

നളചരിതം കഥകളി

എ. ആർ. രാജരാജവർമ്മ.

ഉചരിതം കഥകളി

(ഒന്നാം ഭാഗം)

കാന്താരാരകം എന്ന വ്യാഖ്യാനസഹിതം

എ. ആർ. രാജരാജവർമ്മ കോയിത്തമ്പുരാൻ
എം. എം. എം. ആർ. എം. എസ്.

പ്രസാധകൻ:

കെ. ആർ. ജി. മേനോൻ,

ബി. വി. ബുക്ക് ഡിപ്പോ & പ്രിന്റിംഗ് ഹൗസ്

തിരുവനന്തപുരം

18]

പ്രസാധകന്റെ മറ്റേ എലിപ്രസിദ്ധീകരണങ്ങൾക്കു പറ്റി

അവതാരിക.

൧. കഥാസംഗ്രഹം

ചണ്ടു നീഷധരാജ്യത്തു വീരസേനന്റെ പുത്രനായിട്ട നളൻ എന്നൊരു രാജാവുണ്ടായി. അദ്ദേഹം വീര്യത്തിലെന്നപോലെ രൂപസൗന്ദര്യത്തിലും അദീതീയനായിത്തീർന്നു. അക്കാലത്തു വിദർഭരാജ്യത്തിന്റെ അധിപതിയായ ഭീമരാജാവിനു മേനൻ എന്ന മഹർഷിയുടെ റുപസാദത്താൽ ലഭിച്ച മേൻ, ദാന്തൻ, മേനൻ, മമയന്തി എന്ന പുത്രരിൽ മമയന്തി എന്ന പുത്രി, നളൻ പുരഷരിൽ എന്നപോലെ, സ്ത്രീകളിൽ രൂപലാഘ്യംകൊണ്ടു ലോകപ്രസിദ്ധയായ് ചമഞ്ഞു! മമയന്തിനളനാർക്കു അന്യോന്യമുണ്ടരൂവണത്താൽ ബാല്യത്തിൽതന്നെ പരോക്ഷാനുരാഗം ഉളവായി. അഭിലാഷവിപ്രലഭഭേദശക്തിൽ നളൻ വിരഹാസഹനായിട്ട ഒരു ദിറസം ഉദ്യാനത്തിൽ വിജനവാസംചെയ്യുമ്പോൾ ക്രീഡാതടാകത്തിന്റെ കരയിൽ ക്രീഡിക്കുന്ന സുവണ്ണഹംസങ്ങളേക്കണ്ടു കൗതുകം തോന്നീട്ട അതിൽ ഒന്നിനെ ഉറങ്ങുന്ന സമയം കടന്നുപിടിച്ചു, അരയന്നം ഉടൻ ഉണർന്നു വിലപിച്ചപ്പോൾ വിടുകയും ചെയ്തു. രാജാവിന്റെ ദയാശീലതകണ്ടു ഹംസം താൻ ഒരു പ്രസ്തുപകാരമായി മമയന്തിയോടു ദൂതപരയാം എന്നൊടു, ഉടൻ കണ്ഡിനപുരിയിൽ ചെന്നു മമയന്തിയുടെ അടുക്കൽ നളനെ വണ്ണിച്ചു, അറൾ മനസ്സുകൊണ്ടു നളനെ വരിച്ചിരിക്കുന്ന വിവരം മടങ്ങിറന്നു പറയും ചെയ്തു.

താമസിയാതെ കന്യകയുടെ യൗവനാരംഭംകണ്ടു ഭീമരാജാവു മമയന്തിക്കു സ്വയംവരം നിശ്ചയിച്ചു; രാജാക്കന്മാരെ ക്ഷണിക്കാൻ ദൂതന്മാരെ അയച്ചു. ഈ ഘട്ടത്തിൽ

പുതുതമുനിയോടുകൂടി ശ്രീ നാരദൻ സ്വർഗ്ഗത്തു ചെന്നപ്പോൾ പ്രസാഗവശാൽ പ്രസ്താവിച്ച മേയന്തിയുടെ അസാധാരണ ഗുണഗണങ്ങളെക്കേടു കഴിയുകയും പൂണ്ടു് ഇന്ദ്രാഗ്നിയമവരണന്മാരാകുന്ന ദിക്പാലന്മാരും സ്വയം വരത്തിനായി പുറപ്പെട്ടു. അവർ വഴിയിൽവെച്ചു നളനെ കണ്ടെത്തി, മേയന്തികാമകനായ ആ രാജാവിനെത്തന്നെ കന്യകയുടെ അടുക്കൽ ദൂതിനയച്ചു. അത്ഥികളുടെ വാസ്തുവചനം അർത്ഥനയുടെ സ്വഭാവവും അറിയുമുണ്ടെവ വാദാനം ചെയ്യുപോകയാൽ ധർമ്മപാശബദ്ധനായ നളൻ ഇന്ദ്രാദികളുടെ പ്രഭാവത്താൽ അദൃശ്യമുന്തിയായിട്ടു യാതൊരു പ്രതിബന്ധവും കൂടാതെ കന്യാന്തഃപുരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു് അവളോടു ഇന്ദ്രാദികളുടെ പ്രാർത്ഥനയെ അറിയിച്ചു. തന്റെ വരനായ നളൻ അന്യന്റെ ദൂതനായി വന്നതിനാൽ മേയന്തി വ്യസനിക്കയും നളൻ എല്ലാത്തിനും സമാധാനം പറകയും ചെയ്തു. ഒടുവിൽ മേയന്തി, 'എന്നാൽ ഇന്ദ്രാദികളും സ്വയംവരസമയത്തിൽ വരാട്ടു; അവരുടെ സമക്ഷാതന്നെ ഞാൻ അങ്ങയെ വരിച്ചുകൊള്ളാം' എന്ന ഒരു തീരുമാനം പറഞ്ഞു. ഈ വിവരമെല്ലാം; നളൻ മടങ്ങിവന്നു ഇന്ദ്രാദികളെ ഗ്രഹിപ്പിക്കയും ചെയ്തു.

അനന്തരം നാനാഭേദോധിപതികളായ രാജാക്കന്മാരാൽ അലംകൃതമായ സ്വയംവരമണ്ഡപത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു് മേയന്തി, ചൂണ്ടിക്കാണിക്കപ്പെട്ടു് ഓരോരോ രാജാക്കന്മാരേയും ഉപേക്ഷിച്ചു് നളസഖിയത്തിൽ എത്തിയപ്പോൾ അവിടെ നളന്റെ ആകൃതിയിൽ അഞ്ചുപേർ ഇരിക്കുന്നതു കണ്ടു കഴങ്ങിവശമായി. ഇതികർത്തവ്യതാമൂഢയായ മേയന്തി ദേവന്മാരെ മനസ്സുകൊണ്ടു ശരണം പ്രാപിച്ചു്, താൻ എദയംകൊണ്ടു വരിച്ചുപോയ വരനെ

നന്നിക്ക് കാണിച്ചുതന്നാൻ പ്രാർത്ഥിച്ചതനുസരിച്ച് അവർ തങ്ങളുടെ ദേഹവിവേകങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിച്ചു; ദമയന്തി നാളനെ തിരിച്ചറിഞ്ഞു മാലയിട്ട വരിക്കയും ചെയ്തു. ദേവന്മാർ പ്രസാദിച്ചു നളനെ ദ്വാരാരുത്തനും ഇരണ്ടു വരം വീതം കൊടുത്തു അന്തർലാപനം ചെയ്തു. ഇതെല്ലാം കണ്ടു വിസ്മയിച്ചു രാജാക്കന്മാർ കലഹിക്കാതെ പിരികയും ചെയ്തു. നളൻ വിവാഹം കഴിഞ്ഞു സ്വരാജ്യത്തുവെന്നു ദമയന്തിയും ഒരുമിച്ചു ചിരപ്രാർത്ഥനങ്ങളായ സുഖങ്ങളേ യഥേച്ഛം അനുഭവിച്ചു സുഖിച്ചുവാണു. അനേകം യാഗാദികർമ്മങ്ങളും ചെയ്തു ദമയന്തിയും ഒരുമിച്ചു വാഴുമ്പോൾ നളനു ഇന്ദ്രസേനൻ എന്നൊരു പുത്രനും ഇന്ദ്രസേന എന്നൊരു പുത്രിയും ഉളവായി.

ഇന്ദ്രാദികൾ സ്വയംവരം കഴിഞ്ഞു സ്വർഗ്ഗത്തേക്കു മടങ്ങുമ്പോൾ വഴിമധ്യേ ദ്വാപരനോടുകൂടി കലി വരുന്നതു കണ്ടു എവിടേയ്ക്കായി പുറപ്പെട്ടുവെന്നു ദേവന്മാർ ചോദിച്ചതിനു കലി 'സ്വയംവരത്തിൽ ദമയന്തിയെ വരിക്കാൻ' എന്നുത്തരം പറഞ്ഞപ്പോൾ ദേവന്മാർ നടന്ന വിവരമെല്ലാം പറഞ്ഞു ധർമ്മികനായ നളനെ ദ്രോഹിപ്പാൻ വിചാരിക്കുന്നവർക്കു അധഃപതനം വരുമെന്നു കലിയെ വിലക്കീട്ടു പോകയും ചെയ്തു. കലി കോപം സഹിയാതെ ദ്വാപരനുമായി ആലോചിച്ചു നളനെ ദമയന്തിയുടെ അടുക്കൽനിന്നു പിരിക്കാമെന്നു സത്യവും ചെയ്തു നിഷയരാജ്യത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. പന്ത്രണ്ടുവർഷം അവിടെ കാത്തിരുന്നതിന്റെ ശേഷം ഒരിക്കൽ നളൻ ഓർമ്മകേടാൽ പാലകുഷാളനും ചെയ്യാതെ സന്ധ്യാ വന്ദനം ചെയ്തു അവസരം നോക്കി കലി അവനെ ആവേശിപ്പിച്ചു. അനന്തരം നളന്റെ അനുജനായ പുഷ്കരൻ കലി പ്രേരിതനായിട്ടു നളനെ ചുറ്റുമൊരുത്താൻ മന്നു വിളിച്ചു.

ഭൂതത്തിൽ വൃഷഭവേഷനായ കലിയായിരുന്നു പാണ്ഡുരൻ പണയമായിട്ട്. ദ്രോണൻ അക്ഷയജിഹ്വ അധിവാസം ചെയ്തു. നളൻ തന്റെ നാടും നഗരവുമെല്ലാം മുറയ്ക്കുപണയംവെച്ചു തോറുകൊണ്ടുവന്നു. ഈ വിധം അഞ്ചാറു മാസം അവർക്കു ഭൃതം നടന്നു. വിവരമറിഞ്ഞു മന്ത്രിമാരും നഗരവാസികളും ബന്ധുക്കളുമെല്ലാവരും രണ്ടുപ്രാവശ്യം ഉപദേശം ചെയ്യാൻ വന്നിട്ടും നളൻ ഒന്നും കൂട്ടാക്കാതെ ചുറ്റുകുളിതന്നെ തുടർന്നു സർവ്വസപചം നശിപ്പിച്ചു ഏകവസ്യശേഷനായിട്ടു കലാശിച്ചു.

ഇതിനിടയിൽ ദമയന്തി നളന്റെ പരാജയം കണ്ടു കരുതലോടുകൂടി പുത്രനേയും പുത്രിയേയും വാർഷ്ണേയനെന്ന നളസാരഥിയെ ഏല്പിച്ചു കണ്ഡിനപുരത്തിലേക്കു അയച്ചു. വാർഷ്ണേയൻ അവരെ അവിടെ കൊണ്ടുവന്നു വിട്ടിട്ടു വ്യസനിച്ചു നടന്നു, ഒടുവിൽ അയോദ്ധ്യാതിപതിയായ ഋതുപർണ്ണരാജാവിന്റെ സുതനായി വാഴുകയും ചെയ്തു.

സർവ്വസപചം തട്ടിപ്പറിച്ച് ഇനി ദൈമിയല്ലാതെ തനിക്കു പണയത്തിനെത്തുണ്ടെന്നു പാണ്ഡുരൻ പരിഹാസമായി ചോദിച്ചപ്പോൾ നളൻ വ്യസനക്രാന്തനായിട്ടു ദേഹത്തിച്ചുണ്ടായിരുന്ന ആദരണങ്ങളും അഴിച്ചുകൊത്തിട്ടു ഏകവസ്യനായി രാജധാനിയിൽ നിന്നു പുറത്തിറങ്ങി. ദമയന്തിയും പിന്നാലെ പുറപ്പെട്ടു. മൂന്നുദിവസം അവർ നഗരത്തിനു വെളിയിൽ താമസിച്ചപ്പോൾ നളനു ആരും ഒത്താശകൾ ചെയ്തുപോകരുതെന്നു പാണ്ഡുരൻ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ വിളംബരമനുസരിച്ചു നളനെ ആരും ഗണിക്കാതെയായി. ഈ അവസരത്തിൽ ക്ഷുധാർത്തനായ നളൻ ചില പൊൻപക്ഷികൾ പറന്നുടത്തുവരുന്നതുകണ്ടു അവയെ പിടിക്കാനായി ഉടുത്തവസ്ത്രം അഴിച്ചു വല പോലെ വീശിപ്പറ്റിത്തു. പക്ഷികൾ വസ്ത്രവും കൊത്തിക്കൊണ്ടു പറന്നുപോയി. 'ഞങ്ങൾ നിന്നെ തോൽപിച്ചു

ചുതുകളാണെന്നു പറഞ്ഞു മറകയും ചെയ്തു. നഗ്നനായിട്ടു നളൻ പിന്നീടു കാട്ടിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. പോകുന്ന മദ്ധ്യേ നളൻ കണ്ഡിനത്തിലേയ്ക്കു പോകാനുള്ള പെരുവഴി കാണിച്ചുകൊടുത്തിടും ദമയന്തി കൂട്ടാക്കാതെ പിന്നാലെതന്നെ നടന്നു. ഒരേവസ്ത്രംകൊണ്ടു രണ്ടുപേരും ദേഹം മറച്ചു അവർ രാത്രിയിൽ ഒരു വനമണ്ഡപത്തിൽ ചെന്നുകിടന്നു. ദൈമി തളർച്ചകൊണ്ടുറങ്ങി; നളൻ വിചാരമഗ്നനായിട്ടാലോചന തുടങ്ങി—‘കൂടെക്കൊണ്ടുനടന്നാൽ ഇവൾ വലയും; വിട്ടേച്ചുപോയാൽ പിതൃഗോഹത്തിലോ മറ്റോ ചെന്നു രക്ഷപ്പെടുവെന്നുവരാം. ധർമ്മരക്ഷിതയായ ഇവൾക്കു വഴിയിൽ അപായം ഒന്നും വരാനും ഇടയില്ല.’ ഇങ്ങനെ ഉറച്ചു ആദിത്യാദി ദേവന്മാരോടു അവളെ രക്ഷിപ്പാൻ പ്രാർത്ഥിച്ചിട്ടു വസ്ത്രം മുറിച്ചുകൊണ്ടു വിട്ടുപോകയും ചെയ്തു.

ദമയന്തി ഉണന്നു നോക്കുമ്പോൾ നളനെ കാണാനില്ല. ആ വൻകാട്ടിൽ അവൾ വിലപിച്ചുകൊണ്ടും, ഭർത്താവിനെ ആവേശിച്ച ഭൂതത്തിനെ ശപിച്ചുകൊണ്ടും തേടി നടന്നു. അപ്പോൾ ഒരു പെരുപൊന്നു കാലിൽ പിടിയുംകൂടി. എന്നിട്ടും അവൾ നളനേത്തന്നെ വിളിച്ചു കരഞ്ഞു. അതുകേട്ടു് ഒരു കാട്ടാളൻ വന്നുകണ്ടു പാമ്പിനെ കൊന്നു് അവളെ രക്ഷപ്പെടുത്തി. എന്നാൽ അവൻ അവളിൽ ബലാച്ഛാരമായി അധർമ്മം പ്രവർത്തിക്കാൻ ആരംഭിച്ചപ്പോൾ അവനെ അവൾക്കു ശപിക്കേണ്ടതായും വന്നുകൂടി. ‘നളനൊഴികെ ഒരു പുരുഷനെ ഞാൻ മനസ്സു കൊണ്ടുപോലും സ്വർശിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിൽ ഇവൻ മരിച്ചുവീഴട്ടെ’ എന്നു ആ പതിവ്രത പറകയും ആ ദൃഷ്ടൻ ശവമായി വീഴുകയും ഒന്നിച്ചുകഴിഞ്ഞു. പിന്നീടും അലഞ്ഞു നടന്നപ്പോൾ ഒരാശ്രമം കണ്ടു് അവൾ അവിടെ ചെന്നു.

എന്നാൽ മഹർഷിമാർ അവരോടു വിവരമെല്ലാം ചോദിച്ചിട്ടെന്ന് 'താമസിയാതെ നീ നളന്ദോടുചേർന്നു മുന്നേപ്പോലെ സുഖമായിരിക്കും' എന്നു അവളെ അശ്വസിപ്പിച്ചിട്ട് ആശ്രമത്തോടുകൂടെത്തന്നെ അന്തർദ്ധാനം ചെയ്തു. മഹർഷിവാക്യത്താൽ ഒരുവിധം സമാധാനപ്പെട്ട് ആ പതിവുത വീണ്ടും മണിനടക്കുമ്പോൾ ഒരു നദി കടക്കുന്ന കച്ചവടക്കാരുടെ സഹായത്തോടെ അവരോടു സംഗതി എല്ലാം പറഞ്ഞു, ധർമ്മികനായ ആ സഹായപ്രധാനിയുടെ അനുഭവം വാങ്ങി അവരോടൊന്നിച്ചു പുറപ്പെട്ടു. വളരെ ദിവസം വളരെ കാടും മലയും കയറിയെന്നു, വഴിയിൽ കാട്ടാനകളുടെ ആക്രമത്താൽ പാതിപ്പെട്ട് ഒടുവിൽ ഒരു ദിവസം സന്ധ്യയോടുകൂടെ ആ സഹായം ഉദ്ദിഷ്ടമായ ചേരിരാജ്യത്തു ചെന്നെത്തി. അവിടെ നഗരവീഥിയിൽ കച്ചവടക്കാരുടെ ഇടയിൽ കൂടി സഞ്ചരിച്ച ദമയന്തിയെ അങ്ങാടിപ്പിള്ളർ ചുറ്റിക്കൂടി പരിഹസിക്കയും ശല്യപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്നതു ആ രാജ്യത്തെ രാജാവായ സുബാഹുവിന്റെ മാതാവു മാളികയിൽനിന്നു നോക്കിക്കണ്ടിട്ട് അവളെ ആളയച്ചുവരുത്തി സൈരന്ദ്രിയുടെ നിലയിൽ സ്വപുത്രിയായ സുനന്ദയുടെ സഖിയാക്കിത്താമസിപ്പിച്ചു. രാജമാതാവിനോടു ഭൈമി സഹായം ചെയ്തല്ലോ സാമാന്യരീത്യാ അല്ലാതെ താൻ ഭീമപുത്രി എന്നും നളമഹിഷി എന്നും കുറിച്ചെടുത്തിപ്പറയുകയുണ്ടായില്ല.

നളനാകട്ടെ ഭൈമിയേയും ഉപേക്ഷിച്ചു കാട്ടിൽ ചുറ്റി നടക്കുമ്പോൾ കാട്ടുതീയുടെ നടുക്കുനിന്നും ഒരു ഓരം തന്റെ പേരുവിളിച്ചു നിലവിളിക്കുന്നതു കേട്ട് അടുത്തു ചെന്നു, വിളിച്ചതു കേൾക്കുകയെന്ന നഗരരാജാവാണ് എന്നറിഞ്ഞു അവനെ കാട്ടുതീയിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടുത്തി. താൻ ശ്രീനാരദനെ ചുമ്പിച്ചതിനാൽ ലഭിച്ച ശാപത്തിൽ

നിന്നു ഇപ്പോൾ മോചിതനായി എന്നു പറഞ്ഞു കാക്കോടകൻ നളനോടു തന്നെ എടുത്തുകൊണ്ടു ഒരു പത്തടി എണ്ണികൊണ്ടു നടക്കാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. നളൻ അപ്രകാരം ചെയ്തപ്പോൾ എണ്ണുന്നതിൽ 'ദേശ' എന്നു ചരിച്ചു ക്ഷണത്തിൽ അവനെ കാക്കോടകൻ കടിച്ചു. സർപ്പദേശത്താൽ നളൻ വിരൂപനായിത്തീർന്നു. നാഗരാജൻ പിന്നീടു തന്റെ ദേശം നളനെ ആവേശിച്ചിരിക്കുന്ന ഭൃഷ്ടഭൃതത്തെ ബാധിക്കാനാണെന്നും, വൈരൂപ്യം തല്പോലം ജനങ്ങൾ കണ്ടറിയാതിരിപ്പാൻ ഉപകരിക്കുമെന്നും, തന്നെ സ്മരിച്ചുകൊണ്ടു താൻ കൊടുത്ത വസ്രയുഗ്മത്തിൽ ഒന്നടുത്താൽ സ്വപ്നാരൂപം വീണ്ടും പ്രാപിക്കാമെന്നും നളനെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു, വരങ്ങളും കൊടുത്തു്, ബാഹുകസംജ്ഞനായ സുതന്നെ പറഞ്ഞു് ജ്യോപണ്ണനെപ്പോയി സേവിച്ചാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പക്കൽനിന്നു അക്ഷൗഭ്രയവിദ്യ അറിയാനും അതു നിമിത്തം ഭൂതാവേശം നീങ്ങി മെയ്തി സമാഗമം ലഭിപ്പാനും ഇടയാകുമെന്നു ഉപദേശിക്കയും ചെയ്തിട്ടു് അന്തർലാസം ചെയ്തു. അതു പ്രകാരം നളൻ ഒൻപതുദിവസത്തെ വഴിനടന്നു. പത്താംദിവസം കോസലത്തിലെത്തി ജ്യോപണ്ണന്റെ സുതനായി വാഴുകയും ചെയ്തു. അവിടെ നളനു വാർഷ്ണയൻ, ജീവലൻ എന്ന രാജസുതന്മാർ സഖികളായിരുന്നു. അതിൽ ജീവലനെനമ്പൻ ദിവസംപ്രതി രാത്രിയിൽ നളൻ

'കപനു സാ ക്ഷുൽപിപാസാന്താ ശ്രാന്താശേതേ
[തപസപിനി
 സ്മരന്തീതസ്യ മന്ദസ്യ ക വാസാദ്യോപതിഷ്ഠതി'

എന്നൊരു ശ്ലോകംചൊല്ലി വിലപിക്കുന്നതുകേട്ടു് സംഗതി ചോദിക്കയും, നളൻ പേരുകൾ പറയാതെ

നടന്ന കാര്യമെല്ലാം അന്യപരമായിട്ടു അവനോടു പറ കയും ഉണ്ടായി.

ഇങ്ങനെ ദമയന്തിയും നളനും വേഷംമാറി ചേദിപുരിയിലും കോസലത്തിലും വസിക്കുവേ നളന്റെ രാജ്യഭ്രംശം കേട്ടു ഭീമരാജാവു ഭൈമീനളനാരെത്തിരയാനായി അയച്ച ബ്രാഹ്മണരിൽ സുദേവനെന്ന് ഒരുവൻ ചേദിപുരിയിൽ ഭൈമിയെക്കണ്ടെത്തി. പിന്നീടു സൈന്ധ്രിതന്റെ സ്വപ്നപുത്രിയായ ഭൈമിയാണെന്നറിഞ്ഞു അനുശോചിച്ച രാജമാതാവിന്റെ അനുമതിയോടുകൂടി ദമയന്തി രഥമേറി കണ്ഠിനത്തിൽ പിതൃസമീപത്തിൽ ചെന്നു താമസിച്ചു. അവിടെ നിന്നു സകല ദിക്കുകളിലും നളനെ അന്വേഷിപ്പാൻ ബ്രാഹ്മണരെ നിയോഗിച്ചു. അവർ രാജസഭകളിലെന്നല്ല, നാലുപേർ കൂടുന്ന ഇടങ്ങളിലൊക്കെയും ചെന്നു.

‘കപനതപം കിതകി മഹിതപാ വസ്രാർദ്ധം
[പ്രസ്ഥിതോ മമ
ഉൽസൃജ്യ വിപിനെ സുപ്ലാമനരക്താ പ്രിയാ പ്രിയം
സാ വൈ യഥാ തപയാദിഷ്ടാ തഥാസ്ഥേ
[തൽപ്രതീക്ഷിണീ
ഭയാമാനാ ഭൃശം ബാലാ വസ്രാർദ്ധേനാഭിസംവൃതാ
തസ്യാ രദന്ത്യാഃ സതതം തേന ശോകേന പാത്ഥിവ!
പ്രാസാദം കരു വൈ വീര! പ്രതിവാക്യം വദിസ്വ ച.

ഇങ്ങനെ ഒരു വാചകം ചൊല്ലിയാൽ അതിനത്തരം പറയുന്നവന്റെ ഊരും പേരും മററുമെല്ലാം അറിഞ്ഞു വരണമെന്നായിരുന്നു ദമയന്തിയുടെ സന്ദേശം. ഇപ്രകാരം പലരും പല സ്ഥലങ്ങളിലും ഭീർഷുകാലം തേടിനടന്നതിൽ പർണ്ണാദനെന്ന് ബ്രാഹ്മണൻ ജൂതപർണ്ണസഭയിൽ

ഒന്നു വാചകം ചൊല്ലിയതിൽ ഒരു വിരൂപനായ ബാഹു
കാബ്ബൻ സൂതൻ അതിരത്തരം പറഞ്ഞതിങ്ങനെ ദമയ
ന്തിയോടു വന്നു. അറിയിച്ചു. ഉത്തരം താഴെ കാണിച്ചു
പ്രകാരമായിരുന്നു—

‘വൈഷമ്യമപി സംപ്രാപ്തം ഗോപായന്തികലസ്രിയഃ
ആത്മാനമാത്മനാ സദ്യോജിതഃ സപർദ്ദോ ന സഃശയഃ
രമാതാ ഭർത്തൃഭീഷ്യൈവ ന കപ്യന്തി: കഭാചന
പ്രാണാംശ്ചാരിത്രികവചാൻ ധാരയന്തിവരസ്രിയഃ
പ്രാണയാത്രാം പരിപ്രോസ്തോഃ ശകന്തൈർഹൃത-

[വാസസഃ

ആധിഭിർദ്ദൃഹ്യമാനസ്യ ശ്യാമാ ന ക്രോർദ്ധമർഹത്.]

ഇതുകേട്ടു അങ്കുരിച്ചു പ്രത്യാശയോടേ ഭൈദി
അല്ലെന്നെ വിവരമറിയിക്കാതെ സുഭേവനെ വരുത്തി മാത്ര
സന്നിധിയിൽവെച്ചു ഇപ്രകാരം സന്ദേഹിച്ചു:—“അങ്ങ
രുടെ വഴിയാത്രക്കാരന്റെ നിലയിൽ അയോദ്ധ്യയിൽചെന്നു”
‘നളൻ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നോ ഇല്ലയോ എന്നറിഞ്ഞില്ല, ദമ
യന്തിക്കു പുനർവ്വിവാഹം നടക്കുന്നു; നാളെ ആണു സ്വയാ
വരം; അതിലേക്കു രാജാക്കന്മാരെല്ലാവരും പോകുന്നു’ എന്നു
പറയണം”. സുഭേവൻ അപ്രകാരം ആചരിക്കുകയും ചെയ്തു.

പണ്ടേതന്നെ ഭൈദികാചകനായിരുന്ന ജതുപണ്ണൻ
ഉടൻതന്നെ ബാഹുകനെവിളിച്ചു തനിക്കു ദമയന്തിയെ
വരിപ്പാൻ സന്ധ്യയുഷ്മദമ്പ്യം കണ്ഡിനത്തിലെത്തരക്ക
വണ്ണം കുതിരകളെ തിരഞ്ഞെടുത്തു് റഥം നുജ്ജീകരി
ക്കാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. ബാഹുകൻ ഇതുകേട്ടു ചിന്താക
ലനായിട്ടു ഏതായാലും കണ്ഡിനത്തിൽ ചെല്ലുന്നതു
തനിക്കും നന്നുതന്നെ എന്നുറപ്പു് കണ്ടാൽ ശോച്യങ്ങളും
കരുത്തുള്ളവയുമായ രണ്ടു കുതിരകളെ വൃട്ടി റഥവും
കൊണ്ടുവന്നു. രാജാവിനു കുതിരകളേപ്പറ്റി സന്ദേഹമുണ്ടാ
യെങ്കിലും ബാഹുകൻ തേർ തെളിച്ചപ്പോൾ അങ്ങനെയൊ

നീങ്ങി എന്നല്ല വേഗംകൊണ്ടു വിസ്തൃയവും അതിരുക
 വർത്തു. രഥത്തിൽ രാജാവിനു പരിവാരമായിട്ടു വാർ
 ങ്ങുന്നവൻ മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. അവൻ കുതിരകളുടെ
 വേഗംകൊണ്ട് ബാഹുകൻ അശ്വമുഖനായ നളൻ
 തന്നെ ആയിരിക്കാമൊ എന്നു സംശയിച്ചു. വിസ്തൃതനായ
 ഇതുപണ്ണൻ കൈവിട്ടുപോയ ഉത്തരീയം എടുക്കുന്നതി
 ലേക്കു രഥം നിറുത്താൻ ആവശ്യപ്പെട്ട സമയം അതി
 ്പ്പോൾ ബഹുഃയാജനവഴി പിറകിൽ ആയിപ്പോയി എന്നു
 ബാഹുകൻ വിസംഭവിച്ചു. അനന്തരം, കരവഴി
 കഴിഞ്ഞു് ഒരു താനിമരം കണ്ടുപോൾ രാജാവു മത്സര
 ത്താലെന്നപോലെ 'ഹൈ ബാഹുക എന്റേയും സാമർത്ഥ്യം
 നോക്കുക.'

സർവ്വം സർവ്വം ന ജാനാതി സർവ്വജ്ഞാനാസ്തികശ്ചന
 നൈകത്രപരിനിഷ്യാസ്തി ജ്ഞാനസ്യപുരുഷേഷികപചിത്'

എന്നു ആരംഭിച്ചുകൊണ്ടു താനിമരത്തിൽ ഇത്ര
 ഇലയും ഇത്ര കായും ഉണ്ടെന്നു ക്ലിപ്തപ്പെടുത്തിപ്പറഞ്ഞു.
 ബാഹുകൻ അതെണ്ണിനോക്കി പരീക്ഷിപ്പാൻ രഥം നിറു
 ത്തപ്പോൾ രാജാവിനു ഇതു് താമസം വന്നെങ്കിലോ
 എന്നു ഭയമായി. അവർ തങ്ങളിൽ പല തർക്കങ്ങളും കഴി
 ഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം രാജാവു ബാഹുകനു അക്ഷമുഖ്യം
 ഉപദേശിച്ചു; അക്ഷമുഖ്യം പ്രത്യുപദേശം ചെയ്യുന്നതു
 സൗകര്യത്തിൽ മതി എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. അക്ഷമുഖ്യം
 നളൻ ഗ്രഹിച്ചു ഉടനെ കലി നളന്റെ ദേഹത്തിൽനിന്നി
 റങ്ങി; നളൻ അവനെ ശപിക്കാൻ ഭാവിച്ചു ശരണം
 പ്രാപിച്ചതിനാൽ ഉപേക്ഷിക്കയും ചെയ്തു. നളനാമോച്ചാ
 രണം ചെയ്യുന്നവരെ താൻ ബാധിക്കയില്ലെന്നു പ്രതിജ്ഞ
 ചെയ്തു കലി നളദേഹത്തിൽനിന്നു താനിമരത്തിൽ പ്രവേ
 ശിച്ചു. അന്നുതലാണു് താനിമരത്തിന്നു 'കലിദ്രുമം'

എന്നു പേർ ലഭിച്ചതു്. നളൻ വേഗേന, സംഗതി ഒന്നും അറിയാതെ കാത്തുനിന്നിരുന്ന രാജാവിന്റെ അടുക്കൽ മടങ്ങിവന്നു് രഥം പൂർവ്വാധികവേഗത്തിൽ ഓടിച്ചു അന്യ മയത്തിനു മുമ്പു കണ്ഡിനപുരത്തിൽ എത്തിക്കയും ചെയ്തു.

അയോദ്ധ്യാധിപതി വന്നിരിക്കുന്ന വിവരം കേട്ടു് ഭീമരാജാവു ചെന്നതിരോടു അതിമിയെ സല്ലൂരിച്ചു. എന്നാൽ സ്വയംവരത്തിന്റെ വട്ടമൊന്നും കാണാഞ്ഞു ഗോശനായ ജതുപർണ്ണൻ ഇത്ര ദൂരത്തുനിന്നു ഇത്ര ബലപ്പെട്ടുവന്നതിന്റെ കാരണം ഭീമരാജാവു ചോദിച്ചതിന്നു സൗഹാർദ്ദകൊണ്ടു സന്ദർശിപ്പാൻ വന്നതേ ഉള്ളുവെന്നല്ലാതെ ഉത്തരമൊന്നുമില്ലായിരുന്നു. ഭൈമിയാകട്ടെ പരിചിതമായ നളന്റെ രഥഘോഷംകേട്ടു് ഭർത്തൃസന്ദർശന കൗതുകത്തോടെ മാളികയിൽ നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നു. രഥം വന്നടുത്തപ്പോൾ അഭിജ്ഞാതനായ ജതുപർണ്ണനും വാർഷ്ണേയനും കൂടാതെ വിരൂപനായ ബാഹുകനെ അതിലുള്ളു. ഭൈമി നിരാശപ്പെട്ടു; ഒരുവേള സ്വസാരിമിയായിരുന്ന വാർഷ്ണേയനേയും നളൻ അശ്വപട്ടയം അഭ്യസിപ്പിച്ചിരിക്കാമോ? എന്നും മറ്റും പല തർക്കങ്ങളും തുടങ്ങി. ഏതായാലും ബാഹുകനെ ഒന്നു പരീക്ഷിക്കണമെന്നറച്ചു, പിന്നീടു കേശ്നി എന്നൊരു ഭൂതിയെ അവന്റെ അടുക്കൽ അയച്ചു്, പർണ്ണാദൻ പറഞ്ഞതു വാസ്തവമാണെന്നു ബോധപ്പെടുത്തി; അതിന്നു പുറമെ അവൻ ചെയ്ത പാകവിദ്യ പരിശോധിച്ചു; പുത്രനേയും പുത്രിയേയും അടുക്കൽ അയച്ചുനോക്കി, പുഷ്പങ്ങൾ അവൻ മർദ്ദിച്ചാൽ വാടുന്നില്ലെന്നു കണ്ടറിഞ്ഞു; എന്നു വേണ്ട സകല പരീക്ഷകളും കഴിച്ചു. ഇത്രയും കഴിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം ഭൈമി മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ അനുമതിയോടുകൂടെ ബാഹുകനെ ആളയച്ചുവരുത്തി സ്വയമേ ചോദ്യങ്ങൾ ചെയ്തു:—

‘പൂർവ്വം ദൃഷ്ടവ്യസ്തപയാ കശ്ചിദ്വർമ്മജ്ഞോ നാമബാഹുകഃ?
സുപ്താമൃതസൃഷ്ടി വിപിടന യതോയഃ പുരുഷഃ സ്രീയം
അനാഗതസംപ്രിയാം ഭാര്യാം വിജനേത്രമമോഹിതാം
അപഥായ തു കോ ഗച്ഛേൽ പുണ്യശ്ലോകർമൃതേ നളം’
ഇത്യാദി.

ഇതിനന്തരമായി നളൻ

‘മമ രാജ്യം പ്രനാശം യന്നാഹം തൽകൃതവാൻ സ്വയം
കലിനാ തൽ കൃതം ഭീഷ യച്ച തപാമഹമത്യജം’

എന്നു സാഗതികളുടെ വാസ്തവമെല്ലാം വിവരിച്ചിട്ട്
‘നിന്റെ ശാപബലം കൊണ്ടും എന്റെ വ്യവസായം
കൊണ്ടും ആ കലി ഇപ്പോൾ എന്നെ വിട്ടിരിക്കുന്നു; ഞാൻ
നിന്റെ അടുക്കൽ വരികയും ചെയ്തു. എന്നാൽ നീ
രണ്ടാമതു സ്വയംവരം നിശ്ചയിച്ചതു കലസ്രീയ്ക്കുചിത
മല്ല എന്നു പറഞ്ഞു. അനന്തരം ബാഷ്പാകലയായ
ഭൈമി താൻ പ്രവൃത്തിയുടെ ഉദ്ദേശമെല്ലാം ബാഹു
കനെ ബോധപ്പെടുത്തി. ഉറപ്പിനുവേണ്ടി ലോകസാക്ഷിക
ളായ ദേവന്മാരെക്കൊണ്ടു് ആണയിട്ടപ്പോൾ വായുഭഗ
വാൻ

‘രാജൻ! ശിലനിധിഃ സ്ഫീതോ, ദമയന്ത്യാ സുരക്ഷിതഃ
സാക്ഷിണോ രക്ഷിണശ്ചാസ്യാ വയംത്രീൻപരീവത്സരാൻ’

എന്നു അശരീരവാക്കുകൊണ്ടു അവളുടെ വാക്കിനെ
സ്ഥിരപ്പെടുത്തി. ആകാശത്തിൽ പുഷ്പവൃഷ്ടി മതലായതും
ഉണ്ടായി. സന്തുഷ്ടനായ നളൻ കാക്കോടകനെ സ്മരിച്ചു
കൊണ്ടു നദൃത്തമായ വസ്രം ധരിച്ചു സ്വപ്നരൂപം പ്രാപി
ച്ചിട്ടു തപസ്വനിയായ ഭൈമിയെ ആലിംഗനം ചെയ്തു.

പിറ്റേന്നാൾ രാവിലെ ദമ്പതിമാർ പുത്രരോടുംകൂടി
ഭീമരാജാവിനെ ചെന്നു കണ്ടു. പൗരന്മാർ വിചരമറിഞ്ഞു

പുരത്തിൽ ഉത്സവഘോഷം തുടങ്ങി. ജൂതപർണ്ണനം സന്തോഷിച്ചു നളനോടു മാപ്പുചോദിച്ചു. നളൻ അദ്ദേഹത്തെ സൽക്കരിച്ചു അശപഹ്വദയവാ ഉപദേശിച്ചു സ്വപുരത്തിലേക്കു പറഞ്ഞയച്ചു. ഒരു മാസക്കാലം കാനയുചൊരുമിച്ചു ക്ഷന്ധിനത്തിൽത്തന്നെ രമിച്ചതിന്റെ ശേഷം നളൻ ഒരു ചെറിയ സേനയോടുകൂടി സ്വപുരത്തിൽ ചെന്നു പുഷ്കരനെ മുതിന്നു വിളിച്ചു. ഭൃതമല്ലെങ്കിൽ യുദ്ധം എന്നു നളൻ പോരിനു വിളിച്ചതിൽ പുഷ്കരൻ മൂതു തന്നെ കൊള്ളാമെന്നറച്ചു പൊരുതു തുടങ്ങി. രാജ്യവും ധനവും മാത്രമല്ലാ പ്രാണനുംകൂടി പണയം പറഞ്ഞു; എല്ലാത്തിലും തോല്ക്കുകയാ ചെല്ലു. കൃപാ.നിധിയും ധർമ്മികനുമായ നളൻ അപരാധമല്ലാം കലിക്രതമായിരുന്നല്ലോ എന്നുള്ള ബോധത്തോടെ പുഷ്കരനു മാപ്പുകൊടുത്തു അവനെ സല്ക്കരിച്ചു സ്വഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പറഞ്ഞയച്ചു. അനന്തരം ആളുകമ്പടിക്കാരേയും സൈന്യങ്ങളേയും അയച്ചു ഭൈമിയേയും വരുത്തി പ്രവൃത്തമഹോത്സവമായ പുരം പ്രവേശിച്ചു പൂർവാധികപ്രൗഢിയോടു രാജ്യവും വാണു.

---

൨ ഇതിവൃത്തം

മേൽ കാണിച്ച പ്രകാരമാകുന്നു നളചരിതത്തിന്റെ പുരാണകഥ. ഇതു ഭാരതം വനപർവ്വത്തിൽ ഭൃതത്തിൽ തോറു കാട്ടിൽ താമസിക്കുന്ന പാണ്ഡവന്മാരെ പല മഹർഷിമാരും വന്നു പല ഉപാഖ്യാനങ്ങളും ആഖ്യാനംചെയ്തു

ആശംസിച്ചിരുന്ന കൂട്ടത്തിൽ ബ്രഹ്മദേശൻ എന്ന മുനി പറയുന്നതാകുന്നു. നളോപാഖ്യാനം വനപർവ്വത്തിൽ 52- മുതൽ 79-വരെയുള്ള 28-അദ്ധ്യായങ്ങളെ ക്രോഡീകരിക്കുന്ന ഒരു പദ്മമായിട്ടാണു കാണുന്നത്. പുരാണകഥാശരീരത്തിൽ ആട്ടക്കഥാകർത്താവു യാതൊരു ഭേദവും ചെയ്തിട്ടില്ലാ. ബാഹ്യവേഷത്തിൽ മാത്രം വിശേഷങ്ങൾ കാണും. അതിലേക്കു കാരണം രണ്ടുപേരുടേയും ഉദ്ദേശത്തിലുള്ള അന്തരമാകുന്നു—മഹർഷി ദ്വൃതദോഷങ്ങളെ ദ്രോഷാന്തപ്പെടുത്തുന്നതിനായിട്ടാണു ഉപാഖ്യാനത്തെ നിർബന്ധിക്കുന്നത്; സരസവാസ്തുവകഥയെ സംവാദരൂപേണ നിർമ്മിച്ച് രംഗത്തിൽ പ്രയോഗിച്ച് രസജ്ഞന്മാരെ വിനോദിപ്പിക്കുന്നതിലാണു കവിയുടെ സംരംഭം. ഒന്നാം ദിവസത്തെ കഥ എഴുതുന്നതിൽ കവി നൈഷധകാവ്യത്തെയാണു അധികം അവലംബിച്ചിരിക്കുന്നത്. ദേവദാനവയക്ഷരക്ഷോ ഗന്ധർവ്വകിന്നരാദികളെയെല്ലാം സ്വയം വരമണ്ഡപത്തിൽ വരുത്തി നിരത്തിയതും, അവരേയൊക്കെ ചുണ്ടിക്കാണിക്കുന്നതിനു സരസപതിയെ നിയമിച്ചതും ശ്രീഹർഷനെ അനുസരിച്ചാണു്. ദൂതു പറയുന്ന നളനെക്കൊണ്ടു ഉൗരം പേരും വ്ളിച്ചു പറയിക്കാത്തതു് കേവലം ഭൗചിത്ര്യം വിചാരിച്ചിട്ടാണു്. ‘സ്നേഹം കൊണ്ടുവരമൊന്നല്ലോനാം...’ എന്നിത്യാദി ശ്ലീഷ്ടവാക്കുകൾകൊണ്ടു നളനെ വ്യാമോഹിപ്പിച്ചിട്ടു്, അവന്റെ വേഷം കെട്ടി ഇന്ദ്രാദികൾ മണ്ഡപത്തിൽ ചെന്നിരിക്കട്ടേ എന്നു കല്പിച്ചതു ഒരു കവിമനോധർമ്മമെന്നേ ഉള്ളു. സ്വയംവരാവസരത്തിൽ അസൂര രാക്ഷസസംവാദം നിർബന്ധിച്ചതിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം ഒന്നാംദിവസത്തെ കഥയ്ക്കുള്ള ഏകാന്തസൗമ്യതയെ ക്രൂരവേഷങ്ങളുടെ പുറപ്പാടുകൊണ്ടു പരിഹരിക്കണമെന്നു മാത്രമായിരിക്കാം. പുരാണത്തിൽ

കാണാത്ത നാരദന്റെ വരവു ആദിയിലും അവസാനത്തിലും ചേർത്തതു നാടകീയ കഥാവസ്തുവിന് ഒരു നിറം ഫകനെ സമ്പാദിക്കാനാകുന്നു. ശ്രീനാരദൻ പറഞ്ഞിട്ടാണു നളൻ ദമയന്തിയെ ആഗ്രഹിക്കുന്നത്. ലോകത്തിലുള്ള വീരന്മാരെല്ലാം ഒന്നിച്ചുകൂടുന്ന സ്വയംവരമണ്ഡപത്തിൽ കലഹം ഉണ്ടാകാതിരിക്കണമെന്നു കരുതലോടുകൂടി ഇന്ദ്രാദികളെ പറഞ്ഞിരിക്കി അവിടെ അയച്ചു സ്വയംവരം നിർവ്വഹിച്ചുമായി നടത്തിക്കുന്നതും നാരദനാണ്. ഇന്ദ്രാദികൾ പ്രത്യക്ഷമായി വന്നിരുന്നു നളനു വരംകൊടുക്കുന്നതു കണ്ടിട്ടല്ലയോ രാജാക്കന്മാർ നളന്റെ ഭൈരീലാഭം ഈശ്വരകല്പിതമാണെന്നു സമാധാനപ്പെട്ടു അടങ്ങിയിരുന്നത്. കാക്കോടകനു നളൻ പക്ഷൽ നിന്നു ശാപമോക്ഷം നാരദൻ കല്പിച്ചതിനാലാണ് ആ നാഗം നളനു ആപത്തിൽ ഉപകരിക്കുന്നത്. അവസാനത്തിലും നാരദൻ സമയത്തിനെത്തി ബ്രഹ്മസന്ദേശം അരുളിച്ചെയ്തു നളനെ ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നു. ഈവിധം കഥാനിറുവാഫകനായിട്ടാണു നാരദനെ വെച്ചിരിക്കുന്നത്. സ്വർണ്ണഹംസത്തേയുടേടി രണ്ടാമതു ഒടുവിൽ പ്രവേശിച്ചിട്ടതിനു വലിയ പ്രയോജനമൊന്നും കാണുന്നില്ല. അപരമായി വസ്തുതയിൽ പുഷ്കരനെല്ലു കലിയാണ് എന്നുള്ള ബോധം തന്നെ നളനു ധാരാളം മതിയാകും. പുഷ്കരനെ മാപ്പുകൊടുപ്പാൻ ചോരാത്ത പക്ഷത്തിലും ശ്രീ നാരദനെ അയയ്ക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു ഈ സന്ദേശവും ബ്രഹ്മമാവിനു ആ മഹർഷിയോടു തന്നെ പറഞ്ഞു വിട്ടാൽ മതിയായിരുന്നു. നാരദൻ വരുമ്പോൾ ഹംസ'കേളിഹ സരസി ചെന്നു വിരുന്നുമുണ്ടു വരുന്നു ഞാൻ' എന്നു പറയുന്നതു കേട്ടാൽ ഹംസത്തെ പ്രവേശിച്ചിട്ടു അതിനെ പിരിച്ചയയ്ക്കാൻ കവി ശ്രമപ്പെടുന്നതുപോലെ തോന്നും.

പ്രധാനഭാഗങ്ങളിലെല്ലാം കവി: പുരാണത്തെ ബഹു നിയ്യയോടെ അനുസരിക്കുന്നുണ്ടെന്നുള്ളതു കഥാസംഗ്രഹത്തിൽ മൂലത്തിൽനിന്നും ഉദ്ധരിച്ചുകാണിച്ചിട്ടുള്ള ശ്ലോകങ്ങളെക്കൊണ്ടു സ്തുതിമാകും ദമയന്തി ബ്രാഹ്മണരോടു പറഞ്ഞയയ്ക്കുന്ന വാചകങ്ങൾ, നളനും ജീവലനും തങ്ങളിലുള്ള സംവാദം, നളൻ പർണ്ണാദനോടു പറഞ്ഞയയ്ക്കുന്ന മരുപടി ഇത്യാദിയെല്ലാം മഹർഷിവാക്യത്തിന്റെ തർജ്ജമകൾ തന്നെ ആകുന്നു. ഈ മൂലസംവാദത്തെ അനുഭവപ്പെടുത്താൻ തന്നെയാണു ഭാരതപുസ്തകത്തികളെ കഥാസംഗ്രഹത്തിൽ പലേടത്തുമാ ഉദ്ധരിച്ചതു്. “ദേശപദത്രവണേകൃതദേശനഃ” ഇത്യാദി സ്ഥലങ്ങളിൽ കഥയെ വളരെ ചുരുക്കിയിട്ടുണ്ടു്. ദൈമി ഒറ്റയായിട്ടു കാട്ടിൽ നടന്നപ്പോൾ ആശ്രമം കണ്ടതും അതിൽ പ്രവേശിച്ചതും മറ്റും “ജഷഭിഃ സാന്തപിനാ” എന്നൊരു വിശേഷണംകൊണ്ടു ശ്ലോകത്തിൽ കഴിച്ചു.

ഗൃത്യനാടകത്തിൽ നായകൻ നളൻ, നായിക ദമയന്തി, കലി പ്രതിനാരകൻ അംഗിയായ രസം ശ്രീഗോരം. ദൈമീനളന്മാരാകുന്ന ആലംബനവിഭാവങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചു നില്ക്കുന്ന രതി എന്ന സ്ഥായിഭാവം പരസ്പരമുണ്ടാക്കുന്നതാൽ ഉന്മിഷിതമായ് ഞ്ഞു നാരദന്റെ ഉപദേശത്താലും ഹംസത്തിന്റെ ഭൃത്യത്താലും സ്ഥിരീഭവിച്ചു, കുറച്ചുകാലം അഭിലാഷവിപ്രലംഭേശയിൽ ഇരുന്നു വർദ്ധിച്ചിട്ടു്, നളന്റെ ഇന്ദ്രാദികൾക്കു വേണ്ടിയുള്ള ഭൗത്യം മുതലായ പ്രബലവിഷ്ണുക്കളുടെ അവാസാനത്തിൽ പർച്ചു നല്ലതുപോലെ പൂർവ്വംഗപ്രൗഢിയോടുകൂടെ വേരുന്നിപ്പടൻ്റ്, സ്വയംവരമണ്ഡപത്തിൽവെച്ചുപാലിക്കുന്നു. പിന്നീടു സ്വപ്നകാലം സംഭോഗാവസ്ഥയിൽ ജാജപല്യമാനമായി പ്രകാശിച്ചതിന്റെ ശേഷം രാജ്യഭ്രംശാനന്തരം നളനുണ്ടായ വ്യാമോഹമാകുന്ന വിരോധി ഭാവത്താൽ നിശ്ശേഷം

കബളീകൃതമായെങ്കിലും കാക്കോടകന്റേയും മഹർഷിമാരുടേയും ആശിസ്സുകളാൽ പ്രത്യജ്ജീവിതയായിരിക്കുന്ന ആശയ അവലംബിച്ച മദ്ധ്യേ മദ്ധ്യേ കുറഞ്ഞൊന്നു മിന്നാമിനങ്ങിനെപ്പോലെ മിനങ്ങിക്കൊണ്ടു പ്രവാസവിപ്രലാഭദേശയിൽ മങ്ങിക്കിടന്നിട്ടു, കലിബാധാച്രാമോഹത്തിന്റെ നിവൃത്തിൽ പൂർവാധിക പുഷ്പിയോടെ സമുല്പസിച്ചു. പുനഃസമാഗമത്തിൽ വീണ്ടും സംഭോമാത്മനാ പ്രത്യക്ഷീഭവിക്കുന്നു. മറ്റുള്ള രസങ്ങളും അംഗമായിട്ടുണ്ട്. ചൂതിനായിട്ടുള്ള പോരിനു വിളിയിലും മറ്റും വീരം; ഘംസത്തിന്റെ വിലാപം മുതലായ ദിക്കുകളിൽ കരുണം; നളന്റെ കലിയോടുള്ള വാക്കുകൾ തുടങ്ങിയുള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ രഘു; വാർഷ്ണയവാക്യമായ 'ആയാ ഇന്ദ്രാഭുകനാരയാ' ഇത്യാദി സന്ദർഭങ്ങളിൽ അതുതന്നെ നിർബന്ധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

---

൩. കാലദേശങ്ങൾ

നാടകത്തിലെപ്പോലെ കഥകളിൽ കാലദേശങ്ങളുടെ ഐക്യത്തെപ്പറ്റി നിർബന്ധമില്ല. ഓരോ ഭിംസത്തെ കഥയും അന്നന്നു നടന്നതുപോലെയാണു കഥകളിയിലെ ഭാവനയെന്നു തോന്നുന്നു. വാസ്തവമായ കാലം പതു പതിനഞ്ചു സംവത്സരമുണ്ട്. ഒന്നാഭിംസത്തെ കഥ ഒരു വർഷത്തിനുള്ളിൽ നടന്നതായിരിക്കണം. നാദകന്റേ വരവു കഴിഞ്ഞിട്ടു ഘംസത്തെക്കാണുന്നതുവരെയുള്ള ഇട അധികം ദീർഘമായിരുന്നിട്ടാവശ്യമില്ല.

പിന്നീടു അന്നത്തെ കഥയിൽ ഭീമരാജാവിനു സ്വയംവരം നിശ്ചയിച്ചു വട്രാകൃട്ടി നടത്താൻ വേണ്ടുന്ന സമയം മാത്രമേ ഉള്ളൂ. രണ്ടാംദിവസത്തെ ആരംഭം പൂർച്ചദിന കഥയേതുടന്നു തന്നെയാണു്; എന്നാൽ കലിപ്രേരിതനായ പുഷ്പരൻ നളനെ ചൂതിനു വിളിയ്ക്കാൻ വരുംമുമ്പു ഭൈമീഭദ്രമാർക്കു മൂലകുടിമാറിയ ഒരു മകനും മകളും ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു. പുരാണത്തിൽ നളനെ ബാധിക്കാൻ അവസരം നോക്കി കലി പതിനൊന്നു വർഷം കാത്തിരുന്നതായും പറയുന്നുണ്ടു്. അതിനാൽ ഭൃതം നടന്നതു വിവാഹാനന്തരം കുറഞ്ഞ പക്ഷം പന്ത്രണ്ടു സംവത്സരം കഴിഞ്ഞായിരിക്കണം. മൂതുകളിതന്നെ നാലഞ്ചുമാസംകൊണ്ടാണു അവസാനിച്ചതു്. പിന്നെ ഭൈമി കാട്ടിൽ ചുറ്റി നടന്നകാലം നാലഞ്ചുദിവസമിരിക്കും. അതിന്റെ ശേഷം വണിക്കോത്ഥത്തിൽ ചേന്നു ചേദിപുരത്തിലെത്തുന്നതിനു ഒരു മാസത്തോളം സമയം വകവെക്കണം. ആ പുരത്തിൽ സൈരസ്രിയാധി താമസിച്ച കാലവും നാലഞ്ചുമാസത്തിൽ കുറുകയില്ല. മൂന്നാംദിവസത്തെ കഥയുടെ മുതൽ ശ്ലോകത്തിൽ 'ജനിഭൂവിദമയത്യാ ജാതതാപം വസന്ത്യാം' എന്നു പറയുന്നതിനു ഭൈമി പിതൃഗൃഹത്തിലെത്തിയതിന്റെ ശേഷമാണു നളൻ അയോദ്ധ്യയിൽ ചെന്നതു എന്നിടത്തോളം താൽപര്യമില്ല. 'വ്യധിത മദമയന്തീ വാസമാശാം വഹന്തീ' എന്നു മുൻദിവസകഥാന്തത്തിൽ പറഞ്ഞു നിന്തിയതിനെ കഥാചേർച്ചയ്ക്കുവേണ്ടി ആവർത്തിച്ചുവെന്നു ഉള്ളൂ. രണ്ടാംഭാഗത്തിൽ ദമയന്തിയുടെ പ്രകൃതം മുഴുവൻ തുടന്നു വിവരിച്ചിട്ടു മൂന്നാംഭാഗത്തിൽ നളന്റെ പ്രവൃത്തികളെ ചൊല്ലുവാൻ ആരംഭിക്കുന്നതിനുള്ള എടുപ്പാണിതു്. നളൻ കാക്കോടകനെ കണ്ടതു ഭൈമിയേ ഉപേക്ഷിച്ചതിന്റെ പിറ്റുദിവസമോ

അടുത്തദിവസമോ തന്നെ ആയിരിക്കാം. പിന്നെ പത്താ നാൾ അയോദ്ധ്യയിൽ ചെന്നുചേരുകയും ചെയ്യുന്നു. അതി നാൽ വാസ്കവത്തിൽ ഭയത്തി ചേദിരാജ്യത്തെത്തുമ്പു തന്നെ നളൻ അയോദ്ധ്യയെ പ്രാപിച്ചു കാണണം. നളൻ ഭയത്തിയേ കാട്ടിയിട്ടില്ലാത്തവെങ്കിലും തന്റെ ശേഷം അവർ കണ്ഡിനപുരത്തിൽ സമാഗമിക്കുന്നതുവരെ വേർ പിരിഞ്ഞിരുന്ന കാലം മൂന്നു വർഷമാണെന്നു 'സാക്ഷി ണോ രക്ഷിണശ്യാസ്യോ വയഃ ശ്രീൻ പരിവത്സരാൻ' എന്നുള്ള അശരീരവാക്കിലെ ഭാഗംകൊണ്ടും 'കാലം കല്യാ ണി മൂന്നു വർഷമായി നമ്മുടെ രാജ്യം ചലനനുഭവിക്കുന്നു' എന്നുള്ള നളവാക്യംകൊണ്ടും സ്പഷ്ടമാകുന്നു. അത് നാൽ മൂന്നാം ദിവസത്തെ കഥ മൂന്നിൽചിലപാനം കൊല്ലങ്ങളെ വ്യാപിക്കുന്നു. നാലാംദിവസത്തെ കഥയുടെ ദൈർഘ്യം ഒരു മാസകാലമാണ്; ഇതു ഭയത്തിലാഭാനന്തരം നളൻ പുഷ്കരനെ ജയിച്ച രാജ്യം വീണ്ടെടുക്കുന്നതുവരെ കണ്ഡി നത്തിൽ താമസിച്ച അനന്തരവുമാകുന്നു.

സ്ഥലാനുരൂപവിഷയത്തിൽ നാടകകവികൾപോലും അത്ര നിഷ്കർഷിക്കാറില്ല. കഥകളിയാകട്ടെ ഒരു ശുദ്ധ മായ ഒരു ദൃശ്യകാവ്യവുമല്ലാത്തസ്ഥിതിക്കു ഈ വക പ്രബന്ധത്തിൽ സ്ഥലത്തിന്റെ സംഗതി ആലോചി പ്പാനേ ഇല്ല. ആട്ടം കാണുന്നവരിൽ പത്തിനൊൻപതും പേർ രംഗത്തേപ്പറ്റി കേട്ടിട്ടേ ഇല്ലാത്തവരായിരിക്കും. കഥ നടന്ന ഇടം കാതായാലും നഗരമായാലും സമുദ്രാ യാലുശരി വിളക്കിന്റെ മുൻഭാഗം അരങ്ങു് എന്നേ ആട്ടക്കാർ വകവെച്ചിട്ടുള്ളൂ. അരങ്ങെന്നാൽ എന്തെന്നറി യാത്തവനൊരുവൻ റൊട്ടക്കാരനോടു പോയി ചോദിക്കുന്നതായാൽ 'കാണികൾ ഇരിക്കുന്നതിന്നു എന്തിരായിട്ടുള്ള വിളക്കിന്റെ പുരോഭാഗം അരങ്ങു്' എന്നല്ലാതെ വേറെ

ലക്ഷണമെന്നോ അപർ പരയുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. രാഗ സംവിധാനവും വേഷപരിഷ്കാരവും കൂടി ഏർപ്പെടുത്തിയാൽ ആട്ടം കുറയ്ക്കുന്നതുകൂടി ജനമനോരഞ്ജകമായി തീരുന്നതോന്നു. ഇപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതിയിൽ രാഗ സപദാവാ കഥാസപാരമ്പര്യംകൊണ്ടു ഉഴമിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഒന്നാംദിവസത്തെ കഥയിൽ (൧) നിഷധരാജധാനിയിൽ സഭാമണ്ഡപം. (൨) ഭൂവിടത്തന്നെ ഉദ്യാനം. (൩) ക്ഷന്ധിനഗരത്തിൽ ഉദ്യാനം. (൪) സപർഗ്ഗത്തിൽ അമരാവതി (൫) ക്ഷന്ധിനത്തിലുള്ള വഴിയിൽ ഒരു ഘട്ടം (൬) കന്യാന്തർപ്പരം. (൭) സപയംവരമണ്ഡപം എന്നാകുന്നു രാഗവിഭാഗം. രണ്ടാംദിവസത്തിലെ രാഗം നിഷധരാജ്യത്തിൽ ആരംഭിച്ചു്, കാട്ടിന്റെ പല ഭാഗത്തിലും ചുറ്റി ചേദിപ്പരിയിൽ അവസാനിക്കുന്നു. മൂന്നാമത്തേതിൽ ആട്ടം കാടു, പിന്നെ അയോല്യയും ക്ഷന്ധിനവും മാറി മാറി വരുന്നു. നാലിലെ അരങ്ങു് ക്ഷന്ധിനത്തിൽ പല ഭാഗങ്ങളുമാകുന്നു; ഒടുവിൽ മാത്രം നിഷധരാജധാനി.

---

൪. പാത്രനിരൂപണം

ആട്ടക്കഥയ്ക്കു നാടകലക്ഷണങ്ങളുടെ പൂർത്തി ഇല്ലായ്മയാൽ കവികൾ കഥാപുരുഷന്മാരെ നിരൂപിക്കുന്നതിലും ശ്രദ്ധിക്കാറില്ല. പുരാണത്തിലെ പാത്രങ്ങൾ തന്നെ കഥകളിലും, കേശിനി എന്ന സഖിയും ജീവലൻ വാർണ്ണയൻ എന്ന സുതന്മാരുംകൂടി മഹർഷിയാൽ സമാമ്നാതന്മാരാകുന്നു. ചില പാത്രങ്ങളെ മാത്രം കവി ഒന്നു തേച്ചു

മിനക്കിക്കാണാം. ദേവദയാസന്റെ കാട്ടാളനെക്കാൾ ഉണ്ണാ
 ഡിവാൽയുടെ കാട്ടാളൻ പാണ്ഡിത്യം മാത്രമല്ല, ലോകപ
 രിജ്ഞാനവും അധികമുണ്ട്. അവൻ ദൈവിയെ പ്രലോഭി
 പ്പിക്കാൻവേണ്ടി ചാർച്ചാകസിദ്ധാന്തങ്ങളെ പ്രതിപാദി
 ച്ചിട്ടു 'മനമന്ദോ മിഴി ഇഷ്ടം' എന്നെല്ലാം സ്രീസപദാവ
 ഞ്ഞെ നല്ല സമീക്ഷയോടെ വിവരിക്കുന്നു. ഹംസം ഒരു
 വിശേഷബുദ്ധിയുള്ള മനുഷ്യനക്കാൾ സമർത്ഥനാണ്.
 നളൻ അവനെ ഉപദ്രവിക്കാതെ വിട്ടുതേ ഉള്ളു. അതി
 ലേയ്ക്കായി എത്ര വലിയ പ്രത്യുപകാരമാണു അവൻ
 ഇഷ്ടപ്പെട്ടു ചെയ്യുന്നത്? അവനെ കൃതജ്ഞതയുടെ ഭാവ
 താരം എന്നുതന്നെ പറയാം. അവൻ ദൈവിയുടെ അടു
 ക്കൽ ചെന്നു 'ഇനിയൊരടി നടന്നാൽ കിട്ടുമേ കൈയ്ക്കു
 ലെന്നും പ്രതിപദമപി തോന്നാമോ മന്ദം' നടക്കുന്നു.
 കൗശലത്തിൽ സഖിമാരെ അകറ്റിട്ടു കാര്യം ബഹുഭംഗി
 യായി ഉപന്യസിക്കുന്നു. ദൈവിയുടെ 'ചിത്തം പത്തി
 നഞ്ചു' അറിഞ്ഞതുകൊണ്ടു അവൻ തൃപ്തിപ്പെടുന്നില്ല.

‘താതനൊരു വരനു കൊടുക്കും നിന്നെ
 പ്രീതി നിനക്കുണ്ടാമവനിൽ തന്നെ
 വിഫലമിന്നു പറയുന്നതെല്ലാം
 ചപലനെന്നു പുനരെന്നെച്ചൊല്ലാം’

എന്നെല്ലാം സ്രീചാപല്യത്തെ എടുത്തു കാണിച്ചു
 ‘വാചാപി പറയിച്ചൊന്നിളക്കി വെച്ചുറപ്പിച്ചിട്ടാണു
 അവൻ മടങ്ങിവരുന്നത്. ചാടുവാക്കുകളിൽ അവന്റെ
 നൈപുണ്യം അസാധാരണമാണ്. അവൻ ‘നളിനമിഴിമാ
 ക്കല്ലാം നടപാിക്കാൻ നളിനജന്മവചസാ നളനഗര
 ത്തിൽ വാഴുന്നവൻ’ ആണുപോലും. ‘ബന്ധുവാകിൽ
 വിപദിവേണ്ടു ഭവ്യം വരുമ്പോൾ ആരില്ലാത്തു’ എന്നവനു
 നല്ല ബോധമുണ്ട്. അതുകൊണ്ടു നളന്റെ ആപത്തിൽ

താൻ ഉപേക്ഷിക്കാത്തതിൽ വളരെ മനസ്സാപപ്പെടുന്നു. ബ്രഹ്മാവിനെ കൂടി അവന്റെ അടുക്കൽ സന്ദേശങ്ങൾ പറഞ്ഞയക്കുന്നു.

നളചരിതത്തിൽ നിന്നും അക്കാലം നടന്ന കാലത്തെ പല നടവടികളും ഗ്രഹിച്ചുവന്നതുണ്ട്. ചുരുക്കത്തിൽ അന്നു വളരെ പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നു. യുദ്ധത്തിനെന്ന് പോലെ ലുതത്തിനും ഒരുവൻ വന്നു പോരിനു വിളിച്ചാൽ പിൻവാങ്ങുന്നതു വീരന്മാർക്കു ഇളപ്പമാണ്. 'ദേവനം വിനോദനായ ദേവനിർമ്മിതം' എന്നു പറയുന്നതു കേവലം അതിശയോക്തിയായിരിക്കാം. അക്കാലത്തു കച്ച വടക്കാർ കൂട്ടമായിട്ടു ചേന്നു കരവഴിയായി സൈന്യസമേതം ഭൂദേശങ്ങളിൽ സഞ്ചരിച്ചിരുന്നു. അവർക്കു കാട്ടിലും മറ്റും പല ആപത്തുകളും നേരിട്ടിരുന്നു. പുരുഷന്മാർ മാത്രമല്ല സ്ത്രീകളും ആപത്തിൽ വേഷം മാറി നടന്നിരുന്നു. കലസ്ത്രീകൾക്കു ഉറപ്പില്ലാത്ത ഭൂമിക്കാതെ പരഗ്രഹത്തിൽ സൈരസ്ത്രീയായി താമസിക്കുന്നതിനു വിരോധമില്ലായിരുന്നു. 'കലബാലികമാർക്കു നിയമനിഷ്ഠയും, ചാരിത്രമെന്നുള്ള ചട്ടവും' മതിയായിരുന്നു. സൈപരസഞ്ചാരത്തിൽ പാതീവ്രത്യം പരിപാലിക്കുന്നതിന്നു, സുതചാരണമാഗധന്മാർക്കും ബ്രാഹ്മണർക്കും ഭയംകൂടാതെ എവിടെയും സഞ്ചരിക്കാമായിരുന്നു. ബ്രാഹ്മണർക്കു ഏതു രാജസഭയിലും നിഷ്പ്രതിബന്ധമായ പ്രവേശനം ലഭിക്കും. സുതൻ പാകം ചെയ്ത അന്നത്തെ ബ്രാഹ്മണർക്കും രാജാക്കന്മാർക്കും ഭക്ഷിക്കുന്നതിന്നു വിരോധം കൽപിച്ചിട്ടില്ലായിരുന്നു. ദമയന്തിയുടെ പുനവിവാഹവാത്ത് കേട്ടു ഋതുപണ്ണൻ വിശ്വസിക്കുന്നതിനാൽ കലസ്ത്രീകൾക്കു ദ്വിതീയവിവാഹം അവിഹിതമെന്നു പറയാനില്ലായിരുന്നുവെന്നു ഹിയ്യം.

൫. സാഹിത്യം

കവി—ഉണ്ണായിവാർച്ചർ പ്രസിദ്ധനായ കഞ്ചൻ നമ്പ്യാരുടെ സഹജീവിയായിരുന്നു. നമ്പ്യാരും വാർച്ചരും ഒന്നിച്ചു വളരെക്കാലം തിരുവനന്തപുരത്തു രാജസഭയിൽ താമസിച്ചിരുന്ന കാലത്തെപ്പറ്റി പല ഐന്ത്യന്യങ്ങളുണ്ട്. ഈ മഹാകവികൾ തങ്ങളിൽ കണ്ടറിഞ്ഞതു തന്നെ വളരെ വിചിത്രമായിട്ടാണ്. യദൃച്ഛയാ രണ്ടുപേരും പത്മതീർത്ഥക്കരയിൽ വെച്ചു തങ്ങളിൽ സന്ധിച്ചു. അപ്പോൾ ഒരു തറവാട്ടുകാരിയായ സ്ത്രീ രൂപവതിയായ ഭാസിയെ കണ്ടു എണ്ണയും താളിയും എടുപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ആവശ്യമായ കടന്നുപോകയുണ്ടായി. ഇതു കണ്ടിട്ടു കവികളി 'ലൊരുവൻ 'കാതിലോല' എന്നു യജമാനത്തിയുടെ കണ്ഡലത്തേ അഭിനന്ദിക്കുന്ന മട്ടിൽ പറഞ്ഞു, അതിനത്തരമായി മറേയാൾ 'നല്ലതാളി' എന്നു ഭാസിയുടെ കൈയിലിരുന്ന അദ്വൈതപരമേശ്വരന്റെ പ്രസ്താവിച്ചു. ഈ ചോദ്യോത്തരങ്ങളിലെ വ്യംഗ്യാത്മത്തിന്റെ രഹസ്യം പ്രമാണിച്ചു അവർ തങ്ങളിൽ ചോദിച്ചറിഞ്ഞു എന്നാണുകഥ. ഇതിൽ ചോദ്യം ഇന്നാരുടേതെന്നും ഉത്തരം ഇന്നാരുടേതെന്നും നല്ല തീർച്ചയില്ല. വ്യംഗത്തിൽ കാ (ഏവൾ) അതിലോല (അധികം സുന്ദരീ) എന്നു ഭാഷ. ശുദ്ധ സംസ്കൃതമായിരിക്കുന്നതിനാൽ ചോദ്യം പണ്ഡിതരായ വാർച്ചരുകൾ നല്ലതു ആളി എന്നുള്ള സരളമായ മലയാളവാചകം സരസകവിയായ നമ്പിയാരുടേയും പേരിൽ സ്ഥാപിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. മഹാരാജാവെവർക്കൽ ഒരാനയേ ഇറക്കി കുളം കലക്കിച്ചതിന്റെ ശേഷം അന്നുമുഖം കാണിക്കാൻ ചെന്ന കവികളോടൊല്ലാരോടും അന്നത്തെ വിശേഷങ്ങൾ ചോദിച്ചതിൽ ഉണ്ണായിവാർച്ചർ 'ഒരു

കരികലക്കിയ കുളം കണ്ടു' എന്നും കഞ്ചൻനമ്പിയാർ 'ഒരു കുളം കലക്കിയ കുളം കണ്ടു' എന്നും അറിവിച്ചതായിട്ടാണ് മറ്റൊരു കഥ. ഈ വക കേട്ടുകേൾവികൾ പരമ്പരയാ വന്നിട്ടുള്ളവയാണ്. അതുകൂടെ വാസ്തവം സ്വല്പ അതിശയോക്തികൊണ്ടു മിനുക്കിക്കാണാം. ചോദ്യോത്തരം പരിചയപ്പെട്ടതിന്റെശേഷം ഇക്കവികൾ തങ്ങളിൽ ഒരിക്കലുമുണ്ടായ സംഭാഷണമേ ആയിരുന്നുള്ളൂ എന്നു വന്നേയ്ക്കാം. മറ്റേതിലും സന്ദർഭം കുറച്ചു മാറിപ്പോയി എന്നു വരാമെന്നല്ലാതെ പ്രധാന സംഗതിയിൽ ഭേദം വരാതിടയില്ല. അന്നത്തേക്കാലത്തു വിഭവാന്മാർക്കു ആത്മാഭിമാനവും പരസ്പര ബഹുമാനവും രാജാവിനു അവരുടെ പേരിൽ ഗൗരവബുദ്ധിയും പ്രതിപത്തിയും അത്രത്തോളമുണ്ടായിരുന്നു.

ഈ വക കഥകളിൽ നിന്നും രണ്ടുപേരുടേയും ബുദ്ധിചാതുര്യത്തിന്റെ ഗതി നമുക്കു് ഉഘരിക്കാം. വായ്പുക്കു കരികലക്കിയ കുളം എന്നു ഏതെങ്കിലും രണ്ടുതന്മുള്ള വാചകം പറയണമെന്നേയുള്ളു. നമ്പിയാർക്കു അത്രയും പോരാ, താൻ പറയുന്ന വാക്കു രാജാവിന്റെ പ്രശംസയിൽ പരിണമിക്കണമെന്നു കൂടിയുണ്ടു്. അതാണു 'കുളം കലക്കിയതു' എന്നു പറയുന്നതു്. രാജാവിന്റെ പ്രവൃത്തികൊണ്ടു കുളത്തിനു ദോഷമാണുണ്ടായതു എന്നല്ലയോ വായ്പുരുടെ വാക്കിൽനിന്നു ഫലിക്കുന്നതു്? നമ്പിയാർ അതുകൂടി കരുതി ഗുണത്തെ എടുത്തുകാണിക്കുന്നു. അതിനാൽ ഒരാൾ ഗുണഗ്രാഹിയും മറ്റൊരാൾ പൂരോഭാഗിയും ആണെന്നു വരുന്നു. നമ്പിയാർ ഒരു വാസനാ കവിയും വായ്പുർ ഒരു വലിയ പഠിത്തക്കാരനും ആയിരുന്നുവെന്നുള്ളതിലേക്കു് അവരുടെ കൃതികൾ സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു. കഞ്ചന്റെ തുള്ളൽകഥകൾ സരളപ്രസന്നമധുരഭൂതഗതിയോടേ തുള്ളിച്ചാടി കതിക്കും; ഉണ്ണായിയുടെ കഥകളിൽ

യ്ക്കുകയെ പ്രൗഢഗംഭീരതാമേളത്തോടെ പതിഞ്ഞ ആട്ട
 മാണ്. ഒരാളുടെ ഫലിതങ്ങളെല്ലാം പാമരന്മാർക്കുപോലും
 സുഗ്രഹങ്ങളാണ്; മറ്റേയാളുടെ നേരംപോക്കുകൾക്കുകൂടി
 ഗാഢീയ്ക്കും കലശലാണ്. ഗ്രന്ഥവിസ്തരഭയത്താൽ ഉദാഹര
 ണങ്ങളെ എടുത്തു കാണിക്കുന്നില്ല. വായ്പർ മലയാള
 ത്തിലെ ശ്രീഹർഷൻ അല്ലെങ്കിൽ മിർട്ടനും; നമ്പിയാർ
 കാളിദാസൻ അല്ലെങ്കിൽ ഷേക്കുസ്സീയരും ആണ് എന്നു
 പറഞ്ഞാൽ ഏറെ തെറ്റാകയില്ല.

ജീവചരിത്രം—കവിയുടെ ജീവചരിത്രത്തെപ്പറ്റി
 യുള്ള തീർച്ചയായ അറിവു വളരെ ചുരുങ്ങും. ഭാഷാചരി
 ത്രത്തിൽ കാണുന്നതിനെ അടിസ്ഥാനമാക്കി ഇവിടെ
 സ്വല്പം പ്രസ്താവിക്കാമെന്നേ ഉള്ളൂ. ഉണ്ണായിവായ്പരുടെ
 ഗ്രഹം കൊച്ചി സംസ്ഥാനത്തു ഇരിക്കാലിരിക്കട്ടെ ക്ഷേത്ര
 ത്തിനു സമീപമായിരുന്നു. അവിടെയും തൃശ്ശിവപേരൂരും
 ആയിരുന്നിരിക്കണം വിദ്യാഭ്യാസവും ബാല്യകാലത്തിലെ
 താമസവും, ഗുരുവാരായിരുന്നു എന്നു അറിവാൻ മാർഗ്ഗ
 മില്ല. സംസ്കൃതത്തിൽ കാവ്യനാടകാദികളും വ്യാകര
 ണാലങ്കാരശാസ്ത്രങ്ങളും പഠിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ
 കൃതികളിൽ നിന്നുറപ്പിക്കാം. പുരുഷപ്രാപ്തിയായതിന്റെ
 ശേഷം വളരെക്കാലം തിരുവനന്തപുരത്തു വന്നു താമസി
 ച്ചിരുന്നതായി ലക്ഷ്യങ്ങളുണ്ട്. ന്നെ-ൽ നാടനീങ്ങിയ
 രാമവർമ്മമഹാരാജാവു വായ്പരുടെ യോഗ്യതയേ അറിഞ്ഞു
 വേണ്ടുംവണ്ണം സംഭാവനകൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. പണ്ഡിത
 പക്ഷപാതിയായ ആ മഹാരാജാവിന്റെ ആശ്രയം, കഞ്ചൻ
 നമ്പ്യാർ മുതലായ ആ മഹാകവികളുടെ സഹവാസം,
 അക്രമികളായ തൃപുക്കരിൽ നിന്നും മറ്റും ഭയംകൂടാതെ
 താമസിയ്ക്കാനുള്ള സൗകര്യം, പൊതുവേയുള്ള സമ്പൽസ
 മൃദ്ധി ഇതെല്ലാം തിരുവനന്തപുരത്തുള്ള രാമസത്തേ സ്ഥി
 രപ്പെടുത്തുന്നതിനു വായ്പരേ ഉത്സാഹിപ്പിച്ചിരിക്കണം.

നളചരിതത്തിലുപയോഗിച്ചിട്ടുള്ള ഭാഷയുടെ സ്വഭാവം നോക്കുമ്പോൾ ഈ കൃതി തെക്കൻ ദിക്കുകളിൽ വച്ചുതന്നെ എഴുതിയിരിക്കുന്നതിനാണു അധികം സംഭാഷ്യത. നളചരിതം കൂടാതെ ഗിриജാകല്യാണം (അല്ലെങ്കിൽ) പാവനീ സ്വയംവരം എന്നൊരു കൃതികൂടി വായുർ ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഗിриജാകല്യാണം കിളിപ്പാട്ടിന്റെ മട്ടിൽ മൂന്നല്ലായത്തിലുള്ള ഒരു പ്രബന്ധമാണ്. ഇതു വായുരുടെ കൃതി അല്ലെന്നും ചിലർ തക്കിക്കുന്നു. രാജവണ്ണനയായും മറ്റും പല റൊഡ്ഡോകളും ഉണ്ണായിവായുർ ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളതായി കേൾവിയുണ്ട്. വായുരുടെ ജനനം ൯൧൦-ാമാണ്ടാണെന്നു ന്യാ വയസ്സിനുമേൽ ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നുമാണ് ഉൾക്കടം.

‘അപിമ മമ ദയിതാ കളിയല്ലനതിപിരസൂതാ
 പ്രാണൻ കളയുമതിവിധുരാ എന്നാൽ
 കലമിതഖിലവുമരതിവന്നിതു’

എന്നിടത്തു ‘അറം’ വന്നിട്ടുണ്ടെന്നും അതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്ത തലമുറയോടുകൂടെ കലത്തിൽ സന്തതിമേദം വന്നു എന്നുമാണ് കേൾവി.

ഭാഷ — നളചരിതത്തിൽ ഉപയോഗിച്ചിരുന്ന ഭാഷ സാസ്ത്രബഹുലമായ മണിപ്രവാളമാകുന്നു. മണിപ്രവാള കൃതിയുടെ മാർഗ്ഗദർശി എഴുത്തച്ഛനാണല്ലോ. അദ്ദേഹം അന്നു അതിശൈശവാവസ്ഥയിലിരുന്ന മലയാളഭാഷയെ സംസ്കൃതത്തിന്റെ കരാവലാബത്തോടെ പ്രൗഢവിഷയങ്ങളെ പ്രതിപാദിക്കുന്നതിനു വിനിയോഗിച്ചു. നമ്പിയാർ എന്തും പിടിയുമില്ലാത്ത വേദാന്തതത്വങ്ങളിൽ പ്രവേശിച്ചാതെ മലയാളത്തിനു സർവ്വജനീനങ്ങളായ ലൗകികസംഗതികളെ വർണ്ണിക്കുന്നതിൽ എത്രത്തോളം

ശക്തിയുണ്ടെന്നു വെളിപ്പെടുത്തി. അദ്ദേഹം ആവശ്യം പോലെ സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നു ശബ്ദപ്രകൃതികളേ കടം വാങ്ങിയതേ ഉള്ളൂ. രണ്ടുപേർക്കും കടം വാങ്ങേണ്ടിവന്നിട്ടുണ്ടു്; എന്നാൽ ഒരാൾ നാണയങ്ങളെ ഒന്നായ് വാങ്ങി ആവശ്യങ്ങൾക്കു വിനിയോഗിക്കയും മറ്റൊരാൾ ആവശ്യപ്പെട്ട സാമാനങ്ങളേത്തന്നെ വാടകയുടെ മട്ടിൽ വാങ്ങിയ പയോഗിക്കയും ചെയ്തു എന്നാണു ഭേദം. ഉണ്ണായിയുടെ പോക്കു് ഈ രണ്ടു വഴിയിലുൾപ്പെട്ടു. 'മുരാദേ ന കതീയഃ പന്മാഃ' എന്നു പറയുന്നതുപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാറ്റമൊന്നു വേറെയാണു്. ഉണ്ണായിക്കു മലയാളവും സംസ്കൃതവും ഒന്നുപോലെ സ്വപാധീനമാണു്. അപ്പോഴപ്പോൾ നാവിലുദിച്ച ഭാഷയിൽ അദ്ദേഹം എഴുതും എന്നല്ലാതെ കടം വാങ്ങിട്ടു ആവശ്യമുണ്ടോ എന്നുള്ള വിചാരമേ അദ്ദേഹത്തിനില്ല. 'തേടിപ്പോയ വള്ളി കാലിൽ ചുറ്റി' എന്നുള്ള മലയാളത്തിലെ പഴമൊഴിയെ അദ്ദേഹം 'മിച്ചിതം പദയുഗളേ നിഗളതയാ മാർഗ്ഗീതയാലതയാ' എന്നു പ്രൗഢസംസ്കൃതത്തിൽ തർജ്ജമ ചെയ്താണു് ഉപയോഗിക്കുന്നതു്. സംസ്കൃതത്തിലെ പ്രയോഗവിശേഷങ്ങളെ എല്ലാം ഉണ്ണായിവായുർ മലയാളത്തിലും കത്തിച്ചെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്.

൧. 'നലമുള്ളൊരു നവഗുണപരിമളനെ
നളനെനൊരു റുപനെ അവരൂ വരിച്ചു'

എന്നു നാമവിശേഷണത്തിനു വിശേഷ്യത്തിന്റെ വിഭക്തിവചനങ്ങൾ.

൨. 'വിദർഭനദിനി സുന്ദരിസന്തതമതി-
[പ്രിയംസി വിലാസിനി മേ

പ്രതിപ്രിയംചരണാവഹിതാ എന്നതിപ്രയാസമുതേ
ചതിച്ചതിനവനാഗതനായി'

ഇവിടെ “എന്നു” എന്ന നിപാതത്തിനു “എന്നു വിചാരിച്ചിട്ടു” എന്നർത്ഥം. സംസ്കൃതത്തിൽ ഈ സ്ഥാനത്തുള്ള “ഇതി” എന്നതിനു “ഇതിമതപാ” “ഇതിഹേതുനാ” എന്നും മറ്റും അർത്ഥമുണ്ട്.

൩. “അപരിഹരണീയവിധിയന്ത്രത്തിരിപ്പുമുനീ”

എന്നിടത്തു “ഈ മുന” എന്നതിനെ മറിച്ചു ‘മുനീ’ എന്നു ‘വിശേഷണം വിശേഷ്യത്തിനു മുന്വന്നു നടപ്പു’ എന്ന വ്യാകരണസൂത്രത്തിനു ലംഘനം. നമ്മുടെ കവികൾ സംസ്കൃതവും മലയാളവും ഭിന്നഭാഷകളാണെന്നുള്ള വിചാരമേ ഇല്ല. ‘നേൻ നേർച്ചകളും മമ സഫലാനി’ എന്നു ‘നേർച്ചകൾ’ എന്ന നിർദ്ദേശികാബഹുവചനാന്തവിശേഷ്യത്തിനു ‘സഫലാനി’ എന്നു പ്രഥമാബഹുവചനാന്തമാണു വിശേഷണം. പാച്ചുമുത്തത്തിന്റെ വ്യാകരണപ്രകാരം ‘നേർച്ച’യേ സ്രീലിംഗമാക്കി ‘സഫലാം’ എന്നു പ്രയോഗിക്കാത്തതു ഭാഗ്യമെന്നേ വിചാരിപ്പാൻ ഉള്ളൂ. ‘ഈയ്തുത എല്ലാം ശോഭനവാണി മുദാ’ എന്നിടത്തു ഭാഷാപദസ്ഥമായ നിമിത്തത്തേ പുരസ്കരിച്ചു ‘ഏപോയ വായാചാ’ എന്ന സംസ്കൃതസന്ധി. രണ്ടുഭാഷകളേ കൂട്ടിക്കലർത്തുമ്പോൾ ഈ മാതിരി പലദർശനങ്ങളുംനേരിടുന്നതാണ്. അതുകളെ തടവുതീൻ പ്രയോഗിക്കുന്നതിനു ഉണ്ണായി.വായുക്കു മാത്രമേ ധൈര്യമുണ്ടാകയുള്ളൂ. രണ്ടു ഭാഷകൾക്കു തിലതണ്ഡുലന്ത്രായേന ഉള്ള സംസൃഷ്ടി കൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടാതെ അദ്ദേഹം നീരക്ഷീരന്ത്രായേന സങ്കരം തന്നെ സ്വീകരിച്ചു. നളചരിതത്തിലേ ഭാഷമണിയും പ്രവാളവും കലർത്തുവേർത്തല്ലാ, സംസ്കൃതമാകുന്ന ചെമ്പും മലയാളമാകുന്ന വെള്ളത്തിയവും ചേർത്തുകൊണ്ടു ഒരു വെങ്കലബ്ദഭാഷയാണ്.

ഉണ്ണായി വായ്പ്പരേപ്പോലെ സ്വതന്ത്രനായ ഒരു കവി മലയാളത്തിൽ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണ്. കഥകളിഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ പ്രായേണ ശ്ലോകങ്ങൾ സംസ്കൃതവും പദങ്ങൾ മണിപ്രവാളവും എന്നാണൊരേർപ്പാട്. നള വരിതത്തിലെ ശ്ലോകങ്ങളിൽ പകുതി എണ്ണവും മണിപ്രവാളമാണ്; ചിലതു ശുദ്ധമലയാളത്തിൽ തന്നെയുണ്ട്. 'ചേടിക്കേണ്ടോ വരുവനരികേ.....' എന്ന ശ്ലോകം നോക്കുക. ഇതിൽ സംസ്കൃതശബ്ദം തന്നെ മൂന്നോ നാലോ നാലാംപദത്തിന്റെ ഒടുവിൽ വന്നിട്ടുള്ളതേ ഉള്ളൂ. എന്നാൽ, നേരേമറിച്ചു പദങ്ങളിൽ ചില വരികൾ ശുദ്ധ സംസ്കൃതമായിട്ടുണ്ട്.

- 1. 'വ്യസനം തേ ദമയന്തി സമസ്തമസ്തമയതാം'
- 2. 'യാമി യാമി കാമിതഃ ശീഘ്രം സാധയി
ഷ്യാമിസാമി സാധിതം മയാ'
- 3. 'അനല്പം വാ വസ്തു ഭവ്യം മമ പ്രസാദേന'

ഇത്യാദി പല്ലവികളിൽ മലയാളം തൊടുവിച്ചിട്ടേ ഇല്ല.

'പ്രേമാനരാഗിണീ ഞാൻ വാമാ രമണീയശീല'
തപാമാതനോമി ഹൃദി സോമാഭിരാമമുഖ
ശ്യാമാ ശശിനം രജനീവാമാകലിത മുപൈതു
കാമാ ഗതയാമാ കാമിനീ?

ഇത്യാദിപദങ്ങളിൽ മരുന്നിനമാത്രം ഒരു മലയാളപദമേ ഉള്ളൂ. ശ്ലോകവും ദണ്ഡു കവും ചോരാഞ്ഞിട്ടു ഗദ്യവുംകൂടി ചുണ്ണികയായിട്ടു ഉണ്ണായി വായ്പ്പർ ഉപയോഗിച്ചിട്ടുണ്ട്. കവിവാക്യം ശ്ലോകവും പാത്രങ്ങളുടെ സംഭാഷണങ്ങൾ പദവും എന്നുള്ള ഏർപ്പാടും അദ്ദേഹം നാലാംദിവസത്തെ കഥയുടെ ആരംഭത്തിൽ ലംഘിച്ചിരിക്കുന്നു.

വാക്യരീതി.—അത്ഥപുഷ്ടിയും ശബ്ദപുഷ്ടിയും നമു
 ചരിതത്തിലേപ്പോലെ മറ്റൊരു മണ്ണിപ്രവാളകൃതിയിലും
 ഒന്നുപോലെ ചേർന്നു യോജിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നു സന്ദേഹ
 മാണു്. ‘ചരിചോടു, വിരവിൽ, അങ്ങനേ, ഓർത്താൽ,
 അങ്ങ, ഇഹ, ഉടനേ, ആശ്ര’ മുതലായ പാദപുരണ
 ങ്ങളെ അദ്ദേഹം വളരെ അപൂർവ്വമായേ ഉപയോഗിച്ചി
 ട്ടുള്ളൂ. പ്രാസത്തിനുവേണ്ടി ഈ വക പദങ്ങളേക്കൊണ്ടു
 വിടവടയ്ക്കുന്ന സമ്പ്രദായമേ ഉണ്ണായിവായുർ മനസ്സിലാ
 ക്കിയിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു സാധാരണ മലയാളകവിക
 കളിൽ കാണുന്ന ബന്ധശൈലി ഈ നമുചരിതത്തെ ബാ
 ധിച്ചിട്ടില്ല. എന്നാൽ പ്രാസനിർബന്ധം വായുരേയും
 നേർവഴി തെറ്റി നടത്തിച്ചിട്ടില്ലെന്നില്ല. അനപയകാരിത്ര
 മാണു് നമുചരിതത്തിലേ വൈകല്യം. വായുക്കു് അത്ഥ
 ത്തിൽ വളരെ നിഷ്കർഷയുണ്ടു്; എന്നാൽ ശബ്ദത്തിലും
 ഒട്ടും കുറവല്ല. താളത്തിന്റെ മറയ്ക്കു പ്രാസം കണക്കിനു
 വീണുകൊണ്ടിരിക്കണം. ശബ്ദം ഈ നിർബന്ധത്തിനു
 കീഴടങ്ങി തനിയെവന്നില്ലെങ്കിൽ അദ്ദേഹം പിടിച്ചുവലി
 ചിഴച്ചെങ്കിലും വരുത്തു്. ഈ സാഹസത്തിൽ ശബ്ദങ്ങ
 ളുടെ വാലോ തലതന്നെയോ ഉടഞ്ഞുപോയാലും വക
 യില്ല ‘ചാകം ഇവ’ എന്നതു പ്രാസത്തിനു ചേരാൻ
 വേണ്ടി’

‘വസുദേത ഭൽസ്രജാമി ചാമിവ

എന്നു ചുരുങ്ങിപ്പോയി.
 മരത്തിനിടയിൽ കാണാമേ സുന്ദരത്തിനുടെ സാദൃ
 ശ്യേയം’

ഇവിടെ “ശ്രേയം” എന്നാവർത്തിക്കാൻവേണ്ടി പ്ര
 യോഗിച്ച ‘സാദൃശ്യേയം’ എന്ന ഭാഗത്തിൽ പദേറ്റുപോ
 തന്നെ സ്പഷ്ടമാകുന്നില്ല. ‘അപൂർവ്വമിത്രകാന്താരം...’ എന്ന

പദത്തിൽ 'നോളേ' എന്നു നാലുതരം ആവർത്തിച്ചു. യമകം ചെയ്തതിൽ ഒന്നു രണ്ടിനു വളരെ ക്ലേശം ചെയ്യാലേ അർത്ഥമുണ്ടാകുന്നുള്ളൂ. ഇങ്ങനെ ദൃഷ്ടാന്തം പലതും എടുത്തു കാണിക്കാം. എന്നാൽ ഇങ്ങനെ ചില ഭാഗങ്ങൾ ഒഴികെ യുള്ളടത്തെല്ലാം ശബ്ദാർത്ഥങ്ങളുടെ പുഷ്ടിയാലുണ്ടായിട്ടുള്ള സ്വപരസ്യം അന്യോദേശമാണ്. ഗ്രന്ഥം മുഴുവനും അതിലേക്കു ദൃഷ്ടാന്തമാകയാൽ പ്രത്യേകിച്ചു ആ അംശം ഉദാഹരിച്ചു കാണിക്കേണ്ടതില്ല. ആദിപ്രാസം അന്ത്യപ്രാസം ദ്വിതീയപ്രാസം ഇതെല്ലാം കവാ ഒന്നുപോലെ ദീക്ഷിക്കുന്നുണ്ട്. അദ്ധ്യാഹാരപുതുതയാണു വേറെ ഒരു ഭോഷം. നളചരിതത്തെപ്പല വാക്യങ്ങൾ മിക്കതും വെളിയിൽ നിന്നു പുതിയ പദങ്ങൾ കൂട്ടിച്ചേർത്താലേ അനപചിക്ര. 'ആളയച്ചിട്ടുണ്ടമ്മാനില്ല' എന്നിടത്തു 'ഉണ്ട്' എന്ന ക്രിയയ്ക്കു കർത്താവിനെ പ്രയോഗിക്കാഞ്ഞതിനാൽ അർത്ഥം ദുർഗ്രഹമായ് തീർന്നു പാഠംകൂടി 'ആളയച്ചിട്ടുണ്ടമ്മാനില്ല' എന്നു ഭൂഷിച്ചു പോകാനിടയായി. 'അവടങ്ങൾ സകടങ്ങൾ...' എന്ന ചരണത്തിൽ വാക്യങ്ങൾ എവിടെവിടെ അവസാനിക്കുന്നുവെന്നറിയാൻ ഒരു മാറ്റുവുമില്ല. പദങ്ങൾ മാത്രമല്ല, വാക്യങ്ങളും ചിലടത്തു പ്രയോഗിക്കാതെ വിട്ടുകളയും. 'മാരുതമാന സവേഗംകണ്ടുതേരിൻ' എന്ന ചരണത്തിലും മറ്റും മദ്ധ്യേ അവതാരികയായി ചേർന്ന വാക്യത്തിന്റെ ഭേദംപോലെ അർത്ഥവും ഭേദിക്കുമെന്നു വ്യാഖ്യാനത്തിൽ നോക്കുക. ചില ഭാഗങ്ങൾ വായിച്ചാൽ കടംകഥപോലെ തോന്നും. നളജീവല സംവാദത്തിലും ഭൈമി' ബ്രാഹ്മണരോടു പറഞ്ഞയക്കുന്ന സന്ദേശത്തിലും മറ്റും സന്നിഷ്ഠാർത്ഥത ഒരു ഗുണമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ട്. ശേഷമുള്ളടത്തെല്ലാം അനപചകാക്രമ്യവും നേയാർത്ഥ പദപ്രയോഗവുംകൊണ്ട് പ്രാസഗുണം കേവലം അസ്തമിതമായിപ്പോയി എന്നു പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ബഹിരന്തഃസ്പർശരൂപസമായ പ്രാക്ഷാ

പാകം ഉണ്ണാറിയുടെ സഹോദരന്മാർ വിരലമാണ്. അദ്ദേഹത്തിന് നാളികേരപാകത്തിലെ രസമുള്ള സഹോദരന്മാർ രസിക്കണം; സാധാരണക്കാർ അഭിനന്ദിച്ചില്ലെങ്കിൽ എന്താണ് ഹാനി എന്താണ് കവിയുടെ നില. സാഹിത്യം ആലോചനാമൃതമായിരിക്കണം; അതിനേ പണ്ഡിതന്മാർ വായിച്ചുആലോചിച്ചുരസിയ്ക്കുകയും വേണം. ആപാദമാധുര്യപ്രിയന്മാരായ പാമരന്മാർ വേണമെങ്കിൽ ഈ സാഹിത്യത്തേത്തന്നെ പാടി രസിച്ചു കൊള്ളട്ടെ; രണ്ടിനും ചേർന്നാണല്ലോ താൻ കവിത ചെയ്തിരിക്കുന്നത് എന്നാണ് വായുരുടെ ഭാവമെന്നു തോന്നും. ശ്രീഹർഷന്റെ നൈഷധം വായിച്ചിട്ടു അതുപോലെ വ്യക്തപാദകവും പ്രൗഢം രംഭീരവുമായ ഒരു കവിത ചമയ്ക്കാനാണ് വായുർ തുനിഞ്ഞത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആ ഉദ്യമം വേണ്ടുവണ്ണം ഫലിക്കുകയും ചെയ്തു. അതുകൊണ്ടു ഉണ്ണാറിയവായുർക്കു ശ്രീഹർഷനെപ്പോലെ ഗ്രന്ഥാന്തത്തിൽ,

“ഗ്രന്ഥഗ്രന്ഥിരിഹ കപചിൽ കപചി ദപിന്യാസി
 പ്രയതാത്മയാ
 പ്രാജ്ഞൈസ്തമനാ ഹരേന പഠതീ മാസ്തിൻ
 ഖലഃ ഖേലതു.
 ശ്രദ്ധാരാജ്ഞഃ ശ്ലഥീകൃതദ്രവഗ്രന്ഥിഃ
 സമാസാ ഭവ
 തേപതൽ കാവ്യരസോർമ്മിമജ്ജന സഖ
 വ്യാസജ്ജനം സജ്ജനഃ.”

എന്നു തന്റെ ഉദ്ദേശ്യത്തെ വിളിച്ചുപറയാമായിരുന്നു. ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ അവിടവിടെ ഞാൻ ചില കുരുക്കുകൾ ബുദ്ധിപൂർവ്വമായി പിനച്ചിട്ടുണ്ട്; അതിനാൽ മിടുക്കനാണെന്നു നടിച്ചു മടയൻ ബലാല്ക്കാരേണ ഇതിൽ പ്രവേശിക്കാൻ പോകേണ്ട. ശ്രദ്ധയോടുകൂടി തുരുവിനെ

ആരാധിച്ചു തൻ മേൽനിന്നു രഹസ്യങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചു
ഇക്കാവ്യരസത്തെ സർപ്പിഷ്ടന്മാർ അസ്വദിക്കട്ടെ
എന്നാണു ശ്ലോകത്തിന്റെ താല്പര്യം.

ന. സംഗീതം

ആട്ടകഥകളിലെ സംഗീതമെല്ലാം പഴയ ദേശിക
സമ്പ്രദായത്തിൽ നിബന്ധിക്കപ്പെട്ടതാണ്. പിന്നീടു
കുപ്പിങ്ങാടാണു അതിന്റെ ദൃതഗതിമാറ്റി നീട്ടിപ്പിരിഞ്ഞ
മട്ടിൽ ചൊല്ലുന്ന ഇപ്പോഴത്തെ സമ്പ്രദായം ഏർപ്പെടു
ത്തിയതു്. നളചരിതത്തിൽ ചില പേരുകൾ നീട്ടിച്ചൊ
ല്ലുന്നതിനു യോജിക്കാതെയാണു്. അതുകൊണ്ടു അരങ്ങത്തു
ചൊല്ലിയാടുന്നതു ഒട്ടും ഏളുതല്ല. പാട്ടുകാരൻ രണ്ടാംവർത്തി
പാടുന്ന ഇടകൊണ്ടു രണ്ടാം മൂന്നാം വാക്കുകളു മാത്രമേ
വേഷക്കാരൻ കൈകാണിച്ചു ആടിവരാൻ സാധിക്കുകയുള്ളു.
ഈവകുപ്പുകളും വെറുതേ പാടുന്നതിനു വളരെ നന്നു
തന്നെ. ഉണ്ണായിവായുരുടെ സ്വാതന്ത്ര്യം അദ്ദേഹം സംഗീ
തത്തിന്റെ അംശത്തിലും കാണിക്കാതിരുന്നിട്ടില്ല. ചില
ത്തു പല്ലവി മാത്രമതി എന്നു വെയ്ക്കും; അന്നപല്ലവി
കാണുകയില്ല. ചരണങ്ങളിലെ വരികളിൽ അക്ഷരസം
ഖ്യയുടെ യാതൊരു ക്ലിപ്തവുമില്ല. രണ്ടാംദിവസത്തെ കഥ
യുടെ ഒടുവിൽ രാജമാതാവീനോടു ദമയന്തിപറയുന്ന പദ
ത്തിൽ 'ആയു' എന്നു രണ്ടക്ഷരം മാത്രമേ പല്ലവി ഭാവ
മുള്ളു; ശേഷമെല്ലാം പാട്ടുകാരൻ സ്വരംകൊണ്ടു നിറച്ചു
പാടിക്കൊള്ളണം. ഈ മാതിരി ചില അസൗകര്യങ്ങൾ
കൊണ്ടു ആട്ടകാക്കു ആടി ഫലിപ്പിക്കുന്നതിനു സ്വപ്നം

ശ്രമം നേരിടുന്നുണ്ടെങ്കിലും നളചരിതത്തിലെ പദങ്ങൾ പ്രാസാധ്യവസ്ഥകൊണ്ടും, ശബ്ദങ്ങൾക്കുള്ള ശ്ലേഷഗുണം കൊണ്ടും, ഉദാരതകൊണ്ടും പാടിയായ് അത്യന്തം കണ്ണി മധുരങ്ങളായിരിക്കാം. ദേശികസമ്പ്രദായം വിട്ടു പല പുതിയരീതികളിലും ഇപദങ്ങളെ പാടാറുണ്ട്. 'അാഗന മാർ മൗലേ...' 'പൂമാതിനൊത്ത ചാരുതനോ' 'മാന്യമ തേഖില...' മുതലായ പല പദങ്ങളും സ്രീകരം കൈ കൊട്ടിക്കളിയിൽ ഉപയോഗിച്ചു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. സംഗീത സാഹിത്യങ്ങൾ രണ്ടും ഒന്നുപോലെ പല മാതിരിയിലും നയിക്കാവുന്നതിനാലുള്ള സർവ്വതോമുഖത, പ്രകൃതിസിദ്ധമായ ഗാഢീയ്ക്കും, ഉദാരമായ ബന്ധം, സ്വകപോലകല്പിതങ്ങളാലു നൃത്തനടംഗികൾ, ആലോചിക്കത്തോറും അവസാനിക്കാതെ നീണ്ടുനീണ്ടുപോകുന്ന വ്യംഗ്യാത്മത്തിന്റെ ബാഹുല്യം, പ്രയോഗവൈചിത്ര്യങ്ങളാലുള്ള വൃൽപാദകൃത, എല്ലാവിഷയത്തിലുമുള്ള ക്ഷോഭക്ഷമത ഇതുകൾ നളചരിതത്തെ മണിപ്രവാള കൃതിയിൽ പ്രഥമഗണനീയമാക്കിയമച്ചിരിക്കുന്നു.

വ്യാഖ്യാതാവ്.

നളചരിതം-കഥകളി

കന്നാഢിവസത്തേ കഥ

സ വ്യാഖ്യാനം

[ശ്ലോകം 1. തോടി-ചെയട]

ആസീൽ പുരാ പരമപാവനകീർത്തിഭ്രമാ
 നാകോപമേ നിഷധനീവൃതി നീതിശാലീ
 രാജാ രതീശസുഭഗോ ജഗദേകവീരഃ
 ശ്രീ വീരസേനതനയോ നളനാമധേയഃ

[ശ്ലോകം 1]

പുരാ	(അവ്യയം)	പണ്ടു്
നാകോപമേ	(അ. പു. സ. ഏ.)	സപർജ്ജതലയമായ
നിഷധനീവൃതി	(ത. പു. സ. ഏ.)	നിഷധരാജ്യത്തിൻ
പരമ...ഭ്രമാ	(ന. പു. പ്ര. ഏ.)	{ ഏററം പരിശുദ്ധ മായമഹായശ്ശ്ലോ കൃഷിയവനായി
നീതിശാലീ	(ന. പു. പ്ര. ഏ.)	
രതീശസുഭഗഃ	(ആ. പു. പ്ര. ഏ.)	നീതിമാനായി
ജഗദേകവീരഃ	(ടി)	മനഃസുന്ദരനായി
ശ്രീവീ...തനയഃ	(ടി)	ജഗത്തിൽ പ്രധാന വീരനായി
നള നാമധേയഃ	(ടി)	ശ്രീവീരസേന മഹാ രാജാവിന്റെ പുത്രനായി
		നളൻ എന്നു പോരോട കൃഷിയവനായിരിക്കുന്ന

[പഠം 1 പല്ലവി]

അരമതാമീന ക്കേതുകമാലയേ
നരപതി നൈഷധവീരൻ.

[അനുപല്ലവി]

വിരമവനീമനുശാസനാകലം;
ശീതഗുവാശകരീരൻ; അരമത.

[ചരണം—1]

ചെരിയൊരു ദോർണ്ണലപാവകദോധനു
വിറകാക്കീ വിമതൈഃഘോ;
പരിമിതിസരണി വിദൂരഗുണനാണ
പരിമളപൂരിതലോകൻ; അരമത.

രജാ (ന. പ. പ്ര. ഏ.) രജാവു്
ആസീൽ (ലഭം. പ. പ്ര. പ. ഏ.) ഭവിച്ചു.
(ഘൃണം യസന്തതിലകം)—‘ചൊല്ലാം യസന്തതിലകം തഭജം
ജഗംഗം എന്നു ലക്ഷണം.

പണ്ടു് നിഷധരാജ്യത്തിൽ വീരസേനന്റെ പുത്രനായിട്ടു്
പുണ്യകീർത്തിയും നീതിമാനും സുന്ദരനും വീരനുമായി നളൻ
എന്നൊരു രജാവുണ്ടായി.

[പദം 1 പല്ലവി]

നൈഷധവീരനായ നരപതി അളവാ ക്കെതുകത്തോടു
കൂടി സ്വഗൃഹത്തിൽ സൂചിച്ചുവാണു. ഈ പദത്തിൽ ശേഷമുള്ള
തെല്ലാം നരപതിക്കു വീരേഷണങ്ങളാകുന്നു.

[അനുപല്ലവി]

അരമതീം = ഭൂമിയെ ചിരം = വളരെക്കാലം അനുകലംപ
മാന്യലുചെന്നിടയെ അനുശാസൻ = രക്ഷിച്ചിടങ്ങളന്നവനായിട്ടു്
—ശീതഗു...രൻ = ചന്ദ്രവംശജാതൻ.

[പ. 1]

ചെരിയ ഭൂപരാക്രമമാകുന്ന അഗ്നിക്കു് ശത്രുസമൂഹത്തെ
വിറകാക്കീട്ടു്—പരാക്രമംകൊണ്ടു് ശത്രുക്കളെ സംഹരിച്ചിട്ടു്

[ച. 2]

വിശ്വമനോഹര ചാരുശരീരൻ;
വിശ്രുതസവിവസമേതൻ;
വിദ്യാജലനിധി; വിന്യയനീയൻ;
വിഷ്ണുപചാലനശീലൻ;

അരമത

[ച. 3]

കലിശമനൈഷധരസമയചരിതൻ;
കലിശധരോപമവീർച്ചൻ;
ശാർണ്ഠിപിനാകിപദാർച്ചനശീലൻ;
വാങ്മനസാതിവിദൂരൻ;

അരമത

[ശ്ലോകം 2. മുഖാരി—അടന്ത]

നമുനരവരനേവം ഭൂതലം കാതുതുവാഴു-
നമുവിലവനിലേററം പ്രീതി കൈക്കൊ-

നെന്മാരുനാറം

എന്നർത്ഥം. രമിച്ച എന്നതിൽ അന്വയം. പരിചിതിശരണി=
പരിച്ഛേദമാഴ്കും. പരിമളം=സൗരഭ്യം. ഇത്രയെന്നു പരിച്ഛേദിക്കു
വച്ചാൽ ഗുണങ്ങളുടെ സൗരഭ്യംകൊണ്ടു ലോകത്തെ നിറച്ചവൻ.
കീർത്തിക്കു ധാവളംപോലെ ഗുണത്തിനു പരിമളം കവി സംപ്ര
ദായപ്രസിദ്ധം.

[ച. 2]

ലോകത്തിന്റെ മനസ്സിനെ ഹരിക്കത്തക്ക സൗരഭ്യംചേർന്ന
ശരീരമുള്ളവൻ. പ്രസിദ്ധരായ മന്ത്രിമാരോടുകൂടിയവൻ. വിദ്യാ
കരകൾ ഉരിച്ചടമായവൻ. എല്ലാംകൊണ്ടും വിന്യയം ഭക്തിപ്പി
ക്കുന്നവൻ. ലോകരക്ഷ ചെയ്യുന്നവൻ.

[ച. 3]

കലിയെ ശമിപ്പിക്കുന്നതും സരസവുമായ ചരിത്രമുള്ളവൻ.
ഇന്ദ്രതുല്യപരക്രമൻ. വിഷ്ണുശിവന്മാരെപൂജിക്കുന്നവൻ. വാക്കിനും
മനസ്സിനും പിടികിട്ടാത്തവൻ. യാതൊരാളെ വഴ്ത്തിക്കാനും മന
സ്സുകൊണ്ടു് ഈ വിധം എന്തു നിരൂപിക്കാനുംകൂടി പാടില്ലാത്ത
വൻ എന്നർത്ഥം.

[ശ്ലോ. 2]

നമുനരവരനേവം ബ്രഹ്മചാരിൻ പുത്രൻ. [മുഖാരി]

മിളിതരസമെഴുന്നള്ളീടിനാൻ തൽസമീപേ
നളിനഭവതന്ത്രജൻ നാരദൻ മാമനീന്ദ്രൻ.

[പ 2. പല്ലയീ]

ഭഗവൻ നാരദ വന്ദേഹം.

[അനുപല്ലയീ]

അഹ്വരം നീങ്ങി മേ സർച്ചും
ഗൃഹവും പൂതമായിപ്പോരും

ഭഗവൻ

[ച. 1]

അരവിന്ദഭവയോനേ
വരവിന്നെങ്ങു നിന്നിപ്പോരും?
ഹരിമന്ദിരത്തിൽ നിന്നോ
പുരിയീന്നോ നിലിന്ധാനാം?

ഭഗവൻ

[പ. 2. ച. 2]

മുദിതം മാനസം മമ
ഭവദംഗദർശനേന
മുഴുതികളഭയേന
കുമുദമെന്നതു പോലെ

ഭഗവൻ

ഘൃണം] "നനമയയഗമെട്ടിൽ തട്ടണം മാലിനിക്ക" എന്നു
ലക്ഷണം.

[പ. 2. അനുപ.]

അഹ്വരംപരം, പൂതംപരിതൃലം

[ച. 1]

അരവിന്ദഭവയോനേ = ഇഹമാവിന്റെ പുത്രം. ഹരിമന്ദിരം =
വൈകുണ്ഠം. നിലിന്ധാനാം = പുരിയീന്നോ = ദേവനാകടൈപുരിയായ
അമരാവതിയിൽ നിന്നോ.

[പ. 2. ച. 2]

മമ = എന്റെ മാനസം = മനസ്സ്. ഭവദംഗദർശനേന അങ്ങേ
ശരീരം കണ്ടുതുകൊണ്ടും - ഉപമിക്കുന്നു - പൂർണ്ണചന്ദ്രന്റെ ഉദയം
കൊണ്ടും ആത്മഖണ്ഡനപോലെ.

[ച. 3]

എന്തിനിയെച്ചെയ്യേണ്ടു ഞാൻ
നിന്തിരുവടിയെല്ലാൽ
എന്നതരുമെച്ചേണം
ഉന്നത തപോനിയേ

ഭഗവൻ

[ച. 3 സൗരാജ്യം—മുറിയടന്ത—നാരദൻ]

[ച. 1.]

ഭീഷിതരിപുനികര
നൈഷധ നീ കേൾക്ക വീര
ഉഴൃതൻനായകനാം നീ
പാഴിലാക്കീടൊല്ലാ ജനം.

[ച. 3. ച. 2]

നാഴിക തികച്ചൊരുനാൾ
വാഴ്വേനല്ലാരേടത്തും
ഏഷണിക്കു നടപ്പെൻ ഞാൻ
ഏഴുരണ്ടു ലോകത്തിലും.

[ച. 3]

കണ്ഡിനച്ചരിയിലുണ്ടു
സുന്ദരീ ദമയന്തീതി

[ച. 3. ച. 1]

ഭീഷിതരിപുനികര = രത്നസുഹൃത്തേ ഭയപ്പെടുത്തേ
ജ്ജോവേ.

[ച. 3. ച. 2]

ഏഷണിക്കു നടപ്പെൻ എന്നുനേരംചോക്കായി പറയുന്നതാ
കുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ നാരദൻ ജനങ്ങളുടെ ഹിതത്തിനായിട്ടാണ്
സർവ്വം സർവ്വം സഞ്ചരിക്കുന്നത്. ഇക്കാലത്തു വർത്തമാനപ്പത്ര
ങ്ങളിലുണ്ടാകുന്ന ഉപയോഗം അന്നു നാരദനാലുണ്ടായിരുന്നു
എന്നു പറയാം.

[ച. 3.]

വൃന്ദാവകന്മാർ=ദേവന്മാർ

കന്യകാരത്നമവളിൽ
വൃന്ദാരകന്മാക്കും മോഹം.

[ച. 4]

രത്നമെല്ലാം നിനക്കുള്ള
യജ്ഞംമ ദേവകൾക്കുള്ള
യത്നമേ തദർത്ഥം നൃപ-
സത്തമ നിനക്ക യോഗ്യം.

[ശ്ലോകം 3. കല്യാണി—ചെയ്യാ]

ഏവം ശ്ര. ത. 13 ഭാരതീം നാരദീയാം
പൂർവ്വം തസ്യാം പാണ്ഡലോകാർഹ്വരതായാം
സകതം ചിത്തം തസ്യ വൈദർഭപുത്ര്യാം
ജാതം സാതകാതിരേകാതിദ്രുനം.

[ച. 4.]

രത്നം = എല്ലാത്തരം വസ്തുക്കളിലും ശ്രേഷ്ഠമായിട്ടുള്ളതു്.
“രത്നഹാരീതു പാത്മീവഃ” എന്നുള്ള ന്യായപ്രകാരം ഭ്രമിയിലുള്ള
രത്നങ്ങൾക്കൊക്കെയും രാജവീരന്മാൺ് അവകാശം. ഭ്രമിയിലുള്ള
പദാർത്ഥങ്ങളിൽ യാഗത്തിലെ ഹവിസ്സിനു മാത്രമേ ദേവന്മാർ്
അവകാശമുള്ളൂ. ദേവന്മാർ ഈ സ്ത്രീരത്തത്തെ അഗ്രഹിക്കുന്നതു
ന്യായമല്ലെന്നർത്ഥം. ഹേ നൃപസത്തമ! അതിനാൽ (പുരുമർത്ഥം)
ഇവളെ ലഭിക്കാൻവേണ്ടി നീ യത്നം ചെയ്യേണ്ടതാണ്്.

[ശ്ലോ. 3]

ഏവം	(അയ്യയം)	ഇപ്രകാരം
നാരദീയാം	(ഭര. സ്ത്രീ. ദ്വീ. ഏ.)	നാരദനെ സംബന്ധി ച്ച (നാരദന്റെ)
ഭാരതീം	(ജു. സ്ത്രീ. ദ്വീ. ഏ.)	ഭാരതീയെ = വാക്കി
ശ്രുതയാ	(കൗ. പാ. മ. വ്യയം)	കേട്ടിട്ടു് [ചൊ
സ്ഥിതസ്യ	(അ. ച. ഏ. ഏ.)	സ്ഥിതനായിരിക്കുന്ന
തസ്യ	(ദ. ച. ഏ. ഏ.)	അയന്റെ - നളന്റെ
പൂർവ്വം	(അയ്യയം)	മുമ്പു (തന്നെ)

[പ. 4. പല്ലവി]

കണ്ഡിനനായകനന്ദിനിക്കൊത്തൊരു
പെണ്ണില്ല മനിലെന്ത കേട്ടുമുനേ.

[അനുപല്ലവി]

വിണ്ണിലുമില്ല ന്തനം അന്യലോകത്തിങ്കലും
എന്നവന്നിതു നാരദേരിതം നിനയ്ക്കുമ്പോൾ.

പാമ്പലോകാൽ (അ. പ. പ. ഏ.)	വഴിയാത്രക്കാരിൽ നിന്നും
ശ്യാതായം (അ. സ്ത്രീ. സ. ഏ.)	കേൾക്കപ്പെട്ടവളായി രിക്കുന്ന
തന്യാം (ഭ. സ്ത്രീ. സ. ഏ.)	} ആ ദമയന്തിയിൽ
വൈദർഭപുത്ര്യം (ജ. സ്ത്രീ. സ. ഏ.)	
സക്തം (അ. ന. പ്ര. ഏ.)	ആസക്തമായിരിക്കുന്ന
ചിത്തം (അ. ന. പ്ര. ഏ.)	മനസ്സ്
സാതം...ദൂതം ( )	അധികം ഉൽക്കണ്ഠ യോടും ദേവത്തോടും കൂടിയതു്. [സാതകാത രേകവും അതിദൂതവും എന്നു വിശദം.]
ജാതം ( )	ജനിച്ചതായി, ആയി ത്തീർന്നു.

(ശാലിന്ദ്രീയന്തഃ)—“നാലേഴാലും മം ശാലിന്ദ്രീ തം ത
ഗംഗം” എന്നു ലക്ഷണം.

നളൻ മുൻപുതന്നെ ദമയന്തിയേപ്പറ്റി ദേശസഞ്ചാരികൾ
പറഞ്ഞു കേട്ടിട്ടും അവളിൽ അനുരക്തനായിത്തീർന്നു. ഇ
പ്പോൾ നാരദൻ ഈ വാക്കുകൊണ്ടു് ആ അനുരാഗം വർദ്ധിച്ചു.
ഉൽക്കണ്ഠകൊണ്ടു് അസ്വസ്ഥനായിത്തീർന്നു എന്നർത്ഥം.

[പ. 4. അനുപ]

നാരദേരിതം—നാരദനാൽ പറയപ്പെട്ടതു്.

[ച. 1.]

അവരവർചൊല്ലിക്കേട്ടേനവരതൻ ഗുണഗണങ്ങൾ
അനിതരവനിതാസാധാരണങ്ങൾ.
അനുഭവമവരതനിൽ അനുരാഗം വളരുന്നു
അനുചിതമല്ലെന്നിന്നു മുനിവചനേനമന്ത്രേ... ക

[ച. 2.]

എന്തൊരു കഴിവിനി ഇന്ദുമുഖിക്കുമെന്നിൽ
അന്തരംഗത്തിൽ പ്രേമം വന്നീടുവാൻ?
ചെണ്ണിനൊരാണിലൊരു പ്രേമതാമരയ്ക്കിന്നു
കുന്ദർപ്പൻ വേണമല്ലോ കുന്ദം സമർപ്പയിതും ക

[ച. 4. ച. 3.]

വിധുമുഖിയുടെ രൂപമധുരത കേട്ടു മമ
വിധുരത വന്നു; കൃത്യചതുരത പോയി.

[ച. 1.]

മരൊരു സ്ത്രീക്കുമില്ലാത്ത അവളുടെ ഗുണഗണങ്ങളെ ഞാൻ
ഓരോരുത്തർ പാഞ്ഞുകേട്ടു. (അനുഭവം)ദിവസംപ്രതി എനിക്ക്
അവളിൽ അനുരാഗം വർദ്ധിക്കുന്നു. അത് അനുചിതമല്ലെന്നും
മുനി പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് ഞാൻ (മാന്ത്രിക) വിചാരിക്കുന്നു.

[ച. 2.]

കുന്ദം സമർപ്പയിതുംകഴിഞ്ഞു നട്ടുന്നതിനുചെയ്ത വിരയ്ക്കു
ന്നതിനു-ഇവിടെ പ്രേമത്തെ താമരയാക്കി രൂപം ചെയ്തിരിക്കുന്നു.
അതിനാലാണ് കഴിഞ്ഞു നട്ടുന്നതിനു എന്ന് പറഞ്ഞത്.
ഒരു സ്ത്രീയ്ക്ക് ഒരു പുരുഷനിൽ അനുരാഗം ഉണ്ടാകുന്നതു
കാമദേവന്റെ കൃത്യമാണല്ലോ.

[ച. 4. ച. 3.]

ആ സുന്ദരിയുടെ രൂപമാധുര്യം കേട്ടിട്ട് എനിക്ക് കാമപാശ
വശ്യത്താൽ കൃത്യങ്ങളിൽ മനസ്സ് പ്രവർത്തിക്കാതായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു.
(മുദിരം.....വിയോ) മേഘമുഖമായ തലമുടിയുള്ള ആ

മുദ്രതതി കബരീപരിചയ പദവിയോ
 വിജനേ വസതിയോ മേ ഗതിയിനി രണ്ടി-

ലൊന്നേ ക

[ശ്ലോ. 4. ധേ. 5-മുറിയടന്ത]

കഥനേ മുനേരനേന രാജാ
 കദനേസേത മദനേഷുജേ നിമജ്ജൻ
 സചിവേ വിനിയോജ്യ രാജ്യഭാരം
 വിജനേ പുഷ്പവനേ തതാന വാസം.

മൈത്രിയുടെ പരിചയമാർഗ്ഗമാണ് വിജനത്തിൽ വസിക്കുകയോ
 രണ്ടിലൊന്നേ എന്നിരിക്കിനി ശരണമൊള്ളൂ.

[ശ്ലോ. 4.]

അസൗ	(സ. പു. പ്ര. ഏ.)	ജു
രാജാ	(ന. പു. പ്ര. ഏ.)	രാജാവ്
മുനേഃ	(ജ. പു. ഏ. ഏ.)	മുനിയുടെ
അനേന	(മ. ന. തൃ. ഏ.)	ജു
കഥനേന	(അ. ന. തൃ. ഏ.)	വാക്കുകൊണ്ടു്
മദനേഷുജേ	(അ. ന. സ. ഏ.)	മൗഢ ഖാണങ്ങളിൽ നിന്നുണ്ടായ
കദനേ	(ടി)	ദുഃഖത്തിൽ
നിമജ്ജൻ	(ത. പു. പ്ര. ഏ.)	മുഴുകിയവനായിട്ടു്
രാജ്യഭാരം	(അ. പു. ദ്വ. ഏ.)	രാജ്യഭാരത്തെ
സചിവേ	(അ. പു. സ. ഏ.)	മന്ത്രിയിൽ
വിനിയോജ്യ	(ലുബന്ധമയം)	വെച്ചിട്ടു്
വിജനേ	(അ. ന. സ. ഏ.)	വിജനമായിരിക്കുന്ന
പുഷ്പവനേ	(ടി)	പുഷ്പവനത്തിൽ പുനോദത്തിൽ
തതാന	(അ. പു. ദ്വ. ഏ.)	വാസത്തെ
വാസം	(ലിട്. പ്ര. പു. ഏ.)	ചെല്ലം.

(വസന്തമാലികാവൃത്തം-“വിജനേസസജംഗം, സമത്തിൽ
 സഭോഢം യ വസന്തമാലികാവൃത്തം” എന്നു ലക്ഷണം.

[പ. 5. പല്ലവി]

നിർജ്ജനമെന്നതേയുള്ള ഗുണമോ
നിശ്ചയമുദ്യാനത്തിൽ.

[അനുപല്ലവി]

ഇജ്ജനത്തോടു ചെരികെ വൈരമാണ്ണി-
തീശപരമിന്നിജ്ജ്വലകേതനനം നിർജ്ജന

[ച. 1.]

ഈക്ഷണയുഗത്തിനു രൂക്ഷവേദനകളു-
ണ്ടാക്കുവാനതിതരാം ദാക്ഷ്യമുള്ളവകളേ
സാക്ഷാദധുനാ ഇന്നു വീക്ഷേ വിധിനഃ ഹരി-
ണാക്ഷീം തു വിനാ വിരഹേണാക്ഷീണരജാ-
വിവശോ. നിർജ്ജന

[ച. 2.]

പടുതമൻ മദനന്റെ പടവീടിതേഃ വാപീ-
തടവിടപികളേ തൽപടകടികൾ, കസുവ-

[പ 5 അനുപല്ലവി]

ത്യാക്ഷകേതനനം = കാമദേവനം.

[പ. 1]

ഇന്നു° അധുനാ = ഇപ്പോൾ വിരഹേണ = വിരഹംകൊണ്ടു°
അക്ഷീണരജാവിവശഃ = പ്രബലമായ താപത്താൽ വശംകെട്ടുവ
നായ ഞാൻ വിധിനാ - വിധിബലത്താൽ കണ്ണുകൾക്കു° രൂക്ഷ
വേദനകളുണ്ടാക്കുന്നതിനു° ഏററവു° സാമർത്ഥ്യമുള്ളി വസ്തുക്കളെ
സാക്ഷാൽ = പ്രത്യക്ഷമായിട്ടു° വീക്ഷേ = കാണുന്നു. (ഹരിനാ
ക്ഷീം തുവിനാ = ആ സുന്ദരിയെമാത്രം ദഴിച്ചു°—അവളെ മാത്രം
കാണുന്നില്ലെന്നർത്ഥം.

[പ. 2]

ഇതു° = ഈ ഉദ്യാനം സമർത്ഥനായ മന്ദമന്റെ പടവീടു° =
പാളയം ആകുന്നു. ഉദ്യാനം പടവീടായതെങ്ങനെ എന്നാൽ കള
ത്തിന്റെ കരസ്ഥുള്ളി വൃക്ഷങ്ങൾ ഏതൽപടകടികൾ = ഇതിലെ

മേതിദ്വ്യതിയും, കയിൽനാദസപരവും, മാരുത-
യോധഭൂമിയും, വിരഹിഭീതി സ്ഥലമേയിതു

നിർജ്ജന

[ച. 3.]

വണ്ണം പലതായി മിന്നീടുമനങ്ങൾ
ഉന്നതമോദമിരുന്ന രമിപ്പതിൽ
ഒന്നുഭിവിടെ സപണ്ണവണ്ണം തടവുമിവൻ
എഴുന്ന സരസാ കണ്ടാൽ നന്നേ നിതരാമിവൻ.

[പല്ലവി]

കൈക്കൽ വരുന്നാകിൽ നന്നേത്രയും
ചിത്രശാഗ്നിവൻ

കുടാരങ്ങളാകുന്നു. കസ്യമേതിദ്വ്യതിയും = പുഷ്പങ്ങളാകുന്ന ആ
യുധങ്ങളുടെ ശോഭയും ഇവിടെ ഉണ്ടു്. കയിൽനാദസപരവും = ക
യിൽനാദമാകുന്ന സപരം = ചാലുശബ്ദം = ഭേരീനിനാദം. അഭൂം ഇ
വിടെയുണ്ടു്. മാരുതയോധഭി = മാരുതനാകുന്ന പടയാളിക
ളുടെ ചാട്ടം മറിച്ചിൽ മുതലായ വിദ്യകളും ഇവിടെ ഉണ്ടു്. ആ
കപ്പാടെ ഇതു വിരഹികൾക്കു ഭയകരമായ സ്ഥലമാകുന്നു.

[ച. 3.]

ഇവിടെ പലതിരത്തിച്ചുള്ള ഹംസങ്ങൾ ഇരുന്നൂ ക്രീഡി
ക്കുന്നകൂട്ടത്തിൽ സപർണ്ണവണ്ണമുള്ള ഒരുവനെണ്ടു്. “എന്നേ സര
സാ” ഇവ രണ്ടും വ്യാക്ഷേപകനിപാതങ്ങൾ “എന്നേ രസികാ”
എന്നും മറ്റും പോലെ സ്വഭിതിയായി ആശ്ചര്യത്തെ കുറിക്കുന്നു.
ഇവൻ കണ്ടാൽ ഏറ്റവും നന്നായിരിക്കുന്നു.

[പല്ലവി]

വിചിത്രശരീരമായ ഇവനെ കൈക്കൽ കിട്ടിയാൽ എത്രയോ
നന്നായിരിക്കും.

[ശ്ലോ. 5.]

അന്വേഷ്യ വൃക്ഷലതീകാദീഷു വീക്ഷിതേഷു
 ഖിന്നേ ദൃശയ നീഷധഭ്രമീപതേസ്സദാനീം
 ഹംസേ സവണ്ണസുഷമേ ദധതുഃ പ്രമോദം
 യാവസ താവദശയിഷു രതിശ്രമേണ.

[ശ്ലോ. 5.]

വീക്ഷിതേഷു	(അ. ന. സ. ബ.)	വീക്ഷിതങ്ങളായിരി ക്കുന്ന, കാണപ്പെട്ട
അന്വേഷ്യ	(ടി)	മറുഭി
വൃക്ഷലതീകാദീഷു.	(ഉ. ന. സ. ബ.)	വൃക്ഷം മുതലായതു കളിൽ
ഖിന്നേ	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ദ്വി.)	വേദിച്ചിരിക്കുന്ന
നീഷധഭ്രമീപതേഃ	(ഉ. പു. ഷ. ഏ.)	നളന്റെ
ദിശ	(ശ. സ്ത്രീ. പ്ര. ദ്വി.)	കണ്ണുകൾ
തദാനീം	(അവ്യയം)	അപ്പോൾ
സവണ്ണസുഷമേ	(അ. പു. സ. ഏ.)	സവണ്ണനിയമമായ
ഹംസേ	(ടി)	ഹംസത്തിൽ
യാവാൽ	(അവ്യയം)	എപ്പോൾ
പ്രമോദം	(അ. പു. ദ്വി. ഏ.)	സന്തോഷത്തെ
ദധതുഃ	(ലട്പ. പ്ര. പു. ദ്വി.)	ധരിച്ചുവോ
താവൽ	(അവ്യയം)	അപ്പോൾ
സഃ	(ദ. പു. പ്ര. ഏ.)	അവൻ, ആ ഹംസം
രതിശ്രമേണ	(അ. പു. രൂ. ഏ.)	രതിശ്രമംകൊണ്ടു്
അശയിഷു	(ലുഭ്പ. വ. പ്ര. ഏ.)	ഉറങ്ങി

[വസന്തതീലകം വൃത്തം]

വൃക്ഷലതാദികൾനോക്കി മുഴിഞ്ഞിരുന്ന നളന്റെ കണ്ണുകൾ
 രസത്തോടുകൂടി സവണ്ണഹംസത്തിൽ പതിച്ചു ഉടനേ ക്രീഡിച്ചു
 ക്ഷീണിച്ചിരുന്ന ആ ഹംസം അവിടെ കിടന്നുറങ്ങി.

[ശ്ലോകം 6. ചുണ്ടാരം—അടന്ത]

അനക്കം കൂടാതെ നരവരനങ്ങളാശ്രയ കയ്യുകാ-
ദനർഗ്ഘസപണ്ണാഭം ശയിതമരയനപ്പരിവൃദ്ധം
ഇണക്കാമനോത്തരജിതമാടു ചിട്ടിയോരളവിലേ
കനക്കും ശോകം പൂണ്ടവനഥ രരോദാതികരണാ.

[പദം 6 പല്ലവി]

ശിവശിവ! എത്രയെടവു ഞാൻ? എന്നെ
ചതിച്ചുകൊല്ലുന്നിതു രാജേന്ദ്രൻ.

[അനുപല്ലവി]

വിവശാ നിരവലംബാ മമ കുടുംബവുമിനി ശിവ.

[ചരണം—1]

ജനകൻ മരിച്ചുപോയി;
‘തനയൻ ഞാനൊരുത്തനായ’;
ജനനീതന്റെ ദശയിങ്ങനെ.

[ശ്ലോ. 6]

അനർഗ്ഘസപണ്ണാഭം = ചിലമതിക്കവച്ചാത്തസപണ്ണത്തിന്റെ
നിറമുള്ള. ശയിതം = ഉറങ്ങിയവനായ. ഇതമമാടു = ഹിതമാടു,
എതമാടു = തരംനോക്കി എന്നായിരിക്കാം പദാം നല്ലതു്. അ
തികരണം = അധികം ദയതോന്നംപടി. രരോദ = കരഞ്ഞു.
(ശിഖരിനീവൃത്തം). “യതിക്കാറിൽ തട്ടുംയമനസഭംഗംശിഖ
രിനീ” എന്നു ലക്ഷണം.

[പ. 6. അനുപ.]

നിരവലംബം = അവലംബം (ആശ്രയം, താങ്ങു) ഇല്ലാത്തതു്.

[ച. 1]

അപിച = അത്രതന്നെയുമല്ല, അനതീചിരന്യതാ = പ്രസ
വിച്ചിട്ടേറെ നാളാകാത്ത മമ ദയിതാ = എന്റെ ഭാർയ്യ അതിചി
ധുരാ = ദുഃഖം സഹിക്കവച്ചാത്തതിട്ടു് പ്രാണൻ കളയും. മാതാപ

അപിച മമ ദയിനാ കളിയ-
ല്ലനതിഖിരസ്യതാ പ്രാണൻ

മരിച്ചാൽ പ്രായമാകാത്ത ശിശുവും ജീവിക്കയില്ലല്ലോ. ജനകൻ പണ്ടു തന്നെ മരിച്ചുപോയതിനാൽ ജനനിക്കു മേലാൽ പ്രസവിക്കാനും മറ്റെന്തില്ല. അതിനാൽ എനിക്കു അപായം വന്നാൽ അതോടെ ഈ കലവും അറുപോകും. ഉണ്ണായിവെട്ടുരുടെ തറവാടു് അദ്ദേഹത്തോടു കൂടി അന്യം നിന്നു പോകയാൽ “എന്നാൽ കലമിതഖിലവുമതിവന്നിതു” എന്ന പ്രയോഗത്തിൽ അറു വന്നിട്ടുണ്ടു്. കവികൾ കഥാപാത്രങ്ങളുടെ വാക്കായിട്ടു് ഉത്തമപുരുഷസർവ്വനാമം ചേർത്തു ശോചരൂപമായ സംഗതി പറയുന്നതു മേലാൽ തരയിക്കതന്നെ ഫലിക്കുന്നതാണു് അറു എന്നു പറയുന്നതു്. താൻ വിവരിക്കുന്ന സംഗതികളിൽ തന്മയത്വം വരുത്തുകയാണല്ലോ കവിയുടെ വാക്ചാതുര്യത്തിലുള്ള പരമകാഷ്ട്യം. അപ്പോൾ അത്രയ്ക്കു് ശേഷിയുള്ള മഹാകവിയുടെ വാക്കിൽ ശോചരൂപമായ അർത്ഥത്തിനു വരുന്ന തന്മയത്വം തന്നെ അറു ക്ഷുഭകവികൾക്കു് അറുവരുന്നതായിപ്പറയാൻമില്ല. അറു വരിക എന്നുള്ള വിശ്വാസം കേവലം അടിസ്ഥാനമില്ലാത്തതെന്നു പറയാൻ പാടില്ല. വേദാന്തസിദ്ധാന്തപ്രകാരം ഈശ്വരനു ജ്ഞാനശക്തി, ഉച്ഛ്വാശക്തി, ക്രിയാശക്തി എന്നു പ്രധാനമായി മൂന്നു ശക്തികൾ ഉണ്ടു്. അതിൽ ഉച്ഛ്വാശക്തികൊണ്ടാണു് ഈശ്വരൻ പ്രപഞ്ചം സൃഷ്ടിക്കുന്നതു്. അല്ലാതെ കരേവൻ കളിമണ്ണുകൊണ്ടു കടംതീർക്കുംപോലെ പഞ്ചഭൂതങ്ങളെക്കൊണ്ടു സ്ഥാവരജംഗമങ്ങളെ ചമയ്ക്കുന്നില്ല. “ഉച്ഛ്വാമാത്രം പ്രഭോഃ സൃഷ്ടിഃ” എന്നാണു പ്രമാണം. ഈ ശക്തി വിശിഷ്ടനായി പരമാത്മരൂപനായിരിക്കുന്ന ഈശ്വരന്റെ പ്രതിബിംബങ്ങളാണു് മനുഷ്യരുടെ ജീവാത്മാക്കൾ. അതിനാൽ ജീവാത്മാക്കൾക്കും ഉച്ഛ്വാശക്തിയും ഉണ്ടു്. എന്നാൽ സാധാരണസ്ഥിതിയിൽ മങ്ങിയ കണ്ണാടിയിൽ സൂക്ഷ്മീകരണങ്ങളുടെ പ്രതിബിംബംതെളിയാത്തതുപോലെ തമോഗ്ലാനമലീനമായ ജീവാത്മാവിൽ ഉച്ഛ്വാശക്തികൾ പ്രകാശിക്കുന്നില്ല. തപോനിഷ്ഠ, സമാധി മുതലായതിനാൽ തമോഗ്ലാനാവാനും വീങ്ങിയാൽ അതുകൾ പ്രകാശിക്കയും ചെയ്യും ഈ വീധമാണു് മഹാത്മാക്കളായ മഹർഷിമാർ ശോചവും വരവും

കുളയുമതിവിധുരാ, എന്നാൽ
കുലമിതമഖിലവുമരതി വന്നിതു

ശിവ.

[ച. 2.]

ചെറുതും പിഴ ചെച്ചൊതൊരെന്നെക്കൊന്നാൽ ബഹു
ദുരിതം; മുണ്ടു തവ ഭൂപതേ!
മനസി രുചിജനകം എന്റെ
ചിറകു മണികനകം. ഇതുകൊ-
ണ്ടാക നീ ധനികൻ. അയ്യോ
ഗുണവുമനവധി ദോഷമായിതു

ശിവ.

[പദം 7. ച. 1] (സാവേരി-അടന്ത-നളൻ)

അരിക ഫംസമേ അരുതു പരിഭേവിതം;
വിരസഭാവമില്ല നിന്നിൽ മേ.

കൊടുക്കുന്നതു്. രസാസവാദനയിൽ പ്രവർത്തിച്ചിരിക്കുന്ന സമുദ്ര
യന്തായ മഹാകവിയുടെ ഹൃദയത്തിനും സമാധിയിൽ, കൂരിക്കുന്ന
ഒരു യോഗിയുടെ ചിത്തത്തിനുള്ള അവസ്ഥയുണ്ടെന്നു് അല്പ
കാരികസിദ്ധാന്തം. അതിനാൽ രസനിബന്ധനൈകതാനന്തായ
കവിയുടെ വാക്കും ഗൃഷ്ണിയാകുപോലെ ഫലിക്കും. അതിനാൽ
ശോകരസത്തിനു് ശൃംഗാരാദികളേക്കാൾ പ്രാബല്യമുള്ളതിനാൽ
ശാപരൂപമായ വാക്കിയാണു് ഫലിക്കുന്നതിനു് അധികം എളു
പ്പം എന്നേയുള്ളൂ.

[ച. 2]

നിരപരാധിയായ എണ്ണ കൊന്നാൽ നിനക്കു് പാപമുണ്ടു്.
മണികനകമയമായ എന്റെ ചിറകു നിന്റെ മനസ്സിനു രുചിയേ
കുനിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്റെ ചിറകിലെ കനകത്തിലാണോ നിനക്കു
കൊതി എന്നർത്ഥം. അങ്ങനെ അങ്ങനെയിൽ ഈ ചിറകുകൊ
ണ്ടു് നീ ധനികനായിക്കൊരുക എന്നു പരിഹാസം. കനകമയ
മായ ചിറകു് ഉണ്ടായതിനാലാണല്ലോ ഏനിക്കീ അപതും.
അതുകൊണ്ടിപ്പോൾ ഗുണവും ദോഷമായി.

[പ. 7. ച. 1.]

പരിഭേവിതം = വിലാപം. മോഹഭരം ഉദിതം = അശ്രുധം.

ദോഷമനുപമിതാ കാണാൻ
 മോഹഭോമുദിതം; നിങ്കൽ
 സ്നേഹമ വിഹിതം; നമയാ
 ദ്രോഹമിതുപൊഴുതമരഖരവരി ഗുണനിയേ!
 വേദമരുതു തേ, പഠന്നിരൂഢയ്ക്കാത്തവഴി ഗർഭ നീ.

[ശ്ലോ. 7. കാമോദി—ചെയട]

ഇതി സ ഗൃപതിനാ ഖഗോ വിസൃഷ്ടാ
 നിജ ജനസന്നിധിമേത്യ ജാതമോദം
 അഥ വിഗതഭയോ ഭയാപയോധിം
 നികടഗതോ നിഷയേശ്വരം നൃഗാദീൽ.

ഉണ്ടായി. വിഹിതം = ചെയ്യപ്പെട്ടത്. ന മയാദോഹം വിഹി
 തം = എന്നാൽ ദോഹം ചെയ്യപ്പെട്ടില്ല. ശ്ഛ = പോയാലും.

[ശ്ലോ. 7.]

ഇതി	(അവ്യയം)	എന്നു (പാഞ്ഞു)
ഗൃപതിനാ	(ഇ. പു. തൃ. ഏ.)	രാജാവിനാൽ
വിസൃഷ്ടാഃ	(അ. പു. പ്ര. ഏ.)	വിടപ്പെട്ടവനായ
സഃ	(ഒ. പു. പ്ര. ഏ.)	} ആ പക്ഷി
ഖഗഃ	(അ. പു. പ്ര. ഏ.)	
ജാതമോദം	(ക്രിയാവിശേഷണം)	സന്തോഷത്തോടു കൂടെ
നിജ ജനസന്നിധി	(ഇ. പു. ഒ.പി. ഏ.)	തന്റെ കൂട്ടരുടെ സമീപത്തെ
ഏത്യ	(ല്യബന്തമവ്യയം)	പ്രാപിച്ചിട്ട്
അഥ	(അത്യയം)	അന്തരം
വിഗതഭയഃ	(അ. പു. പ്ര. ഏ.)	ഭയമെന്നിയെ
നികടഗതഃ	(ടി)	സമീപത്തിൽ വന്നവനായിട്ട്
ഭയാപയോധിം	(ഇ. പു. ഒ.പി. ഏ.)	ഭയാവാരിധിയായ
നിഷയേശ്വരം	(അ. പു. ഒ.പി. ഏ.)	രാജാവിനോടു്
നൃഗാദീൽ	(ലുബ്ഠ് പ. പ്ര. പു. ഏ.)	പറഞ്ഞു.

[പദം 8 പല്ലവി]

ഉഗ്രർജ്ജിതാശയ പാർഥീവ തവ ഞാൻ
ഉപകാരം കുന്യാം.

[അനുപല്ലവി]

ഓർത്തുകണ്ടോളം ഉത്തമനാം നീ
ഉപമാ നന്ദി തവ മൂന്നലകിലും ഉഗ്രർജ്ജി.

[പ. 8 . ച. 1.]

ഭൂതലമഖിലം ഭൂലതികാ-പരി
പാതി ഗൃപാധീപ! തേ;
ന്തനന്തസൃഷ്ടമം വപുരഖിലേക്ഷണ-
കൈരുകമാതന്തേ;

(പുഷ്പിതഃശ്രോമുതം) “നന്തരയ വിഷമത്തിലും സമത്തിൽ പുനരിഹ. റം. ജ്ജരംഗ പുഷ്പിതഃശ്രോ” എന്നു ലക്ഷണം.

[പ. 8. പല്ലവി]

അല്ലയോ ഉഭാരഞ്ജലിയായ രാജാവേ നീനക്ക ഞാൻ
ഉപകാരം ചെയ്യാം.

[അനുപല്ലവി]

തവ ഉപമ നന്ദി=നീനക്ക സാദൃശ്യമില്ലാ. നിന്നോടു തുല്യ
നായി ആരുമില്ല.

[പ. 8. ച 1.]

ഘോ ഗൃപാധീപ. തേ ഭൂലതികേ=നീന്റെ പുരികക്കൊടി
അഖിലം ഭൂതലഃ=മുല്ലാഭൂതലത്തേയും പരിപാതി=പരിപാ
ലിക്കുന്നു. ന്തനന്തസൃഷ്ടമം വപുഃ=പുരിയ ശോഭയുള്ള (നി.ന്ദു)
ശരീരം അഖിലേക്ഷണകൗതുകം. ആന്തരനേ=മുല്ലാക്ം
കണ്ണിനു കൗതുകത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ഘോ ഭൂതലവേദസത്യയാ
യുള്ളോവേ! തവ അശേഷേ=നീനക്കുള്ളതെല്ലാം ആദരണീ
യം=ആദരിക്കത്തക്ക യോഗ്യതയുള്ളതുകൂടാകുന്നു. ചൂതശരാ=
ഘോ ക്രമസുന്ദര ഗുണൈഃ ഉചിതേ=ഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ടു ചേ
ന്നുവളായി സുഖലിതയായിരിക്കുന്നു. ഒരു ദയീത തവജാതു
ന മിളിതേ=നീനക്കു് ഉതൃവരെയും കിട്ടീട്ടില്ല. നീനക്കു്
അതൊന്നു മാത്രമേ കുറവൊള്ളി എന്നു സാരം.

ആദരണീയമശേഷമഹോ! തവ
 ഭൂതദയാവസതേ!
 ചൂതശരാഭ! ഗുണൈരുപിതാ ഭയി-
 താ തവ ജാതു ന മിളിതാ സുലളിതാ

ഉഗ്രർജ്ജി

[ച. 2.]

ദുഷ്ടിരൂരിപു ഗൃപകല്ലുശാന്ത വി-
 ദർഭ മഹീരമണൻ,
 കെൽപ്പുള്ള ഭീമന ചൊല്ലേറുമൊരു മകൾ
 അപ്രതിമാ ഭവദന.

തപൽപ്രിയയാകിലനല്ലഗുണതപം
 നിഷ്ഠഫലമല്ലയിതേ.

തദ്ഘടനായ പ്രഗഭത മേ മതി-
 യാം; താവേണമിനതിനായനമതി

- ഉഗ്രജ്ജി

[ച. 8 ച. 3]

കാമിനി, രൂപിണി, ശീലവതീമണി
 ഹേമാമോദസമാ,

[ച. 2]

ദുഷ്ടിരൂരിപു ഗൃപ...ശാന്തം=ശർവിതശാന്തായ ശത്രു രാജാക്ക
 നാക്കു കൽപാന്തകാലത്തിലേ അഗ്നിയായുജിമൻ. ഭവതേ
 അപ്രതിമാ=ചലകത്തിൽ മറ്റൊരുവളോടു സദിശപ്പെടുത്താൻ
 വച്ചുത്തവം. അനൽപ ഗുണതപം നിഷ്ഠഫലമല്ലയിതേ=നിന
 ക്ക് അറവധി ഗുണങ്ങൾ ഉണ്ടായതു് സഫലമാകും. തദ്ഘ
 ടനായ=അവളെ നിന്നോടു ചേർന്നതിനു്. പ്രഗഭത=സാമ
 ത്വം. അനമതി=അനുവാദം.

[പദം 8. ച. 3]

സാ മേയന്തീ നാമ കാമിനി=ആ മേയന്തി എന്നു വേ
 രായ ഉത്തമസ്ത്രീ രാമിനം അമരാധിപതിം അപഹായ
 അനുരാഗമുള്ള ഇന്ദ്രനെ(പോലും) ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടു് തപം

ഭീമനരേന്ദ്രസുതാ മേയന്തി
 നാമ രാമം—നവമാ,
 സാമരധാമവധുമഭ്രമുപി-
 രാമദകോമളിമാ,
 തപാമനരാഗിണിയാ, (അതിനിക്കഭരം)
 അമരാധിപതിം അപഹായ രാഗിണം ഉരർജ്ജി.

[പലം 9 പല്ലവി തോടി—ചെയട—നളർ]
 പ്രിയമാനസ നീ പോയ് വരേണം
 പ്രിയയോടെന്റെ വാർത്തകൾ ചൊൽവാൻ.

[അനുപല്ലവി]
 പ്രിയമെന്നോർത്തിതു പറകയോ മമ?
 ക്രിയ കൊണ്ടേചമിരുന്നീടുമോ നീ? പ്രിയ.

[പലം 9. ച. 1]
 പലരും ചൊല്ലിക്കേട്ടു നളിനമുഖിതൻകഥ
 ബലവദംഗജാർത്തി പെരുത്തിതു ഏടി മേ.

അനുപല്ലവിന്റെ നേരെ രാഗിണിയാം അനുരാഗമുള്ളവളായി
 ത്തിരും, അതിനുള്ള ഭാരം എനിക്കാകുന്നു. ശേഷം പദങ്ങളെ
 ല്ലാം മേയന്തിക്കു വിശേഷണങ്ങൾ. രൂപിനി—രൂപവതി,
 ശീലവതീമനി—നല്ല നടത്തക്കാരിൽ ഉത്തമം. ഹേമാമോദസ
 മാംസപർണ്ണത്തിനു മണമുണ്ടായാൽ അതിനോടു സമം ചേർക്കാ
 വുന്നവരും. ഭീമനരേന്ദ്രസുതം—ഭീമരാജപുത്രി. രമാനവമം—ചകുപ്പി
 യെപ്പോലെ തിർദ്ദോഷം. അവമം—ദോഷം. അനവമാം—നിർ
 ദോഷം. അമരം.....ളിമാം—സപ്തസ്ത്രീകളുടെ ഗർഭാധിക്യ
 ത്തിനു് അവസാനത്തെ കൊടുക്കുന്ന സൗന്ദര്യമുള്ളവരും.

[പ. 9. പല്ലവി]
 പ്രിയമാനസം—മാനസസംസ്ഥിത പ്രിയമുള്ളവനേ!

[അനുപ.]
 നീ പ്രിയം പറയുന്നതു മാത്രമേ ഉള്ളോ അതോ പറഞ്ഞ
 തിൻപ്രകാരം പ്രവർത്തിക്കയും ചെയ്യുമോ?

ഒരുവൻ സഹായമില്ലെന്നുരുതരവേദനയാ
മരുവുന്ന നേരം നിന്റെ പരിചയംവന്നു

[ദൈവാൽ. പ്രി.]

[ച. 2.]

അഖിലവും കേട്ടു ധരിച്ചുകോടു ചൊല്ലുവാനും
സുഖമായങ്ങുമിങ്ങും നടന്നെത്തുവാനും
(ന ചലുസന്ദേശം) വിധി മികവേദം നിന്നെ മമ
സഖിയായിട്ടല്ല നല്ല നിധിയായിട്ടല്ലോ തന്നു പ്രി.

[ച. 3.]

വചനകൗശലേന കാമിനിമാർമ്മണിയെ
വശഗയാക്കി മമ തരിക.സഖേ നീ;
ഇതിനു പ്രതിക്രിയയോ വിധിതന്നെ തവ ചെയ്യും;
ചതിയല്ലാ നീയല്ലാതൊരു ഗതിയില്ലിന്നെന്നിക്കാരു.
[പ്രി.]

ശ്ലോകം 8

പുണ്യവരാളി—ചെങ്ങട്ട]

ഇതി നളഗിരാ യാതേ ഹംസേ വിദർഭപുരീംഗതേ
തദുപവനദേശാന്തേ ശാന്തേ നിഷീദതി കുരൂചിൽ

[വ. 9. ച. 1]

ബലതദംഗഭാത്തിപ്രബലമായ കാമപീഡ.

[ച. 2]

ഞാൻ പറയുന്നതെല്ലാം കേട്ടു ധരിച്ചു അവിടെ ചെന്നു
പരയാനും, ശ്രമമെന്നിയെ അവിടെചെന്നു മടങ്ങി തരുവാനും
എല്ലാംനിന്നുംവേണ്ടി വിധി സമർത്ഥനായ നിന്നെ എന്തി
ക്കൊരു ബന്ധുവായിട്ടു തന്നു എന്ന് പറഞ്ഞാൽ മാത്രം പേറ്റാ
ഒരു നിധിയായിട്ടുതന്നെയാണുതന്നതു്. ഇതിൽ സംശയമില്ല.

[ച. 3]

പ്രതിക്രിയപ്രതിഫലം.

[ശ്ലോ. 8]

ഇതി (അവ്യയം) ഇപ്രകാരം (ഉള്ളി)

ശ്രീതനമഗുണാ ഭൈമീ കാമാതിഗ്രഹനനിസ്സഹാ
വനമുപഗതാ നീതാ ജാതാദരാഭിരഥാളിഭിഃ.

(പദം 10 ഖണ്ഡം 1)

പുമകനും മൊഴിമാത്രം, ഭൂമിദേവിതാനും
കാർമുകിലൊളിവർണ്ണനും പൂമാതുംജയിക്ക.

നളഗീരം	(രേഹാന്തം സ്ത്രീ. തൃ. ഏ.) നളന്റെ ധാക്ക കൊണ്ടു്
യാതേ	(അ. പു. സ. ഏ.) യാതയാത
ഹംസേ	(ടി) ഹംസം
വിദർഭപുരീം	(ഉ. സ്ത്രീ. ദ്വ. ഏ.) വിദർഭപുരിയ
ഗതേ	(അ. പു. സ. ഏ.) പ്രാപ്തനായിട്ടു്
ശാന്തേ	(അ. പു. സ. ഏ.) വിജനമായിരിക്കുന്ന
തദ...ശാന്തേ	(ടി) ആപുരത്തിലെ ഉദ്യാന ത്തിൽ
കത്രചിൽ	(അയ്യം) ഒരിടത്തു
നിഷീദതി	(ത. പു. സ. ഏ.) ഇരിക്കുമ്പോൾ
ശ്രീതനമഗുണാ	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.) നളന്റെ ഗുണങ്ങളെ കേട്ടവളായി
കാമാ...സ്സഹാ	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.) കാമത്തെ അധികം ഒളി ക്കുന്നതിന്നു നിർവാഹം മില്ലാത്തവളായ
ഖൈമി	(ഉ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.) ദമയന്തി
ജാതാദരാഭിഃ	(ആ. സ്ത്രീ. തൃ. ഖ.) ആദാരത്തോടു കൂടിയിരി ക്കുന്ന
ആളിഭിഃ	(ഉ. സ്ത്രീ. തൃ. ഖ.) സഖിമാരാൽ
ഗീതാ	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.) വഴികാനിക്കപ്പെട്ടവളാ
വയം	(അ. ത. ദ്വ. ഏ.) വനത്തെ [യിട്ടു്]
ഉപഗതാ	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.) പ്രാപിച്ചവളായി.

(ഹരിനീയുത്തം) "നസമഹരിനിക്കാരം പത്തു് മറ്റിത്തരസം
ഖഗം" എന്നു ലക്ഷണം

[പ. 10]

യാചുഖണ്ഡത്തിലുള്ള ഈ പദം ദമയന്തിയ്ക്കു് ഒരു ആശിസ്സി

(2)

ശ്രീമഹാദേവൻ ജയിക്ക മമാലമകളും,
സോമനം രോഹിണിതാനം, കാമനം രതിയുഃ

(3)

ഇന്ദ്രനമീന്ദ്രാണിതാനം, എന്ദവേണ്ട, സവ്-
വൃന്ദാരക ദമ്പതികൾ സമ്പദേ ഭവിക്ക.

(4)

അനസൂയാ ലോപാമുദ്രയും അരുന്ധതിമുൻപാകം
മനീശ്വഹിണിമാരെല്ലാരും അനുഗ്രഹം നേടുന്നതമ്മെ

[ശ്ലോകം. 9 തോടി-ചെയട]

ആകാരൈരവഗതമാളിഭിസ്സുപവാചാ
നാകാർഷീൽ പ്രകടമിയം നളാഭിലാഷഃ;

നായിട്ട് സഖിമാർ വരണവഴിക്കു പാടുന്നതാണ്. ഇതിൽ
അവർ പ്രസിദ്ധ ദമ്പതിമാരോടു തങ്ങളെ അനുഗ്രഹിക്കാൻ
പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. ഈ ദമ്പതിമാരെപ്പോലെ മേയന്തിയും തനി-
ക്കു ചേർന്നു ഭർത്താവിനെ ലഭിച്ചു സുഖിക്കട്ടേ എന്ന് യുഗ്മം.

[ഖണ്ഡം 3]

സമ്പദേ ഭവിക്കസമ്പത്തിനായി (ശ്രേയസ്സിനായി)തീ-
രുക.

[ഖണ്ഡം 4]

അനസൂയ=അശ്രീമുനിയുടെ പത്നി. ലോപാമുദ്ര=അഗ-
സ്തുപമുനിയുടെ പത്നി. അരുന്ധതീ=വസുഷ്ഠന്റെ പത്നി. ഈ
മൂന്നു മഹർഷിപത്നിമാരും പാതിപ്രത്യഭിഷ്ഠയിൽ അതിപ്ര-
സിദ്ധകളാണ്. അനുഗ്രഹം നേടുന്നവർ=അനുഗ്രഹിക്കട്ടേ.

[ശ്ലോ. 9.]

- ഇയം (മ. ശ്രീ. പ്ര. ഏ.) ഉപം
- ആളിഭിഃ (ഇ. ശ്രീ. തൃ. ബ.) സഖിമാരാൽ
- ആകാരൈഃ (അ. പു. തൃ. ബ.) ഇംഗീതങ്ങളെക്കൊണ്ടു
- അവഗതം (അ. പു. ദ്വി. ഏ.) അറിയപ്പെട്ടതായിരി-
ക്കുന്ന

ആവിഷ്യാ പ്രമദവനന്തപഭാഷതാളീ-
രാദീപ്തസുരപരിതാപവേവിതാളീ.

പ. 11. പല്ലവി—മേയന്തി]

[സഖിമാരേ നമുക്കു ജനകപാർശ്വേ
ചെന്നാലല്ലീ കെരതുകം?

നളാഭിലാഷം	(അ. പ. ദ്വീ. ഏ.)	നളനീലുളു അഭിലാഷത്തെ
സ്വയം	(ച. സ്ത്രീ. തൃ. ഏ.)	തന്റെ വാക്കുകൊണ്ടു്
ന	(അവ്യയം)	} സുഷുമാക്കിയെടുത്തു് വെളിച്ചെടുത്തു് തീർത്തു് അന്നു എന്നർത്ഥം.
പ്രകടം	(അ. പ. ദ്വീ. ഏ.)	
അകർഷിത (പ്രബ്. പ. പ്ര. പ. ഏ.)		

തു	(അവ്യയം)	എന്നാൽ
പ്രമദവനം	(അ. ന. ദ്വീ. ഏ)	സ്ത്രീകൾക്കു ചേർന്നു ഉദ്യാനത്തെ
ആവിഷ്യാ	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	പ്രാപിച്ചുവളായിട്ടു്
ആദീ...ംഗീ	(ഇ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	ജപിച്ചിരിക്കുന്ന മന്ത്രമതാപത്താൽ വിറയുന്ന ശരീരത്തോടുകൂടിയവളായിട്ടു്
ആളീഃ	(ഇ. സ്ത്രീ. ദ്വീ. ഐ.)	സഖിമാരോടു്
അഭാഷത	(ഉബ്. ആ. പ്ര. പ. ഏ.)	പറഞ്ഞു.

(പ്രഫർഷണീയത്തം) 'ശ്രീകൃഷ്ണനും മനജുരം പ്രഫർഷണീയത്തം എന്നു ലക്ഷണം.

വെളിച്ചെടുത്തുവെട്ടുകയെന്നാണു് അർത്ഥം നളനീലുളു അർത്ഥം സഖിമാർ യാചിച്ചിരിക്കുന്നതിനാലും അർത്ഥം അതിനെ അവരോടു് വെളിച്ചെടുത്തു് തീർത്തു് അറിയിക്കണമെന്നു് കൊണ്ടാണു്. പൂർവ്വോക്താവിൽ പറഞ്ഞു കർമ്മാദിപ്ര. ഏ. വേണ്ടിയില്ല. എന്നാൽ ഉദ്യാനത്തിൽ വന്നപ്പോൾ മന്ത്രമതാപം സഹിക്കുവാനാണു് "ചലദളീയകാരം" ഇത്യാദി വാക്കുകൊണ്ടു് വെളിച്ചെടുത്തു.

[അനുപല്ലയി]

സകലഭൂതലഗതകഥകൾ ചിലർപറയും
സമയാ കഴിപ്പതിനു സദുപായമിതു നല്ലു. സഖി

[ചരണം 1 സഖി]

പോക പുകാവിലെന്തെ പുതുമധുവചനേ!
വലിയ നിർബന്ധം തവ വാഴുന്നേരം ഭവനേ.
പോവാൻ തന്നെയൊ വന്നു? പൂർണ്ണേന്ദുവദനേ!
കാമിനീമമുലേ ചൊൽക കാതരനയനേ!

[പല്ലയി]

സുഖമായി നമുക്കിന്നിവിടെ നൃണം
തോഴി ഭൈമി! കാൺക.

[പദം 12   ദീപാവന്തി—ചെയട—മേയന്തി]

[ച. 1]

ചലദളിത്യാകാരം ചെവികളിലംഗാരം;
കോകിലകൃജിതങ്ങൾ കൊടിയ കണ്ണശൃലങ്ങൾ;
കസുമസൗരഭം നാസാകഹരസരസ്സരിഭ
അതിദുഃഖകാരണമിന്നാരാമ സഞ്ചരണം.   സഖി

[പദം 12   ചരണം 2]

മിന്നൽക്കൊടിയിറങ്ങി മന്നിലേ വരികയൊ?
വിധുമണ്ഡലമിറങ്ങി ക്ഷിതിയിലേ പോരികയോ?

[പ. 12. ച. 1]

ഇപ്പോൾ എനിക്ക് ഉദ്യാനത്തുവാരം അതിദുഃഖകാരണമായിരിക്കുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ (ചലദളിത്യാകാരം) ഇളകിനടക്കുന്ന വണ്ടികളുടെ രംഗം എന്ന രണ്ടും ചെവിക്ക് തീക്കനലായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു; കയ്യിൽ കൂപ്പുന്നതു് കർണ്ണശൃലമായിരിക്കുന്നു. പൂമണം നാസരസ്യം (മുക്കിന്റെ ദഹം) ഇത്രകന്ന സരസ്സിനെ കലക്കിമറിക്കുന്ന പോതായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. പോത്തു് സരസ്സിനെ എന്നപോലെ പൂമണം എന്റെ നാസാരസ്യത്തെ ക്ഷോഭിപ്പിക്കുന്നു എന്നർത്ഥം.

അഥ ബന്ധ ഭയനതീമാളിമാരോടു വേദാ-
മതുചൊഴുത്തായനപ്രശ്നത്തുവേ സഹാസം.

[പ. 14. പല്ലവി]

അംഗനമാർമെഴലേ ബാലേ
ആശയെന്തയി തേ

[അനുപല്ലവി]

എങ്ങനെ പിടിക്കുന്നു നീ
ഗഗനചാരിയാമെന്നെ? അംഗന

[പ. 1]

യൗവനം വന്നുദിച്ചിട്ടും ചെറുതായില്ല ചെറുപ്പം-
അവിവേകമിതു കണ്ടാലറിവുള്ളവർ
പരിഹസിക്കും; ചിലർ പഴിക്കും;
വഴിപിഴയ്ക്കും തവ നിനയ്ക്കുമ്പോൾ അംഗന.

[പ. 2.]

ബന്ധനം ചെയ്യേണ്ടാ നീ മാം, ബന്ധുവത്രേ തവ
[ഞാൻ.
സഖിമാരിലധികം വിശ്വസിച്ചിടെന്നെ.

പ്രശ്നനായ ഹംസം സഹാസം = ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് ഉച്ചേഷ
പംജ്ഞം.)

(മാലിനീവൃത്തം)

[പ. 14. പല്ലവി]

അയീഹേ. തേനീതക്കു്.

[പ. 1]

നിനക്കു യൗവനരംഭമായിട്ടും ബാല്യചാപല്യത്തിനു് കുറവു
വന്നിട്ടില്ല. ഒരു പക്ഷിയുടെ പിന്നാലെ ദാഹുന്ന തിൻറ ഈ
വിവേകം കണ്ടാൽ അറിച്ചുള്ളവർ ചിരിക്കും; മറുജുള്ളവർ ഈ
വിധം ചാപല്യം ഇനി ശരിയല്ലെന്നു നിന്നെ ള്ളിക്കും. അത്ര
മാത്രമല്ല, നീ ഇങ്ങനെ എൻറ പിറകെ ഭാടിയാൽ നിനക്കു
വഴിപിഴച്ചു എന്നും വരും.

ജഗൽപതിയും, രതിപതിയും,
തവ കൊതിയുടേച്ചൊരു പതി വരുമേ. അംഗന

[പ. 14 ച. 3]

നളനഗരം വാഴുന്നു ഞാൻ നളിനജന്മവചസാ
നളിനമിഴിമാക്കല്ലാം നട പഠിച്ചാൻ
മല്ലേളിതാ മൂലമളിതാ
ഗുണമിളിതം. ഇതു കളിയല്ലേ അംഗന.

[പ. 15. കാമോദമി—ചെയട—മയന്തി]

[പല്ലവി]

കണ്ടേൻ നികടേ നിന്ന;
കളിവാക്കു തവ കേട്ടേന.

[പ. 2]

രതിപതി=കാമൻ. കാമതുല്യൻ എന്നർത്ഥം. ലോകനാഥനും
കാമതുല്യനും തീ കൊതിച്ചിട്ടുള്ളവനും ആയ ഒരു പതി നിന
ക്കുണ്ടാകും.

[പ. 3]

നളിനജന്മവചസാ = ബ്രഹ്മാവിന്റെ കല്പനയാൽ ഞാൻ
നളന്റെ നഗരത്തിൽ വാഴുന്നു. എന്തിനായിട്ടെന്നാൽ—അവിടെ
യുദ്ധി സുന്ദരിമാർക്കു എന്റെ നടകണ്ടു പഠിക്കണം. അതിനായി
ട്ടു—എങ്ങിനെയാളി നട എന്നല്ലേ-മല്ലേളിതം = യൗവനമദ
ത്താൽ പല വിന്യാസഭേദങ്ങൾ ഉള്ളതും മൂലമളിതം = മാന്യവും
ഭാര്യവും ഉള്ളതും ഗുണമിളിതം - ഗുണമെല്ലാം തികഞ്ഞതുമായ
നട-ഇതൊന്നും ഞാൻ കളി പറയുന്നതുപല്ല. നളനു് ഇത്ര
യും മാഹാത്മ്യമുണ്ടെന്നു കാണിച്ചു മയന്തിയെ പ്രശോചിപ്പി
ക്കാൻ വേണ്ടി ഹംസം ചെയ്യുന്ന ഈ അതിശയോക്തിയെ രാധി
ക്കാവല്ലഭയെ ഹംസത്തെക്കൊണ്ടു കവി കളിം പറയിച്ചു എന്നാ
ക്ഷേപിക്കാൻ നമുക്കു തോന്നുന്നില്ല.

[പ. 15. അനുപല്ല]

അല്ലയോ ബ്രഹ്മിവാഹനമായുള്ളോവേ! കാമരൂപം മനോ
ഹരാകൃതിയായ നിന്നേ നികടേ = അടുത്തു കണ്ടേവേ എന്നും,

[അനുപല്ലവി]

കുഞ്ജഭവനനുടെ വാഹനമേ!
കുമുരൂപമതിരമ്യ ചാടുവചനം കണ്ടേൻ

[ച. 1.]

പ്രേഷികനായതു കമലജനോ തവ?
നൈഷധപുരമോ പരമപദം?
മധുരാകൃതേ ഗുണവാരീയേ ഖഗ-
സാപ്തൈമേ! ജയ നന്മി തേ ചരിതം. കണ്ടേൻ

[ച. 2.]

നളീനാസന വരവാഹന! നീ മമ
നളവ്രപഗുണഗണമോതുകെടോ!
തവ വാചികം അശൽമോചകം മമ
കണ്ണമാരചയ പുണ്യലേശയുതം കണ്ടേൻ

[ച. 3.]

സന്തതമുള്ള മനോരഥവും പുന-
രിന്നു ഭവാനൊടു ഞാൻ പറയാം

അതിരമ്യചാടുവചനം = അതിരമ്യമായ പ്രിയവാക്കു പറയുന്നതിന്റെ കളിവാക്കുകേട്ടേനെ എന്നും പല്ലവിയോടുചേർന്നുപയം.

[ച. 1.]

പ്രേഷകൻ=പറഞ്ഞുയച്ചവൻ, പരമപദം=പ്രധാനമായ ഉരിപ്പിടം, തേ ചരിതം. നന്മി=നിന്റെ ചരിത്രത്തെ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു. നിന്റെ ചരിതം സ്തുത്യർഹമെന്നർത്ഥം.

ച. 2.]

തവ വാചികം = നിന്റെ വാക്യം ദുഃഖത്തെ കളയുന്നതാകുന്നു. നീ എന്റെ കർണ്ണത്തെ പുണ്യലേശത്തോടുകൂടിയതാക്കി ഉള്ളൊപ്പം. പുണ്യവാന്മാർക്കു നിന്റെ വാക്കു കേൾക്കാൻ സാധിക്കും.

തുണയാകിലോ ഗുരു കൃപാകലാശയ!
ദീനയാമെന്നിഷ്ട മാനനീയഗുണ!

കണ്ടേൻ

[ശ്ലോ 11. ശങ്കരാഭാണം—ചെമ്പട]

പുത്തൻതേന്മാഴിമാർ കലത്തി.നരിയോ
രത്തംസമാം ഭൈമിതൻ-
ചിത്തം താനഥ പത്തിനഞ്ചവനറി-
ഞ്ഞിതഥം കൃശാംഗ്യാ ഗിരാ
അത്യന്തം ബത മുശലയോടനുസരി-
ച്ചെല്ലാമറിഞ്ഞീടുവാ-
നല്ലോഗിച്ച വിദശനാം ഖഗവരൻ
വൈദർഭിയോടുകൃതവാൻ.

[പദം 16 പല്ലവി]

പ്രീതിപുഞ്ജരളുകയേ ചിന്തിതമെല്ലാം
ഭീമഗൃപതിതനയേ!

[പ. 3.]

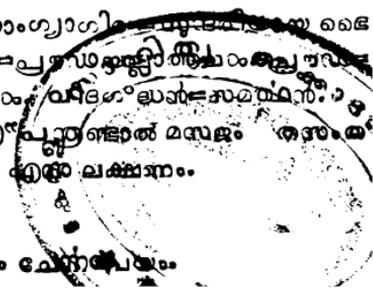
ഫേ ഗുരു...രയ = വച്ചതായ കൃപനീറത്തെ മനസ്സുജ്ജോവേ!
മാനനീയങ്ങളായ ഗുണങ്ങൾ ഉജ്ജോവേ! എന്നു സംബോധന
കരം. നീ എനിക്കു തുണയാണെങ്കിൽ ഞാൻ നിന്നോടു്
എനിക്കു് എപ്പോഴുമുള്ളി അഗ്രഹത്തെ പറയാം.

[ശ്ലോ. 11]

പത്തിനഞ്ചമിക്കതും. കൃശാംഗ്യാഗിര...
മിയുടെ വാക്കുകൊണ്ടു്. മുശലപ്രയാസമല്ലിതും. ചെമ്പട
അന്തർഗ്ഗതത്തെ വിട്ടു പറയാത്തവരും. വിദേശം = സമുദ്രം.
(ശാർദൂലവിക്രീഡിതം വൃത്തം) "പുണ്യങ്ങളാൽ മന്ദമു. രസം. ക
ഗുരുവും ശാർദൂല വിക്രീഡിതം" എന്തും പക്ഷണം.

[പ. 16]

പല്ലവിയും അനുപല്ലവിയും ചേർന്നുപോയും.

[അനുപല്ലവി]

വീതവിശ്കം സഖിമാരിലൊന്നൊന്നൊന്നെ
 ഉറച്ചു നീ ലജ്ജാഭാരം കുറച്ചു നിരാകലം പ്രീതി.

[ച. 1.]

കാതരമിഴിമാൻ മെഴലിമാലികേ! ദമ-
 സോദരി! നിനക്കു ഞാലികേ!
 ഏതൊരു പുരുഷനിലുള്ളിൽ കൈതുകാ, പാരി-
 ലാദരണീയം തസ്യ ജാതകം.
 ഏണമിഴി! പറവാൻ മടിക്കരുതേ;
 നാണംകൊണ്ടിനിയേതും മറയ്ക്കരുതേ;
 ഞാനുണ്ടതിനു തുണ, തവ സുതനോ;
 മാനഹാനി തവ വരുത്തുവാനോ?
 ഹസ്തഗതം തവ വിചി മനീഷിത-
 മുക്തമിദം മമ സത്യമിദാനീം പ്രീതി.

[പദം 17   രേകരാഭരണം-ചെമ്പട-പല്ലവി-ഭമയന്തി]
 അരയന്നമന്നവ! നിന്നോടെന്തിഹ ഞാൻ പറവൂ?

[ച. 1.]

നിനക്കു ഏതൊരുവനിൽ കൈതുകമോ അവന്റെ ജാതകം ഭൂമിയിൽ ആദരിക്കപ്പെടേണ്ടതാണു്. അവനാണു ഭാഗ്യവാൻ എന്നർത്ഥം. സുതനോ=മോ സുന്ദരി, തവ മനീഷിതം = നിന്റെ ആഗ്രഹത്തെ ഹസ്തഗതം=വിചി = കൈയിൽ കിട്ടിയതായി വിചാരിച്ചാലും. ഇദാനീ = ഇപ്പോൾ മമ ഇദം ഉക്തം = എന്റെ ഈ വാക്കു സത്യമാകുന്നു.

[പ. 17 അനുപല്ലവി]

ചലകമ്പുകമരാരൽ മനസ്സിൽ ഒളിക്കപ്പെടേണ്ടതായ കാർപ്പം പറയാവുന്നതാണോ?

[അനുപല്ലി]

കലകന്യകമാരാൽ ഹൃദി
ഗ്രഹനീയവസ്തു പറയാമോ?

അര.

[ച. 1]

പേർത്തു പേർത്തു ജനകീർത്യാമാന നള-
പാർത്ഥിവോത്തമ സൽകീർത്തികൾ കേട്ടേൻ;
ഓർത്തവനടൽ കൂർത്തുമുത്തംഗജാസ്രമേരം,
നേർത്തുടൻ നെടുതായി വീർത്തു ഞാനാർത്തയായേൻ

[അര.]

[പദം 16. ച. 2. ഫംസം]

ഉജ്ജ്വലചൊന്നതിതെന്നാലന്യനാം നവ
പല്ലവതുല്യാംഗീ! തവ കല്യാണം;
നല്ലതു നല്ലതിനോടേ ചേരണം; തവ
വല്ലഭനേപരൻ തുല്യൻ നഫി ന്നനം.
മേഘവാഹനനെക്കാൾ ബലവാൻ,
മോഹനാംഗനവനതി ഗുണവാൻ.

[ച. 1.]

ജനകീ...ർത്തികൾ=ജനങ്ങൾ പാടുന്ന നളമഹാരാജാവിന്റെ
കീർത്തികൾ. നേർത്തു=കൂടുതലായിത്തീർന്നു. ദേഹം ചട ചിട്ടു എന്ന
ർത്ഥം, വീർത്തു=നടവീർപ്പുവിട്ടു.

[ച. 1.7 ച. 2.]

അന്യനം=പരിപൂർണ്ണം കല്യാണം=മംഗളം തവവല്ലഭനേപരൻ
തുല്യൻ നഫി ന്നനം=നിനക്കു ചേർന്നവനായിട്ടു മറ്റൊരു വല്ലഭൻ
ഇല്ല. നിഷ്ഠയംതന്നെ. അവൻ മേഘവാഹനനെ = ഇന്ദ്രനെക്കാൾ
ബലവാനും, സുന്ദരംഗനും, ആധികഗുണവാനും ആകുന്നു. ഹേ
കമിനി! നിങ്ങളുടെ ഘടന രത്നകനകങ്ങളുടെ ഘടന തന്നെ
ആകുന്നു. രത്നവും തങ്കവുംചേരുംപോലേയാണു് നിങ്ങളുടെ
ചേർച്ച. യിഷ്ണു ലക്ഷ്മിക്കു്, ശശാങ്കൻനിരണ്ണു്, ശിവൻപാവതിക്കു്,

കമനീ രത്ന കനകങ്ങളുടെ
 ഘടനയേ ഘടന നിങ്ങളുടെ;
 വിഷ്ണു രമയ്ക്കു, നിശയ്ക്കു ശശാങ്ക,-
 നമയ്ക്കു ഹരൻ, നളനോക്കിൽ നിനക്കും പ്രീതി

[പദം 15. ച 2. മേയന്തി]

നാളിൽ നാളിൽ വരുമാധിമൂലമിദം,
 ആളിമാരോടുമിതനദിതപൂർച്ചം;
 കാലമേ ചെന്നു നീ മരാള! പരക നര-
 പാലുനോടെല്ലാം പ്രതിപാലിതാവസരം

[അരയന്ന.

[പദം 16 ച. 3. ഹംസം]

ചെന്നിതു പറവെൻ ഗൃപനോടഭിലാഷം. എന്നാൽ
 നിന്നിലുണ്ടാമവനം പരിതോഷം.
 അന്യനിലയി തേ വരുമോ സന്തോഷം? എന്നാൽ
 മന്നപനങ്ങളെമന്നിൽ ബഹുദരാഷാ.
 താതനൊരു വരന കൊടുക്കും നിന്നെ;
 പ്രീതി നിനക്കുണ്ടാവനിൽതന്നെ,

നളൻ നിനക്കും “ചേരും,” എന്നുശ്യാഹരിക്കണം. പ്രകൃതനായ നളനും, അപ്രകൃതനായ വിഷ്ണു പ്രഭൃതികൾക്കും “ചേരും” എന്നുള്ള ഏകധർമ്മാപയത്താൽ ദീപകാലകാരം.

[പ. 15. ച. 2]

ഇദം = ഈ നളാഭിലാഷം എന്നിരിക്കു ദിവസം പ്രതി ആധികാരണ മായിത്തീരുന്ന മട്ടിലിരിക്കുന്നു. ഇതു സഖിമാരോടും എന്നാൽ അ നദിതപൂർച്ചം = ഇതുവരെ പരകപ്പെട്ടിട്ടില്ലാ ഘേ മരാള = ഹംസ! നീ താമസിയാതെ ചെന്നു ഈ സംഗതിയെല്ലാം അവസരം നോക്കി രാജാവിനോടു പറക.

[പ. 16. ച. 3.]

ഉദിതപരം = ഉദിക്കുതീവുമായിട്ടുള്ളതു്. ഇങ്ങനെ ഒരനന്യം ഉവിയുടെ തരൻ വകയുണ്ടു് എന്നർത്ഥം.

വിഫലമിന്നു പറയുന്നതെല്ലാം,
ചപലനെന്നു പുനരെന്നെച്ചൊല്ലാം.
ഇത്ഥമനത്ഥമുദിതപരമാം; അതി-
നന്തരമോതുക സതപരമിച്ഛോർ

പ്രീതി.

[പദം 17. ച. 3. മേയന്തി]

ഹന്ത ഹംസമേ! ചിന്തയെന്തുതേ?
ഏന്തടെ ഏദയമന്യനിലാമോ?
അർണ്ണവം തന്നിലല്ലോ നിമ്നഗ ചേന്നു ഞായം;
അന്യഥാ വരുത്തുവാൻ കുന്നു മുതിന്നിടുമോ?

[അരയന്ന

[ശ്ലോകം 12 സാതേരി--അടന്ത]

ഇതിവാചികാനി മധുവാണി തന്നുടെ
വനദോദിതാനി ഏദയേ വഹന്നസൗ
തപരിതം പറന്നു നിഷ്ഠയേന്ദ്രസന്നിയയ
സകലം ജഗാദ മൃഗലോചനാമതം.

[പദം 17. ച. 3]

അർണ്ണവത്തിലല്ലയോ നിമ്നഗാ = നദി ചേരേണ്ടതു് ഞായം എന്ന ശബ്ദത്തെ ഈ അർത്ഥത്തിൽ പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ ഭൂതകാലം യരേണ്ടതാണ്. സമുദ്രത്തിലേക്കു പോകുന്ന നദിയെ കന്നിനു തടുക്കാൻ കഴിയുമോ? ദിഷ്ഠാന്താലങ്കാരം.

[ശ്ലോകം 12]

അസൗ ഈ ഹംസം ആ സുന്ദരിയുടെ മുഖത്തിൽനിന്നു് ഉദിച്ചിരിക്കുന്ന ഇപ്രകാരമുള്ള വാചികങ്ങളെ ഏദയത്തിൽ വഹന്നായിട്ടു് വേഗം പറന്നു് നളന്റെ സന്നിധിയിൽ മൃഗലോചനാമതം = മാൻകണ്ണിയുടെ അഭിപ്രായത്തെ എല്ലാം പറഞ്ഞു. (മഞ്ജുഭാഷിണീവൃത്തം) "സഭസം കഴിഞ്ഞു; ജഗാമഞ്ജുഭാഷിണീ" എന്നു ലക്ഷണം.

[പദം 18. പല്ലവി]

നരപതേ! ഭവദഭിലഷിതമെന്നാൽ
സാധിതപ്രായമിദം.

[അനുപല്ലവി]

നിരവധിമാരാധിനീരധിയിലെ നീന്തി
നിയതം നീ തളരൊല്ലാ; പിളരൊല്ലാ പരമിനി

[നര.

[പദം 19 പല്ലവിനളൻ]

ഖഗപതേ! തവ കരഗതമേ മമ
കാമിതം ജീവിതവും.

[അനുപല്ലവി 1.]

കഥയ കഥയ പുനരേഷ്വനെ നീ ചെന്നു
കമിനിയെക്കണ്ടതും പറഞ്ഞിതുമഭിമതം ഖഗ

[പദം 18. ച. 1. ഹംസം]

അതുപ്ലമാം ജവം പൂണ്ടുല്പത്തിച്ചു കണ്ഡിനപുരം
ഗമിച്ചു തദുപവനമതിൽചെന്നു വസിച്ഛേൻ;

[പ. 18 പല്ലവി]

അഭിലഷിതം അഭിലാഷം. സാധിതപ്രായമിതം സാ
ധിക്കപ്പെട്ടതും.

[അനുപ.]

നിരവധിമാരാധിനീരധിയില്ലാത്ത കാമപീഡയാകുന്ന സമുദ്രം.

[പ. 19. പല്ല.]

ഹേ പക്ഷിശ്രേണി! എന്റെ അഭിലാഷവും ജീവനും തിന്റെ
കരഗതം കയ്യിലാകുന്നു.

[അനുപല്ലവി]

കഥയപറഞ്ഞാലും. ദിതപം സംഭ്രമത്തെ കാണിക്കുന്നു.

[പ. 18. ച. 1]

അതുപ്ലമാം ജവം പൂണ്ടുല്പത്തിച്ചു കണ്ഡിനപുരം

അകിൽച്ചെങ്കുമച്ചാരും ധരിച്ചു തോഴിമാരൊടും
യദൃച്ഛയാ ദമയന്തി കളിച്ചു വന്നിതു തത്ര നര.

[ച. 2]

തടഞ്ഞു കൊള്ളു വാനെന്നോടണഞ്ഞാളുഷഭവരൂ
[താനേ

പിടഞ്ഞീല ദ്രവം ഞാനോ നടന്നേനേ സുമന്ദം.
പിണഞ്ഞു വഞ്ചനമെന്നു തിരിഞ്ഞുടനടപ്പാനായ്
തുനിഞ്ഞപ്പോൾ കനിഞ്ഞൊന്നു പറഞ്ഞതൻ

[ഞാനവളോടു. നര.

[ച. 3]

രാജപുംഗവ! തവ വാചാ, കൌശലത്താലേ
പേശലാംഗിതന്നുടെ ആശയമറിഞ്ഞേതൻ.
ആവാദൈരരികയല്ലാശ നിങ്കലെനാനും
വാചാപി പറയിച്ചൊന്നിളക്കി വച്ചുറപ്പിച്ചേൻ
നര.

[ശ്ലോകം. 13]

സന്ധിപ്പിച്ചേൻ തവ ഖലു മനം
ഭൈമിതൻ മാനസത്തോ-
ടിന്ദ്രൻ താനേ വരികിലിളകാ
കാ കഥാന്യേഷു രാജൻ

[ച. 3]

തവ വാചാ = നീന്റെ വാക്കുകൊണ്ടു് = നീ പറഞ്ഞിട്ടു് =
നീയങ്ങവേണ്ടി. ആവാദൈ = ആവാദങ്ങളുകൊണ്ടു് -ഉംഗിതം
കൊണ്ടു്. വാചാപി = വാക്കുകൊണ്ടുംകൂടി. ഇളക്കിയെച്ചുറപ്പിച്ചേൻ =
അവൾക്കു മുന്മേതന്നെ നീന്റെ പേരിലുണ്ടായിരുന്ന
ആശയെ ഭേദിപ്പിക്കാൻ യോക്കിയതിൽ സന്ദേഹം തീർന്നു്
മുൻപിലത്തേതിലും അധികം ബലപ്പെടുത്തി.

ചിന്തിക്കുമ്പോൾ വരുവെന്നിഹ നിന്ന-
 ന്തികേ നിണ്ണയം ഞാ-
 നെന്നും ചൊല്ലിക്വഗപതി പാ-
 ന്നംബരേ പോയ്ക്കുറഞ്ഞാൻ.

[ശ്ലോകം 14.]

അഥ തദാ ശതമസ്മരവിനയീ
 രഖിലദൈവതയൗവതസേവിതഃ

[ശ്ലോ. 13.]

അന്വേഷ്യ കൗ കഥാ = പിന്നെ ഉജ്ജ്വലമെടുത്ത കഥ ചോദി-
 ക്കാനുണ്ടോ? (മന്ദോക്രാന്താവൃത്തം) "മന്ദോക്രാന്താ മന്ദേതതഗഃ
 യാചുമാദേശ്മരായ്ഗം" എന്നു ലക്ഷണം.

[ശ്ലോകം 14.]

അഥ	(അവ്യയം)	അനന്തരം
തദാ	(ടി)	അപ്പോൾ
സഃ	(ഭ. പു. പ്ര. ഏ.)	ആ (പ്രസീദ്ധനായ)
ശതമസ്മരഃ	(ഉ. പു. പ്ര. ഏ.)	ഇന്നു
അവിനയീഃ	(ഇ. പു. പ്ര. ഏ.)	സമുഷ്ടചിത്തനായി
അഖില...വിത	(അ. പു. പ്ര. ഏ.)	{ എല്ലാ ദേവസ്ത്രീകളാലും സേവിക്കപ്പെട്ടവനാ യിട്ട്
അനുലോമയാ	(ആ. സ്ത്രീ. രൂ. ഏ.)	
പുലോമജയാ	(ടി)	} ഇന്ദ്രാണിയോടും
അപി	(അവ്യയം)	
സഹ	(ടി)	കൂടെ
യിജഗ്രഹേ	(അ. ന. സ. ഏ.)	തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ
സുചാസികാം	(ആ. സ്ത്രീ. ദ്വ. ഏ.)	സുഖമായുള്ള ഇരിപ്പിഹ
ജഗ്രഹേ	(ലിട് ആ. പ്ര. പു. ഏ.)	സപീകരിച്ചു

(ദ്രതവിളംബിതം ളൃത്തം) ദ്രതവിളംബിതമാം നമ്യം ഭരം
 എന്നു ലക്ഷണം.

സഫ പുലോമജയാപ്യനലോമയാ
നിജഗൃഹേ ജഗൃഹേ സസുഖാസികാം.

[ശ്ലോകം 15]

ഇഭാരിണാ ഗൃഹാ യഥാ
നഭോ യഥാ സുധാംശുനാ
അഭാജി സാ സഭാ തഭാ
വിലാസിനാ വലാരിണാ.

[ശ്ലോ. 16.]

ഹൃതാശനൻ പ്രജാന്തകൻ
ജലേശനെനു മൃവരം

ഈ കാലത്തു് ഇന്ദ്രൻ ഇന്ദ്രാനിയോടും അപ്സരസ്ത്രീകളോടും കൂടി സ്വഗൃഹത്തിൽ സുഖിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. “നളഗൃഹേ ജഗൃഹേ” എന്നു യമകം--രബ്ദാലങ്കാരം.

[ശ്ലോകം 15.]

ഇഭാരിണാ	(ഇ. പു. രൂ. ഏ.)	സിംഹത്താൽ
ഗൃഹാ	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	ഗൃഹം
യഥാ	(അവ്യയം)	യാതൊരു പ്രകാരമോ
സുധാംശുനാ	(ഉ. പു. രൂ. ഏ.)	ചന്ദ്രന്താൽ
നഭഃ	(സ. ന. പ്ര. ഏ.)	ആകാശം
യഥാ	(അവ്യയം)	യാതൊരു പ്രകാരമോ.
[തഥാ]	(അവ്യയം)	അപ്രകാരം
തഭാ	(ടി)	അപ്പോൾ
വിലാസിനാ	(ന. പു. രൂ. ഏ.)	വിലാസസ്വരൂപനായ
വലാരിണാ	(ഇ. പു. രൂ. ഏ.)	ഇന്ദ്രന്താൽ
സഃ	(ഒ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	ആ (പ്രസിദ്ധയായ)
സഭാ	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	സഭ
അഭാജി	(ലുബ്. ആ. പ്ര. പു. ഏ.)	ഭജിക്കപ്പെട്ടു(സേവിക്കപ്പെട്ടു)

(പ്രമാണികാ വൃത്തം) “പ്രമാണികാ ജരം ലഗം” എന്നു ലക്ഷണം.

സുരേശ്വരേണ ഭാസുതേ
പുരാജിരേ വിരേജിരേ

[ശ്ലോ. 17. സൗരാഷ്ട്രം—ഏകതാളം]
നളേനഷ്ടകതാമവബദ്ധ്യ പുത്രീം
സ്വയംവരോദ്യോഗിനി ഭീമഭൂവേ
സുപർവ്വലോകാഭിമുഖം പ്രയാന്തം
സ്വപർവ്വതോ നാരദമാബഭാഷേ.

[ശ്ലോ. 16]

ഇതാരയൻ പ്രജാന്തകൻ ജലേതൻ എന്നു മുഖരം, അഗ്നിയമവരണനാർ.

സുരേശ്വരേണ (അ. പു. രൂ. ഏ.) ഇന്ദ്രനെക്കൊണ്ടു്
ഭാസുതേ (അ. ന. സ. ഏ.) ശോഭിച്ചിരിക്കുന്ന
പുരാജിരേ ( ) സഭയിൽ
വിരേജിരേ (ലിട്.ആ.പ്ര.പു.ബ.) ശോഭിച്ചു.

(പ്രമാണീകാവൃത്തം)

ഇന്ദ്രൻ അച്ഛോരം ആസ്ഥാനമണ്ഡപത്തിൽ പോയി. അവിടെ അഗ്നിയമവരണനാർക്കും ചെന്നു ചേർന്നു. “അഞ്ചരേ പോയ് മറഞ്ഞാൻ” എന്നു ഹംസത്തിന്റെ വൃത്താന്തത്തെ യദ്വ്യാപ്യപ്രകാരം തുടന്നാണു് ഇവിടെ അമരവതിയിൽ ഇന്ദ്രന്റെ സ്ഥിതിയെ വിവരിക്കുന്നതു്. ഈ അവസരത്തിലാണു് നാരദൻ പർവതനോടു കൂടി ഇന്ദ്രനെ കാണാൻ ചെല്ലുന്നതു്.

[ശ്ലോ. 17.]

പുത്രീം (ഈ. സ്ത്രീ.ഭി.ഏ.) പുത്രിയെ
നളേ (അ. പു. സ. ഏ.) നളകൽ
അനുഷ്ടകാം (ആ. സ്ത്രീ.ഭി. ഏ.) അനുരക്തയെന്നു്
അവബദ്ധ്യ (ലുബന്തമവ്യയം) അറിഞ്ഞിട്ടു്
ഭീമഭൂവേ (അ. പു. സ. ഏ.) ഭീമരാജാവിു്
സ്വയംവരോദ്യോഗിനി (ന. പു. സ. ഏ.) സ്വയംവരത്തിനാറംഭിക്കു
മ്പോൾ

[പദം 20.]

പർവ്വതൻ—നാരദ! ഭവാനെന്തു ഭാവിമിച്ഛോൾ?

നാരദൻ—നാകായ ഗമിക്കുന്നേൻ പവ്വത! ഞാൻ.

പവ്വ—എന്തൊരു കാര്യമിച്ഛോൾ നാകലോകേ?

നാര—ഇന്ദ്രനെക്കണ്ടു ചിലവാത്ത് ചൊൽവാൻ.

പവ്വ—എന്തതെന്നോടിച്ഛോൾ ചൊല്ലീടാമോ?

നാര—ഘന്ത ഭവാൻ കൂടെപ്പോന്നുകൊൾക.

പവ്വ—നിഷ്പ്രയോജനമുണ്ടോ പോരുന്ന ഞാൻ?

നാര—സത്യഭരണാനേപഷം ചെയ്യാമല്ലോ.

പവ്വ—സമരം—ഭൂമിയിലില്ലേ ഭൂപാലാനാമം?

നാര—ഒമയന്തീകുമുകന്മാർ രാജാക്കന്മാർ.

[ശ്ലോ. 18

മുഖാരി—അടന്ത]

പ്രാപ്തേ പശ്യൻ നാരദം പവ്വതഞ്ച

പ്രീത്യ ചൈതാനിന്ദ്രനാതിഥ്യമാദ്യാം.

സുപവ്...മുഖം	(ക്രിയാവിശേഷണം)	സപർക്കത്തേജ്ഞം
പ്രയാതം	(ത. പു. ദ്വി. ഏ.)	ചോകുന്ന
നാരദം	(അ. പു. ദ്വി. ഏ.)	നാരദനോടു
സഃ	(ദ. പു. പ്ര. ഏ.)	ആ (പ്രസിദ്ധനായ)
പവ്വതഃ	(അ. പു. പ്ര. ഏ.)	പവ്വതമഹർഷി
ആവഭാഷേ	(ലിട്.ആ.പ്ര.പു.ഏ.)	സംസാരിച്ചു.

ഉപേന്ദ്രവജ്രാപൃത്തം "ഉപേന്ദ്രവജ്രജ്ഞം ഭതം ഭഗംഗം" എന്നു ലക്ഷണം.

[ശ്ലോ. 18.]

നാരദം പവ്വതം ച = നാരദനേയും പവ്വതനേയും പ്രാപ്തനാ
 രായി കണ്ടിട്ടു ഇന്ദ്രൻ ആദ്യാം = ഉവക്താരികളോടു പ്രീത്യ =
 പ്രീതിയോടുകൂടെആതിഥ്യത്തെ ചെയ്യാൻ. ശ്രോത്രത്തിനു് ആ
 നന്ദം വർദ്ധിക്കുവിയം ശോഭാരാരി = ഇന്ദ്രൻ നാരദനോടു

ശ്രോത്രാനന്ദം വായുമാരോവമുഖേ
ശോചിതാനന്ദം, സോപിചൈനം.

[പ. 21. പല്ലവി. ഇന്ദ്രൻ.]

പുരിതപാസുഖ നാരദമുനി വര
നീരജഭവനന്ദന.

[അനുപല്ലവി]

ഭൂരിനരതപസാ ഭൂരിതദുരിതൗഘ
ശാരദദ്ദിരജദമ സപാഗതം തവ

പുരി.

[പദം 22—മദ്ധ്യമാവതി—അടന്ത—പല്ലവി—നാരദൻ]

ഘോര സകലദലാകനാഥ വാസവ സുമതേ!

[അനുപല്ലവി]

ത്രാസിത രിപുകല! തേ

ഭാസ്യഗുണവസതേ! കശലം

ഘോര സക.

ഘോരം = ഇപ്രകാരം ഉപമേ = പറഞ്ഞു. സോപി ചഘോരം = ആ
നാരദൻ ഈ ഇന്ദ്രനോടും പറഞ്ഞു.

(ശാലിനീപൃത്തം)

[പ. 21. പല്ലവി]

പാസുഖത്തെ = അന്യന്മാരുടെ സുഖത്തെ പുരിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള
വനെ പാസുഖം = പരമാനന്ദം എന്നും അർത്ഥം.

[അനുപല്ലവി]

വചുതായ തപസ്സുകൊണ്ടു പാപങ്ങളെ ഭൂരികരിച്ചവനെ.
ശാത... രചേ = ശരൽക്കാലത്തിലെ മേഘത്തിന്റെ ശോഭയു
ള്ളോവേ. ശരൽക്കാലത്തിലേ മേഘം വെളുത്തിരിക്കും. നിന്ദക്ക
സപാഗതം.

[പ. 22. അനുപല്ലവി]

ശത്രുസമൂഹത്തെ ഭയപ്പെടുത്തിട്ടുള്ളോവേ. ഭാസ്യം = ശോഭി
ക്കുന്ന ഗുണങ്ങൾക്കു വസതിയായുള്ളോവേ.

[പ. 22. ച. 1. ഉരൂൻ]

കുശലമെന്നതേ വേണ്ടു സകലം മേ നിനയ്ക്കു
സഫലം ദർശനമിന്നു തേ; [മ്പോൾ;
വിപുലസംശയം ചിത്തമതിലൊന്നുണ്ടെന്നിരിക്കി
ശീമിലമാക്കുക വചസാ താപസവയ്തു [പ്പോൾ.
പൂരി.

[പ. 22 ച. 1. താരദൻ]

എനിക്കെന്റെ മനക്കാമ്പിലിരിക്കുന്നൊരഭിലാഷം;
നിനയ്ക്കുമ്പോൾ നിനക്കുണ്ടോ ഫലിപ്പി-
[പ്പാനെളുപ്പുവു?

അനർഗ്ഗമൊരു സമരം കാണാത്തുള്ളിൽ
കനക്കേയുണ്ടുഴൽ പ്രചുരം. അതു സാധിക്കിൽ
പ്രതിക്രിയയായ് പകരം. എന്തു ചെയ്യു ഞാൻ?
അനുഗ്രഹം തരുവേൻ പരം മഹേന്ദ്ര. ഹേ സക.

[പ. 21. ച. 2. ഉരൂൻ]

അനുജന്റെ സുദർശനം ദനുജരെ അമർക്കയാൽ
മുനിവയ്തു! രണം മുൻപു.
മനുജന്മാർ മിഥോജന്യം തുനിയുന്നോർ മരിച്ചാരും
ത്രിദിവത്തിൽ വരുന്നീലഹോ എന്തതിൻ മൂലം?
പൂരി.

[പ. 21. ച. 1]

എനിക്കു് ഒരുവിധം കുശലംതന്നെ. ഏതായാലും നിന്നെ
ക്കണ്ടതു നന്നായി. എനിക്കു് നിന്നെക്കൊണ്ടൊരു സംശയം തീ
ക്കേണ്ടതുണ്ടു്.

[പ. 22. ച. 1.]

പ്രതിക്രിയ = പ്രതിഫലം.

[പ. 21. ച. 2]

അനുജൻ = വിഷ്ണു. വാമനാവതാരത്തിൽ വിഷ്ണു അഭിതീയ
ടെ പുത്രനായി ഭവിക്കയാൽ വിഷ്ണു ഇന്ദ്രന്റെ അനുജനായി.
മിതഃ അന്യോന്യം. ജന്യം = യുദ്ധം.

ജയിപ്പവര സുരസ്ത്രീകളെ ആസ്സാമിദം,
 ഗമിക്കുന്നനവനീതലേ തൽ സപയംവദേ
 മിളിതമാം വൃപതികലേ കലഹമുണ്ടാം. ഘേ സക.

[ശ്ലോ. 19.]

സപർച്ചതേ ഗതവതി നാരദേഭൂവം
 സുപർച്ചരാഡപി നിരഗാത്രിവിഷ്ടപാൽ

[പ. 22 ല. 3]

അവരക്ക് ദേവന്തിൽ സ്ഥിരമായ അനുരാഗമുണ്ടു്. അവൻ
 ആരാണെന്നു ആർക്കും അറിയാൻ വച്ചു. പിന്നെ ഞാൻ പറയുന്ന
 തെങ്ങനെ? അവനു് അവളെ ലഭിക്കും. അവര ഹൃന്നങ്ങളെക്കൊ
 ണ്ടു് ദേവസ്ത്രീകളെക്കൂടി ജയിക്കും. ആസ്സാം ഇദം ഇക്രമ ദക്കെ
 ഇരിക്കട്ടെ. ഞാൻ ഭൂലോകത്തിലേക്കു പോകുന്നു. അവിടെ അവ
 ഉടെസപയംവരത്തിനു വരുന്ന രാജാക്കന്മാർ തങ്ങളിൽ കലഹി
 ക്കാനിടയുണ്ടു്.

[ശ്ലോ. 19.]

സപർച്ചതേ	(അ. പു. സ. ഏ.)	പർച്ചതോക്രൂടിയിരി കുന്ന
നാരദേ	(ടി)	നാരദൻ
ഭൂവം	(ഉ. സ്ത്രീ. ദ. പി. ഏ.)	ഭൂവിനെ
ഗതവതി	(ത. പു. സ. ഏ.)	ഗമിച്ചപ്പോൾ
സുപർച്ചാട	(ജ. പു. പ്ര. ഏ.)	} ഇന്ദ്രനം
അപി	(അവ്യയം)	
ത്രിവിഷ്ടപാൽ	(അ. ത. പ. ഏ.)	സപർച്ചത്തിൽനിന്നു്
നിരഗാൽ	(ലു. ണ്. പ. പ്ര. പു. ഏ.)	പുറപ്പെട്ടു
തം	(ദ. പു. ദ. പി. ഏ.)	ആ ഇന്ദ്രനെ
ശിഖി... യഃ	(ഇ. പു. പ്ര. ഖ.)	അഗ്നിയമവരണന്മാർ
അനപയഃ	(ലു. ണ്. പ. പ്ര. പു. ഖ.)	അനുഗമിച്ചു
അഥ	(അവ്യയം)	അതന്മരം
അമീ	(സ. പു. പ്ര. ഖ.)	ഇവർ നാലുപേരും

തമനപയഃ ശിഖീയമപാശപാണയഃ
 ക്രമാദമീ യയുരഥ കണ്ഡിനാന്തികം.

[ശ്ലോകം 20. മദ്ധ്യമാവതി—ചെമ്പട]
 ദീക്ഷചക്രേ മുഖരീകൃതേ റുപതതി
 പ്രസ്ഥാനദേശീരവൈർ
 നിശ്ചക്രാമ നളോപി നിശ്ചിതമനാ
 ദൂതോപഹൃതസം-1യം.

ക്രമാൽ (അവ്യയം) മുഷ്ട്ഠം
 കണ്ഡിനാന്തികം (അ. ന. ദ്വി. ഏ.) കണ്ഡിനപുരസമീ
 പത്ത
 യയഃ (ലിട് പ. പ്ര. പു. ഐ.) പ്രാപിച്ചു
 (അതിരചിരാവൃത്തം) "ചതുർത്വിർഹൃതിരചിരാഭസേ"
 ജഗം" എന്നു ലക്ഷണം.

[ശ്ലോകം 20]

ദീക്ഷചക്രേ (അ. ന. സ. ഏ.) ദീൺമണ്ഡലം
 റുപ....രവൈഃ (അ. പു. തൃ. ഐ.) രാജസമൂഹം പുറപ്പെട്ടു
 ബോധ ഉജ്ജി പെരമ്പരയ
 മുഖരീകൃതേ (അ. ന. സ. ഏ.) ഏബ്ബായമാനമാക്കി ചെ
 യ്യപ്പെടാതിരിക്കുമ്പോൾ
 സപയം (അവ്യയം) താനും
 ദൂതോപഹൃതഃ (അ. പു. പ്ര. ഏ.) ദൂതന്മാരാൽ ക്ഷണിക്കപ്പെട്ട
 ട്വനനായിട്ടു
 നളഃ (ടി) } നളനും
 അപി (അവ്യയം) }
 നിശ്ചിതമനാ (സ. പു. പ്ര. ഏ.) നിശ്ചിതമനസ്സായിട്ടു
 നിശ്ചക്രാമ (ലിട് പ. പ്ര. പു. ഏ.) പുറപ്പെട്ടു.
 മഹതാ (ത. പു. തൃ. ഏ.) മഹത്തായിരിക്കുന്നു
 രഥേന (അ. പു. തൃ. ഏ.) രഥത്തിലൂടെ
 ഞഗച്ഛന്തം (ത. പു. ദ്വി. ഏ.) വരുന്നവനായി

ആഗർഹണമുമാ രഥേന മഹതാ
 ഭൂഷാവിശേഷോജ്ജ്വലം
 തേഷാമേഷാ വൃഷാ ജഗാദ കതുകീ
 തൽപ്രേഷണേ താം പ്രതി.

[പദം 23. പല്ലവി—ഇന്ദ്രൻ]

മിളിതാ പദയുഗളേ നിഗളതയാ
 മാർഗ്ഗിതയാ ലതയാ

ഭൂഷാ... ജ്ജ്വലം	(അ. പു. ദ്വി. ഏ.)	വിശേഷപ്പെട്ട അലങ്കാരങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രകാശമാനനായിരിക്കുന്ന
അമം	(സ. പു. ദ്വി. ഏ.)	ഇവനോട് (നളനോട്)
തേഷാം	(ദ. പു. ഷ. ഖ.)	അവരിൽ (ഇന്ദ്രാദികളിൽ വെച്ചു)
ഏഷഃ	(ദ. പു. പ്ര. ഏ.)	ഈ
വൃഷാ	(ന. പു. പ്ര. ഏ.)	ഇന്ദ്രൻ
താം	(ദ. സ്ത്രീ. ദ്വി. ഏ.)	} ആ ദമയന്തിയുടെ } അടുക്കലേയ്ക്ക്
പ്രതി	(അവ്യയം)	
തൽപ്രേഷണേ	(അ. ന. സ. ഏ.)	ആ നളനെ അയയ്ക്കുന്നതിൽ
കതുകീ	(ന. പു. പ്ര. ഏ.)	കൗതുകമുള്ളവനായിട്ട്
ജഗാദ	(ലിട് പ. പ്ര. പു. ഏ.)	പറഞ്ഞു.

(രാട്ടിലവിക്രീഡിതം വൃത്തം)

[പദം. 23 പല്ലവിയും അനുപല്ലവിയും]

മാർഗ്ഗിതയാലതയാ = തേടപ്പെട്ടവളിയാൽ പദയുഗളേ = കാലിനയിൽ നിഗളതയാ = ചങ്ങലയായിട്ടു മിളിതം = പേരുക എന്നുള്ളതുണ്ടായി എന്നു ഭാവത്തിൽ ക്രിയ "തേടിപ്പോയവളി കാലിൽ ചങ്ങലയായി ചുറ്റി" എന്നു ലോകോക്തി. ഇവിടെ ഉപമാനവാക്യം. ഇനി ഉപമേയത്തെ അനുപല്ലവിക്കൊണ്ടു പറയുന്നു—വയം = ഞങ്ങൾ നളനികടം പ്രതി = നളന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു ചലതാ = പുറപ്പെട്ടവരായി നളൻ ഇഹ നികടേ ഉപഗതവാൻ = നളൻ ഇവിടെ നമ്മുടെ അടുക്കലേക്കു വന്നു. അതാ

[അനുപല്ലവി]

നളനികടം പ്രതി ചലിതാ വയ-
മുപഗതവാൻ നളനിഹ നികഭേ. മിളി.

[ച. 1]

വീരസേനൻ നിഷധായീശൻ
വൈരിഘടാവനദവദഹനൻ
അതിപരിചിതനതിനാൽ നിന്നെയും
അറിവെനഹം നളനല്ലയോ നീ മിളി.

[പദം 24 സാമേരി--ഏകതാളം--പല്ലവി--നളൻ]

അടിയിണ പണിയുന്നേനടിയൻ ഈശപരമാരെ
അടിയിണ പണിയുന്നേനടിയൻ

[അനുപല്ലവി]

അറിഞ്ഞരുളിയതും നേ-
രഹം നളൻ ഭഗവാനേ! അടി.

[പദം 23. ച. 2. ഇത്രൻ]

ശമനനിവൻ, ദഹനനിവൻ താൻ,
വരണനിവൻ, വലമഥനൻ ഞാൻ.
അമരതരൂനകലെ വെടിഞ്ഞു നി-
ന്നരികിൽ വന്നു വയമൊന്നിരപ്പാൻ. മിളി.

യാസേന കാർത്യസീലി എന്ന സാധാരണ ധർമ്മത്തെ പുറന്തരിച്ചു ഉപമാനോപമേതരക്രമങ്ങളെ യാചകപദം കൂടാതെ നേർക്കേറെ നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കയാൽ പ്രതിവസ്തുപമ.

[പദം 23. ച. 1]

വൈരി .... ഹന്തൻ = ശത്രുസമൂഹമാകുന്ന കാട്ടിനു കാട്ടുതീയായ വീരസേനൻ എന്ന നിഷധരാജാവിനെ ഞങ്ങൾക്കു നല്ല പരിചയമാണ്. അതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനായതിന്നെയും ഞാനറിയും. നീ നളപല്ലയോ?

[പ. 23. ച. 2]

അമരതരൂൻ = കൽപച്ചുക്കിടങ്ങളെ.

[പദം 24. ച. 1. നളൻ]

ഉമ്പർ പരീവൃശന്മാർ നിങ്ങളെനെ
സമ്പ്രതി പരീക്ഷിച്ചാനല്ലീ?
ഡിംഭനാമെന്നോടോരോ ഭംഭമരുതേ; സപാമിൻ
ഭംഭോളീയര ചൊന്നതൻപോടു മെയ്യോ ഞാൻ
അടി.

[പദം 23. ച. 3. ഉന്ദൻ]

പാൽപൊഴിയുംമൊഴി മെയന്തിയെ
കേരപ്പതിന്നായ് രാപ്പകൽ പോരാ;
താപ്പയ്യം വേരപ്പതിന്നുണ്ടതു
ചേർപ്പതിന്നായ് നീ തുടരേണം
മിളി.

[പദം 24 ച. 2 നളൻ]

ദൈമീകാമുകനല്ലോ ഞാനും; ദേവ-
സപാമികളേ കരുണ വേണം.
മാമിഹ നിത്യോഗിക്കിലാകാ, ചെന്നാൽ
കാണാനും കഴിവരാ, പറവാൻമഭിമതം.   അടി.

[പദം 23 ച. 4 ഉന്ദൻ]

ചെയ്തൊന്നു മുന്നേ ചൊന്നതു
ചെയ്തില്ലെന്നാലധികമധർമ്മം;

[പ. 24. ച. 1.]

പരീക്ഷിച്ചാനല്ലീ = ഭാവിക്കുന്നതു്, എന്നുഗ്രാഹരിക്കണം.
ഡിംഭൻ = ബാലൻ. ഭംഭം = കപടം ഭംഭോളീയര = വജ്രധാര =
ഉന്ദൻ.

[പ. 23. ച. 3]

മെയന്തിയുടെ ഗുണങ്ങളെപ്പറ്റി കേട്ടാൽ തൃപ്തിവരുമ്പിട്ടു.

[പ. 23. ച. 4]

മാരക്കരൊകലമതിയായ് = കുറച്ചവർക്കുള്ളാൽ കല്പിച്ച
മതിയായിട്ട് വംശകളകം = വംശത്തിന്നു കൂടി അപകീർത്തിയ

മാരശരൈരാകലമതിയായ്
മാകരു നീ വംശകുളങ്കം.

മിളി.

[പദം. 24 ച. 3 നളൻ]

നിറയുന്നു ബഹുജനം നഗരേ; ഒന്നു
പറവാനും കഴിവുണ്ടോ വിജനേ?
അരുടെയെല്ലു കേട്ടില്ലെന്നുതേ കോപം;
ആകുന്നതിനെ ചെയ്യാം. ആവതെന്തയിലേറാം?

അടി.

[പദം 23 ച. 5 ഇന്ദ്രൻ]

“വരിക്കണാ നീ ഞങ്ങൾ നാലരി-
ലൊരുത്തനെ” എന്നുരയ്ക്കു ഭവാൻ പോയ്.
തിരസ്കരണി തവ തരുണ ഞങ്ങൾ;
ഇരിക്കുമത്രേ നീ വരുവോളം.

മിളി.

[ദണ്ഡകം. പാദം 1.]

ദൈത്യാരിപൂർവ്വജനു ഭൂത്യാ സമേത്യാ, നിജ-
സാധ്യാ വെടിഞ്ഞു, നിഷ്ഠധേന്ദ്രൻ

മാകരു = നീ ചെയ്യരുത്. വാശാനം = ചെയ്തതുപോലെ പ്രവർത്തിക്കുവാൻ താൻ ജനിച്ച വംശത്തിനുകൂടി അപകീർത്തിക്കിയൊകം എന്നർത്ഥം.

[പദം. 23. ച. 5]

തിരസ്കരണി = തന്നെ ആരും കാണാതിരിക്കാനുള്ള വിദ്യ. ഈ വിദ്യ പ്രയോഗിച്ചാൽ ഭഗവനു താൻ ആവശ്യപ്പെടുന്ന ആളുകൾ ഒഴികെ ഉള്ളവർക്കൊക്കെയും അദൃശ്യനായിത്തീരും. “നിറയുന്നു ബഹുജനം നഗരേ” എന്നു നളൻ തക്കക്കേടു പറഞ്ഞതിനു സമാധാനമായിട്ടാണ് ഈ വിദ്യയെ ഉപദേശിക്കാമെന്നു ഇന്ദ്രൻ പറയുന്നതു്.

[ദണ്ഡകം പാദം. 1]

നളൻ ദൈത്യാരി പൂർവ്വജൻ = വിഷ്ണുവിന്റെ ജ്യേഷ്ഠനായ ഇന്ദ്രനു ദൂതൃവെന്ത പ്രാപിച്ചിട്ടു ധേനുയെ വഴിയിൽതന്നെ

സേനയിൽ നിൽക്കി, താനഥ നടന്നു;
ദാന്തദമഭിനിയുടെ കാന്തിനദിയതിൽ മുഴുകി
നീന്തുവതിനുശരി മിഴി രണ്ടും.

[പാദം 2.]

ബഹളേ ജനേ, പഥിഷ്ട സബലേഷ്ട ഭൂപതിഷ്ട,
ചപലേ മഹീസുരസമൃദ്ധേ,
പലരെയുമരുമ്മി; പരിചൊടു നടന്നു;
പെരിയപരിചയമുടയ പരിഷ്ഠയുടെ നടുവിലുട-
നവിദിതനകതുകമവനാസീൽ.

[പാദം 3.]

ധന്യോഥ രക്ഷിജനകണ്ണാലക്ഷ്യതന
കന്യാപുരത്തിനു കടന്നു;

നിറഞ്ഞിട്ടു തനിയേ കണ്ഡിനപുരത്തിലേയ്ക്കു നടന്നു. അപ്പോൾ
അവനു ദമയന്തിയെ കാണാനുള്ള പരിഭ്രമം അധികമായി
തീർന്നു.

[പാദം 2.]

[പിഥിഷ്ട.] വഴികളിൽ ജനങ്ങൾ കൂട്ടംകൂടി നില്ക്കുന്നി-
ടത്തും, രാജാക്കന്മാർ സൈന്യത്തോടുകൂടി പോകുന്നിടത്തും, ബ്രാ-
ഹ്മണസംഘം അലഞ്ഞുനടക്കുന്നിടത്തും മറ്റും പലയാളുകളുടേയും
ദേഹത്തിൽ മുട്ടിക്കൊണ്ടു വേഗത്തിൽ നടന്നു. [തീരസുകരണീ
വിദ്യയാൽ മുട്ടിയെങ്കിലും നളനെ ആർക്കും കാണാൻ കഴി-
ഞ്ഞില്ല.] ഇളരെ പരിചയപ്പെട്ട ആളുകളുടെ ഇടയിൽകൂടി
നടക്കുമ്പോൾ, തന്നെ ആരും കണ്ടറിയാഞ്ഞതിനാൽ നളനു്
ആശ്ചര്യം തോന്നി. “അവിദിതന അവനു” എന്നു വിശേഷണ
വിശേഷ്യങ്ങൾക്കു വിഭക്തിപ്പെരുന്നതും സംസ്കൃത വ്യാകരണാ-
നുക്രമണത്താൽ ചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അവിദിതൻ = അറിയപ്പെ-
ടാത്തവൻ. ആസീൽ = ഭവിച്ചു.

[പാദം 3.]

അനന്തരം ധന്യനായ ആ നളൻ രക്ഷി = ചാവൽക്കാർക്കു്
അദിശ്വരായിട്ടു് കന്യാകയുടെ അന്തഃപുരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു.

കണ്ണിനഴൽ തീൻകണ്ടു ദമയന്തി
താഞ്ച നഖനിരകൾ മുതൽ പൂഞ്ചിഷരതതിയരതി
വാഞ്ചരായാടു നികടളവി കണ്ടു.

[പാദം 4.]

അമരേന്ദ്രദൂതനിവനപരായമോത്തു മന-
മുപുരായനന വശമാക്കി,
മാവകലുവാനായ് മനസിനകാതി പൂണ്ടു;
അതിമധുരതവപുഷ്യമരുകിച്ചുടനൊരു പുഷ്പ-
മമൃതമൊഴി സവികളൊടു കണ്ടു.

[ശ്ലോകം 21. ദൈരവി—ചെമ്പട]

ചിരശ്രുതിദൃശീകൃതപ്രിയനളാഭനെന്നാകിച്ചും
തിരസ്കരണി കാഞ്ചയാലിവനമത്ത്വനെന്നോത്തുടൻ

ദമയന്തിയെ കണ്ടിട്ടു് അവനെ കണ്ണുകൾ കളുക്കയും ചെയ്തു.
അവൻ അമ്മളെ പിന്നീടു് പാദാദികേരം അടുത്തു് ഇച്ഛപോലെ
സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി.

[പാദം. 4.]

ഇന്ദ്രദൂതനായി ചെന്നിരിക്കുന്ന നളൻ, താൻ ദൂത്യാനുരൂപം
പ്രയത്നിക്കാത്താൽ തൊറവരുമല്ലോ എന്ന് ഭയന്നു് ഇന്ദ്രിയ
നിഗ്രഹംകൊണ്ടു മനസ്സിനെ അടക്കിയെച്ചു. ഇത്രയും കഴിഞ്ഞ
തിന്റെ ശേഷം തിരസ്കരണിയാച്ചുള്ള മാവകലളെ എന്ന് മന
സ്സുകൊണ്ടു സങ്കല്പിച്ചു. ഉടൻതന്നെ ദൈവിയും സചിമാരും
തങ്ങളുടെ അരികിൽ ഒരു പുഷ്പനെ കാണുകയും ചെയ്തു.

ഈ ദണ്ഡകത്തിനു് ഇച്ഛുദണ്ഡികാവൃത്തം. ലക്ഷണത്തിനു
വൃത്തമഞ്ജരി ദണ്ഡകപ്രകരണം നോക്കുക. ദണ്ഡകം എന്ന് പറ
യുന്നതു് ക്രമത്തിലധികം തീണ്ടു ശ്ലോകമാകുന്നു. സംഗതികളെ
വിവരിച്ചു തണ്ണിക്കാൻ ആവശ്യമുള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ കഥകളി
ക്കാൻ ഇതിനെ ഉപയോഗിക്കുന്നു.

[ശ്ലോകം 21.]

ചിര...ളാഭൻ = വളരെ നാളത്തെ കേൾവിക്കൊണ്ടു കണ്ടാൽ
മാറിപ്പോകാതെ മനസ്സിൽ ഉറപ്പിച്ചിട്ടുള്ളു സപ്രിയനായ

നിരസ്സവിപുലരൂപാ നിരയുമാദരാശ്ചിന്ദ്രസം-
ഭ്രമത്തൊടു ദമസ്വപസാ നിഭൃതമേവമുഖേ സ്വപയം.

[പദം 25. പല്ലവി]

ഘോരമഹാനഭാവതേ സ്വാഗതം കിമധുനാ?

[അനുപല്ലവി]

കാമനോ സോമനോ നീ? നി-
ന്നാഗമനം കിന്നിമിത്തം?

ഘോരമ.

[പദം 26. കല്യാണി ചെമ്പട - പല്ലവി--നളൻ]

ഭീമാവനീരമണനന്ദനേ ഏനന
ദേവദൂതനെന ധരിച്ചുകൊൾക.

[അനുപല്ലവി]

ശ്രീമാനമരപതിതനുടെ ചില
വാചികങ്ങളുടെ വകൾ നീ ചെവിക്കൊള്ളേണമേ.

ഭീമാ.

നളന്റെ ഹായപോലുള്ള ഹായയോടുകൂടിയവനെക്കിലും
ഇവൻ = ഇക്കാനായ പുരുഷൻ തിരസ്കരണി കാണപ്പെടുന്നതി
നാൽ ഒരു ദേവൻ ആയിരിക്കണം എന്ന് നിശ്ചയിച്ചു വലുതായ
ലക്ഷ്മായ നിരസിച്ചിട്ടും അതിഥി എന്ന ആദരത്തോടും, സുരക്ഷി
തമായ കന്യാഗൃഹത്തിൽ പ്രവേശിച്ചതിൽ ആശ്ചര്യത്തോടും,
പുരുഷസന്നിധിയിൽ ഉണ്ടായ സംഭ്രമത്തോടുകൂടി ദമസ്വപസം
ദമയന്തി നിദ്രതം = മന്ദമായിട്ടും ഏവം ഉന്മേ = ഇപ്രകാരം
പറഞ്ഞു. പ്രഥമപിച്ചതും “ജനംജനലയങ്ങളും ഗുരുവുമെട്ടിനാൽ
പ്രഥമപിയാം” എന്ന് ലക്ഷണം.

[പദം 25. പല്ലവി]

തേ സ്വാഗതം കിമധുനാ = നിനക്കിപ്പോൾ നല്ല വരവു
തന്നെയല്ലീ?

[പദം 25 അനുപല്ലവി]

നിന്നാഗമനം കിന്നിമിത്തം = നീ എന്തിനായിട്ടു വന്നു?

[പദം 26. അനു]

വാചികങ്ങൾ = സന്ദേശങ്ങൾ.

[പദം 25. ച 1. മമയന്തി]

ഏതൊരു കലമലങ്കരിച്ചു ജന്മനാ,
ഉരചെയ്തീടണം, എന്തു തവ നാമധേയവും?
ദൂതനെന്നു കേട്ടതിങ്ങു ബോധംവന്നീല, ജഗ-
നാഥനെനെന്നിങ്ങു തോന്നി ചേതസി നിന്നെ.

ഹേമി.

[പദം 26. ച. 1. യളൻ]

അപരകലനാമങ്ങൾ കേൾപ്പതോ യോഗ്യ-
മാർത്തിഭാജി വാസ്തോഷ്ടതയേ?
അഖിലഭൂവനനാഥൻ വാസവൻ പര-
ഞ്ഞജ്ജസാ മാമയച്ചതു കേൾക്ക നീ.
അമരാംഗനമാരെയുമമരാധിപൻ വെടിഞ്ഞു.
തവ ദാസനായൊഴിഞ്ഞില്ലലർബ്ബാണ കോപ
ശാന്തി. ഭീമാ.

[പദം. 25. ച 1.]

ഏതു തറവാടിനെ ആണു നിന്റെ ജന്മംകൊണ്ടു നീ അല
കരിച്ചതു? നിന്റെ കലം ഏതു എന്നതിനു പര്യായോക്തം.
നിന്റെ പേരും എന്താണു? ലോകനാഥനായിരിപ്പാൻ യോഗ്യ
തയുള്ള നീ ഒരു ദൂതനാണെന്നു പറഞ്ഞാൽ ഏനിക്കു വിശ്വാ
സം വന്നില്ല.

[പദം. 26 ച. 1.]

വാസ്തോഷ്ടപതൗ ഇന്ദ്രൻ അർത്തിഭാജി =ആർത്തനായിനി
ക്കുവേൾ വല്ലവന്റേയും കലനാമങ്ങൾ ചോദിക്കുന്നതു യുക്ത
മല്ല. ഇന്ദ്രൻ ക്ലേശിച്ചു ഒരു കാർത്യം പറഞ്ഞയസ്സുവേൾ ആ കാ
ർത്യമെന്തെന്നു ചോദിക്കാതെ വന്ന ദൂതന്റെ ഉരകം പേരും അന്വേ
ഷിക്കയാണോ നീ ചെച്ചേണ്ടതു? എന്നു താല്പ്യം. പറഞ്ഞയച്ച
ആളിന്റെ വലിപ്പം ഓർക്കണം. അഖിലഭൂവനനാഥൻ വാസവ
നാണു എന്നെ അയച്ചതു. ഇന്ദ്രൻ ഉച്ഛോഭം ദേവസ്ത്രീകളെക്കൂടി
ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇനി നിന്റെ ദാസനായിത്തീർന്നാലല്ലാ
തെ അവന്റെ നേരെ അലർബ്ബാണൻ കോപം ശമിക്കയില്ല. നീ

[പദം 26. ച. 2. നളൻ]

അനലനം നിൻഗുണങ്ങൾ കേൾക്കയാൽ
മനോധീയിലെ വെത്തുനീറുന്നു,
അവനിലിന്ധനമെന്നപോലവേ; ഇപ്പോൾ
അഭിമതയല്ലവനു സപാഹയും.
സുമബാണബാണമേറു യമനം മുതിയടുത്തു
വരണനു മരമായം ബധവാമുഖാദധികം. ഭീമാ.

[പദം 25. ച. 2. മേയന്തി]

ഈശന്മാരെതു വിചാരലേശക്രമാതെ അതി
നീചയോഗ്യമാരഭിച്ചതാമാരമിപ്പോൾ?
രാജപുത്രി ഞാനെന്നൊരു രാജഭായ്യയെ-
ന്നാശയേ ധരിപ്പതിനെതു ക്ലേശം ദേവാനാം?
ഹേമി.

അമ്മനെ വരിക്കാത്തപക്ഷം അലർബാണന്റെ ശല്യം തടുക്കുവാൻ
മേണ്ടി ഇന്നു നീന്റെ ദാസനായിട്ടെങ്കിലും ഇരിക്കേണ്ടിയിരി-
ക്കുന്നു എന്ന് വ്യംഗ്യം.

[പദം. 26 ച. 2]

അഗ്നിയിൽ വിറകെങ്ങനെയോ അങ്ങനെ അഗ്നിതന്നെ
കാമപീഡയാൽ വെത്തുനീറുന്നു. തന്റെ പത്നിയായ സപാഹാ
ദേവീയിൽ അവനു് ഇപ്പോൾ ഹിതമില്ലാതായി. കാമബാണ
മേറാട്ടു് അന്തകനും മരിക്കാതായിരിക്കുന്നു. വരണൻ ബധവും
മുഖാഗ്നിയെക്കാരും അധികം താപത്തെ കാമബാണം തിമിത്തം
അനുഭവിക്കുന്നു.

[പദം 25. ച. 2]

ഈശപരന്മാരായ ഇന്ദ്രാദികൾ എത്തുകൊണ്ടാണു് വിചാര
ബുദ്ധിയില്ലാതെ നീചന്മാർക്കു് ചേർന്നു പ്രയുത്തി തുടങ്ങിയതു്?
ഞാൻ ഒരു മനുഷ്യാരാജാവിന്റെ പുത്രിയല്ലയോ? അങ്ങനെയു
ള്ളവൾ ഒരു മനുഷ്യാരാജാവിന്റെ തന്നെ ഭാഗ്യയാവുന്നതാണെന്നു
(ആശയം) മനസ്സിൽ ധരിക്കുന്നതിനു് ദേവന്മാർക്കു് എന്താണിതു
പ്രയാസം?

[പദം 26. ച. 3. നളൻ]

അമൃതമതിമധുരം പീയതേ; കാല-
മനിരം കളികൾകൊണ്ടു നീയതേ;
അനവധിഗുണമനുഭൂയതേ; ചിര-
മായുരനവധി ജായതേ.

വൃന്ദാരകാധിപതിച്ചൊന്നതിലൊരവനെ
നന്നായ് വിചാരിച്ചുറച്ചിന്നേ വരിച്ചുകൊൾക.

ഭീമാ.

[പദം 25. ച. 3. മേയന്തി]

വല്ലഭനേണ്ടുള്ളിൽ പുറത്തില്ലകാണാനും. പാരം
അല്ലലുണ്ടവനെപ്പോലെ നല്ലവൻ നീയും.
വല്ലായ്മ ജീവിപ്പാൻ മമ, തെല്ലനേരം നീ വാണു
നല്ലവചനം ചൊൽകിലില്ലവൈഷ്യം. ഹേമമ.

[പദം 26 ച. 4 നളൻ]

ഹന്തി കേൾ മേയന്തി നിന്നുള്ളി-
ലന്ധഭാവമനന്തമേ.

[പദം. 26 ച. 3]

ഈ ദേവന്മാർ നാലരിൽ മൂന്നവനെ വരിക്കയാണു് നിനക്കു
ശ്രേയസ്സു്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ, ദേവഭാഷ്യയായാൽ-അമൃതമതി
മധുരം പീയതേ = അഹാരത്തിനു് അതിമധുരമായ അമൃതാണു്;
സർവകാലവും കളികൊണ്ടുതന്നെ കഴിക്കാം, അനവധി ശ്രേയ
സ്സുകൾ അനുഭവിക്കാം. അവസാനമില്ലാത്ത ആയുസ്സും ഉണ്ടാകും.

[പദം. 25 ച. 3.]

പുറത്തുകാണാനില്ലെങ്കിലും ഞാൻ വരിച്ചിട്ടുള്ളി വല്ലഭൻ
എന്റെ ഉള്ളിലുണ്ടു്. അവന്റെ ഹായയുള്ളി നീ ഇങ്ങനെയൊ
ക്കെ സംസാരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് എനിക്കു വളരെ വ്യസനം തോ
ന്നുന്നു. ഈ സ്ഥിതിക്കു് എനിക്കു ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതേ പ്രയാസം.
നീക്കുന്നതേരമെങ്കിലും ഇവിടെ രാമചരിച്ചു നല്ലവർക്കുപറ
ഞ്ഞാൽ വളരെ ആശ്ചര്യമുണ്ടായിരുന്നു.

വന്ദനീയന്മാരെ വെടിയുന്നതിന്മൂലം
മന്ദിരത്തിലേവം വന്നിരുന്നതോ?
വൃന്ദാരകവരരെ നിന്ദിച്ചെയ്താരു നിന-
ക്കിന്നാരൊരുവൻ ബന്ധു, എന്നാലതറിയേണം.

ഭീമാ.

[പദം 26. ച. 5. നളൻ]

ഇന്ദ്രയമശിഖിപാശികൾ ഇന്നു
ചൊന്നവാക്കിനില്ലാദരം,
എന്നുവന്നതിൻകാരണാ വന്നൊ-
രെന്നിലുള്ള നിന്ദ നിണ്ണയം;
ഇന്ദ്രാദിയോടു ചൊൽവേൻ, അന്യം നിയേശി-

ച്ചെന്നാൽ

സന്ദേഹമില്ലവർകൾ നിന്നെയും കൊണ്ടുപോമേ.

ഭീമാ.

[പദം. 26. ച. 4]

ഘോരമയന്തീ നീ അറിവില്ലാത്തവരും തന്നെ. ദേവന്മാർ
വന്ദനാർജ്ജയോ? അവരെ നീ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതു അവർ ഉണ്ടോടു
നിന്റെ മീട്ടിടവന്നു ദുരമുഖേൻ അപേക്ഷിച്ചുകൊണ്ടോണോ?
ഇരിക്കട്ടേ, ദേവനിന്ദിച്ചെന്തു നിനക്കു ബന്ധുവാണെന്നു ഏനി
ക്കൊന്നറിയാനും.

[പദം. 26. ച. 5]

അവനെപ്പോലെ നല്ലവൻ നീയും....(പദം 25. 3) എന്നുള്ള
മയന്തീയുടെ വാക്കിനെ അഭിപ്രായഭേദേന വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടു്
നളൻ ഉത്തരം പറയുന്നു. ഇന്ദ്രാദികളെ നീ വരിക്കാത്തതു് അവ
രുടെ ദുരന്തായ എന്റെ പേരിലുള്ള ദൈരസ്യത്താലാണു്; വിവരം
ഞാൻ അവരെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടില്ലെന്നും. അവർ നിനക്കു രഹി
ക്കുന്ന വേറെ ഒരു ദുരന്തെ അയച്ചാൽ നീ അവരെ നിശ്ചയമായി
വരിക്കയും ചെയ്യും. "അവർകൾ" എന്നു് ഉരട്ടു ബഹുവചനം.
ഇപ്പോൾ ഇപ്പദം പുഷ്പകുന്ദളവചനമായിട്ടു് ഒരു വിഭക്തി പേരാ
യിട്ടേ ഉപയോഗിക്കാറുള്ളൂ.

[പദം 25. ച. 4. ദമയന്തി]

പതിദേവതമാരനവധി ഭൂവി
 കേളതിലൊന്നല്ലോ ഞാൻ?
 ചതിദേവതകൾ തുടന്നീടുകിലോ,
 ഗതിയാരവാനിതലേ?
 പതിസമനെന്നോത്തിതു കേൾ
 നിന്നോടുദിതാ നേരെല്ലാം;
 ഇതരനോടിലുതും, ഓർത്തവരോടു
 സദൃശാ വദ നീ പോയ്.

മേമ.

[ശ്ലോകം 22. മോഹനം—മുറിയടന്ത]

ഇത്യേവം ദമയന്തിതൻ മൊഴികൾ കേ-
 ടൃത്യന്തമാശ്ചയ്യവും

[പദം. 25 ച. 4]

ലോകത്തിൽ പാതിപ്രത്യനിഷ്ഠയുള്ള സ്ത്രീകൾ അസംഖ്യമുള്ളതിൽ ഒരവളാണു ഞാൻ. ഞാൻ മനസ്സുകൊണ്ടൊരവനെ വരിച്ചുപോയി. ഇനി അതു മാറി ഇന്ദ്രാദികളെ വരിച്ചാൽ പ്രതലോപം വരും. ഇതൊക്കെ അറിഞ്ഞിട്ടും ഇരുപത്തൊരായ ഇന്ദ്രാദികൾ വഞ്ചന തുടങ്ങുകയാണെങ്കിൽ വരുന്നതുപോലെ വരട്ടേ എന്നേയുള്ളൂ. “നിനക്കൊരവൻ ബന്ധം എന്നുപററിയേണം” എന്നതിനുത്തരമാണിതു്. “അന്യം നിയോഗിച്ചു ന്നാൽ” എന്നതിനുത്തരം പായുന്നു. എന്റെ ഹൃദയസ്ഥിതനായ പതിയുടെ ഛായ നിനക്കു കണ്ടതിനാലുള്ള സന്തോഷത്താൽ നിന്നോടു ഞാൻ നേരെല്ലാം വിട്ടുപറഞ്ഞു എന്നേ ഉള്ളൂ. അന്യനോടു് ഇത്രയും കൂടിയില്ല.

[ശ്ലോകം 22]

അവളുടെ പ്രതനിഷ്ഠയോത്തിട്ടാശ്ചയ്യം. തന്റെ പ്രിയതമയാണല്ലോ എന്നു വാത്സല്യം. ശംഭീപ്രകൃതി കണ്ടിട്ടു ബഹുമാനം. ഗുണപരിപൂർത്തി കാണുകയാൽ ശാശ്വതസ്നേഹമായ പ്രണയം.

വാത്സല്യം ബഹുമാനവും പ്രണയവും
 ചീർത്തു നളിനാശയേ,
 ആത്മാവേശമിമാം പിരിഞ്ഞു തരസാ-
 പോന്നുതിരോദ്രതനായ്,
 വാത്മാമാഹ സഹസ്രനേത്രഹൃതഭൂഷീ-
 നാശപാശായുധാൻ.

[പദം 27. പല്ലവി]

ശരണഭവേശപരിഭവദീയ
 ചരണയുഗളം മേ.

[അനുപല്ലവി]

ഹരിണമിഴിതന്നുടെ അരികിലെ ഗമിച്ചേൻ ഞാൻ
 ഒരു ഫലമുള്ളവായിലറിയിപ്പതിനിയെന്നു? ശരണം.

[പ. 1.]

ആരും കാണാതെ കടന്നു ചെന്നെന്നങ്ങു;
 നാരീമണിതന്നരികിൽ നിന്നേൻ;

ഭൈരിയുടെ യാക്കുകേട്ടപ്പോൾ നളന് ജന വികാരങ്ങളെല്ലാം
 ഉണ്ടായി. അനന്തരം അവൻ ആത്മാവേശം = ധൈര്യം പിടിച്ചു
 കൊണ്ടു കർവിയം മമയന്തിയെ പിരിഞ്ഞു തിരസ്കരണിയെ
 ഉപയോഗിച്ചു ആരും കാണാതെ മടങ്ങിപ്പോന്നു. പിന്നീട് സ
 ഹസ്രനേത്ര = ഉന്മൂൻ, ഹൃതബുക് = അഗ്നി, കീനാശൻ = യമൻ,
 പാശായുധൻ = വരണൻ ഉവരോടു വാത്സ്യയെപ്പറഞ്ഞു.

(ശാർദൂലവിക്രീഡിതം മൃത്തം)

[പദം 27. പല്ലവി]

ഭവതീയ ചരണയുഗം = അങ്ങടെ കരളിന്ന.

[പ. 1.]

സാമസരണി = പ്രഥമോപായമായ സാമമാർഗ്ഗം, ഉണങ്ങി
 പ്പറഞ്ഞുനോക്കുക. ആഭിമുഖ്യം = അനുക്രമഭാവം. അകഥയം =
 പാറഞ്ഞൻ ഭേദവാക്കുകൾ = രൂതീയോപായമാർഗ്ഗം, ഉങ്ങനെ

വേദവേദം അഭിമതജരംചൊന്നോൻ; പിന്നെ
 സാമസരണിയിലേ ചിരമിരുന്നോൻ.
 അതിനൊരുതരമാഭിച്ചുവു-
 മവരതരാഞ്ഞതികപിതനായഹ-
 മകഥയം ചില ഭേദവാക്കുക-
 ഉറിക ചൊല്ലിയതത്രതമല്ലിതു. ശരണം.

[ച. 2.]

ആകുന്ന ഭേദമാഴി കേട്ടിട്ടുമവര-
 ക്കാകലമുളിച്ചുണ്ടായിലൊട്ടും.
 ലോകപാലന്മാരേ! നാകസുഖമാക്കു
 ഭാഗധേയമില്ലെന്നാകിൽ കിട്ടും?
 അവളൊരുതരനിൽ വെച്ചു മാനസ-
 മസമസായകബാണസാക്ഷിക-
 മഖിലസാക്ഷികൾ നിങ്ങളോടിതു
 മഹിളമാർമണി നാഹ മാമപി. ശരണം.

[ച. 3.]

അരുളിച്ചെയ്യുപോലിതെല്ലാം കേട്ടേൻ;
 അഗതിക്കെനിക്കിനി ആവതെന്തിപ്പോരും?

ചെമ്പിപ്പെകിൽ അങ്ങനെ ദോഷമുണ്ടാകുമെന്നല്ലാം. അത്രതം = അസത്യം.

[ച. 2.]

ഭേദോപായം അവളിൽ ഫലിച്ചില്ല. അവൾക്കു പക്ഷേ
 സ്വപ്നസുഖമനുഭവിക്കാൻ ഭാഗ്യമില്ലായിരിക്കും. അവൾ മന്ദമ
 ബാണങ്ങളെ സാക്ഷിയാക്കിവെച്ചു ഭേദവനെ വെച്ചിട്ടുണ്ടു്. അ
 റൻ ഇന്നാരെന്ന് അവൾ നിങ്ങളോടുകൂടെ മാം അപിന
 ആഹ = എന്നോടുകൂടെ പറയുന്നില്ല. പക്ഷേ സർവസാക്ഷിക
 ഉയ നിങ്ങളുൾക്കു അറിയാമായിരിക്കും.

[ച. 3.]

അഖലമാർ അതിചപലമാർ = സ്ത്രീകൾ ചപലകളാണു്.

അപരനെയങ്ങു നിയോഗിച്ചാലും ഭൃത-
മപഹരിച്ചാലുമവളെ വേഗാൽ.

അബലമാരതി ചപലമാരിതി
പാവതിനു നഹി കുറച്ചു കിഞ്ചന;

ലാളനേന വശീകരിച്ചു ര-
മിച്ചുകൊള്ളുക നല്ല വേണ്ടുകിൽ.

ശാണാ.

[ചരണം 4 ഇത്രം]

പോക ഭവാനും സ്വയംവരത്തിനും; യത്നം
ചെഴ്ന്നിനക്കവളെ ലഭിപ്പാൻ.

അവർക്കു മനസ്സിനറപ്പില്ല എന്നുള്ള പഴമെഴിയിൽ നഹി കുറച്ചു കി
ഞ്ചന = ഒരു ഭേദവും വരാതിടയില്ല. അതിനാൽ വേണമെങ്കിൽ
ലാളിച്ചു അവളെ വശീകരിപ്പാൻ ശ്രമിച്ചുകൊള്ളുകയാണു
നിങ്ങൾക്കു നല്ലതു്.

[പ. 4]

നീയും സ്വയംവരത്തിൽചെന്നു നിന്നു അവളെ ലഭിച്ചാ
നുള്ള മാതൃം നോക്കിക്കൊരുക. ഞങ്ങളെപ്പോലെ നീയും ഭൈദീ
കാമകനാണല്ലോ. അങ്ങനെ നാം തമ്മിൽ സ്നേഹിതന്മാരമാണു്.
അതുകൊണ്ടു നമ്മൾ അഞ്ചുപേരിൽ ഒരുവനെ അവൾ വരി
ക്കണം. ആറാമതായി ഒരുവനെ അവൾ വരിച്ചാൽ അവൾക്കും
അവനും ദോഷമുണ്ടു്. അതിലേക്കായി ഞങ്ങളും സംശയംകൂടാ
തെ ആ സ്വയംവരസ്ഥലത്തിൽ എത്തിക്കൊള്ളാം. ദേവന്മാരുടെ
ഈ വാക്കിനു രണ്ടർത്ഥമുണ്ടു്. ഒന്നാമതു അവർ നിരാശപ്പെട്ടു പാ
യുന്ന ഭാവത്തിലുള്ള അർത്ഥം. അതായിട്ടു്-നീ പാഞ്ഞതെല്ലാം
സത്യംതന്നെ. ഞങ്ങളെ വരിച്ചിട്ടില്ലകിൽ യേശു. നീ ഇനി
സ്വന്തം ആവശ്യത്തിനായി സ്വയംവരമണ്ഡപത്തിൽ ചെ
ല്ലൊരുക. നാം ചെറുവരും തമ്മിൽ സ്നേഹിതന്മാരായാൽ
നീണെ വരിച്ചാലും ഞങ്ങൾക്കു ഞങ്ങളെ വരിച്ചുപോലെതന്നെ.
ഇതുകൂടാതെ അവൾ ആറാമതൊരുവനെ വരിയ്ക്കുകയാണെങ്കിൽ
ഞങ്ങളവിടെവന്നു അവളെയും അവളുടെവരനെയും ശിക്ഷിക്കും.

സ്നേഹംകൊണ്ടുവരുമെന്നല്ലോനാം; നാമി-
ലേകനെവേണമവൾക്കു വരൻ.

ഈ അർത്ഥമുണ്ടു നളൻ ഗ്രഹിക്കുന്നതു്. രണ്ടാമത്തെ അർത്ഥം എങ്ങനെയെന്നാൽ—നീ ഞങ്ങൾ പറഞ്ഞതുപോലെ കേട്ടല്ലോ. ഇനി നീന്റെ ആവശ്യത്തിനു പൊയ്ക്കൊരുക. നാം ഐവം സ്നേഹംകൊണ്ടു് ഒന്നുകയാൽ ഞങ്ങൾ നാലുപേരുംകൂടി നീന്റെ വേഷത്തിൽ അവിടെവരാൻഭാവമുണ്ടു്. നാമിൽ ആരെയെങ്കിലും അവൾ ഉള്ളുപോലെ വരിക്കട്ടെ. അങ്ങനെ നീങ്ങൾക്കു രണ്ടുപേർക്കും ഒരുപരീക്ഷകൂടി ഭാഗമുണ്ടെന്നു താല്പ്യം. ശേഷം തുല്യം. അതിന്നു്=ഈ എല്ലാ സംഗതിക്കുംകൂടി ഈ രണ്ടാമർത്ഥം വച്ചുകൊണ്ടാണു് ദേവന്മാർ നളവേഷംകെട്ടി സ്വയംവരമണ്ഡപത്തിൽ പോകുന്നതു്. ഇവിടെ ഇതുംകൂടിമാർക്കണം. താൻ ഉന്നാവം വരിച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന് വിട്ടുപറഞ്ഞില്ലെങ്കിലും ഓരോ നീനക്കു് അവന്റെ കാര്യങ്ങളെല്ലാം പറഞ്ഞതിനാൽ നളനു താൻതന്നെ അവളുടെ വരൻ എന്ന് ഉറപ്പം നിശ്ചിതമായി. എന്നാൽ അവൻ ആ ഉറപ്പത്തെ ആവശ്യമില്ലാത്തതിനാൽ ഉന്മാദികളോടു പറഞ്ഞില്ല. എങ്കിലും അവർ സർവ്വസാക്ഷികളാകയാൽ രണ്ടുപേരുടേയും ഹൃദയമറിഞ്ഞു് അവരെ ഒന്നുകൂടി പരീക്ഷിച്ചു സർവ്വസമക്ഷമായി അനുഗ്രഹിക്കണം എന്ന വിചാരത്തിന്മേൽ നളവേഷം ധരിച്ചു് മണ്ഡപത്തിൽ എത്തുന്നു. മൈമി സ്വയംവരകാലത്തിൽ ധർമ്മംവെടിയാതെ അവരോടുതന്നെ പ്രാർത്ഥിച്ചല്ലോ അവൾക്കു വാസ്തവ ഇളനെ കാണിച്ചുകൊടുത്തു് സ്വയംവരം നിർവ്വഹിച്ചുവായി നടത്തി വധുവാന്മാർക്കു് വരങ്ങളും കൊടുത്തു മടങ്ങുന്നു. ഇതുകൊണ്ടു ദേവന്മാർക്കു് സ്ത്രീഭാവമിരിക്കണം സ്വയംവരത്തിനുപോയി എന്നുള്ള അപവാദം നീങ്ങുന്നു. നാദരൻ ഇവരെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന അയച്ചതിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം പഞ്ചനളന്മാരെ ഉണ്ടാക്കി മൈമിയെ ശ്രമപ്പെടുത്തണമെന്നല്ലാ, ലോകമാസകലം വന്നുകൂടുന്ന ആ സ്വയംവരത്തിൽ ഉന്മാദിസാന്നിദ്ധ്യത്താൽ കത്യാകാമകന്മാർ തങ്ങളിൽ ലഹളയൊന്നും ഉണ്ടാകരുതു് എന്നുള്ള കരുതലുമായിരിക്കാം. ഈ മാതിരിയിൽ പുലാനകഥകൾക്കൊക്കെയും, വിശേഷിച്ചും ആഭാസംപോലെ തോന്നുന്നു.

അപരനെപ്പനരവരും വരിക്കി-
 ലനരത്മമവരമവരുംകുമാരതി-
 നെത്തുമേ വയമസ്സസംശയ-
 മസ്ഥലത്തിലൊരത്തലെന്നിയെ.

[പല്ലവി]

സുമതേ രാജേന്ദ്ര നിന്നുടെ മനം
 ഭരിതസരണിവിമുഖം.

[ശ്ലോകം 23. നാട്ടുകുറിഞ്ഞി—അടന്ത]

തുറച്ചുരേവം സുരപരിവൃന്ദംനൈഷ-
 ധേന്ദ്രേ വിസൃഷ്ടേ
 ഹൃഷ്ടേ മഞ്ചം ഗതവതി വിദഭേന്ദ്ര-
 ദിഷ്ടം വിശിഷ്ടം

ഭാഗങ്ങളിൽ, ഒരു ശ്രദ്ധാർത്ഥം ഉണ്ടെന്നു സൂക്ഷ്മാലോചിച്ചാൽ അറിയാം.

[പല്ലവി]

ഭരിതസരണി വിമുഖം = ഭക്തമാർഗ്ഗത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നതു്. നീസത്യവാദി തന്നെ എന്നർത്ഥം.

[ശ്ലോ. 23.]

ഏവം	(അവ്യയം)	ഇപ്രകാരം
തുറച്ചു	(അ. പു. രൂ. ബ.)	സന്തോഷിച്ചിരിക്കുന്ന
സുരപരിവൃന്ദം	(ടി)	ദേവന്ദ്രേഷ്വന്മാരാൽ
വിസൃഷ്ടേ	(അ. പു. സ. ഏ.)	പഠത്തയ്ക്കപ്പെട്ട
നൈഷധേന്ദ്ര	(ടി)	നളൻ
ഹൃഷ്ടേ	(ടി)	സന്തോഷിച്ചവനായിട്ടു്
വിദഭേന്ദ്രദിഷ്ടം	(അ. പു. ദപി. ഏ.)	വിദഭരോജാവിന്ദാൽ നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ട
വിശിഷ്ടം	(ടി)	വിശിഷ്ടമായ

സപ്തദവീപാധിപന്മാരുടെ സോപ-
 ദേവേ സുരൈരേവ-
 പ്രയാഗാപ്തേ നിശിഖരഗണാഃ പ്രോച-
 രഭ്യേത്യ ദൈത്യാൻ.

[പ. 28. പല്ലവി—രക്ഷസൻ.]

സമർത്ഥരൈവണ്ണി നിങ്ങളും ദാനവന്മാരേ!
 പ്രമർത്തരായിരിപ്പതില്ലോമ?

മഞ്ചം	(അ. പു. ദ. ഏ.)	മന്ദികയെ
ഗതയതി	(ത. പു. സ. ഏ.)	പ്രാപിച്ചതായപ്പോൾ
സപ്ത...കളേ	(അ. ന. സ. ഏ.)	ഏഴു ദവീപുകളിലേയും രാജസമൂഹവും
സോപദേവേ	(അ. പു. സ. ഏ.)	സിദ്ധചാരണ വിദ്യാ ധരാദികളോടുകൂടിയ
സുരൈരേവ അപി	(ടി) (അ. പു. സ. ഏ.)	} ദേവസമൂഹവും
അത്ര	(ടി)	
അയാപ്തേ	(അ. പു. സ. ഏ.)	പ്രാപിച്ചതായപ്പോൾ
നിശിഖരഗണാഃ	(അ. പു. പ്ര. ബ.)	രക്ഷസക്കൂട്ടങ്ങൾ
ദൈത്യാൻ	(അ. പു. ദ. ബ.)	അ സുരന്മാരെ
അഭ്യേത്യ	(ലു. ബ. ത. മ.)	പ്രാപിച്ചിട്ട്
പ്രോചുഃ	(ലി. ടി. പ. പ്ര. പു. ബ.)	പറഞ്ഞു.

(മന്ദോക്താർത്ഥം)

[പദം. 28. പല്ലവി]

(രക്ഷസൻ) സമർത്ഥർ = ശക്തന്മാർ   പ്രമർത്തർ = വേണ്ട
 കാര്യത്തിൽ ശ്രദ്ധയില്ലാത്തവർ.

[അനുപല്ലവി]

പുതർമ്മസാരനീതികളത്രലാഭലോഭേന
ചതുർഭുശവാസികളെത്ര സംഭ്രമീകുന്നു. സമർമ്മ.

[ച. 1.]

ധരിത്രീയിൽ വിദർമ്മനിരത്തിലുണ്ടൊരത്തിപോൽ,
തരത്തിലില്ലവരുകാരും സുരസ്രീനീകരത്തിലും,
പ്രവൃത്തംതൽസ്വയംവരം നിമിത്തീകൃത്യ കണ്ഡിന-
പുരത്തിലെസമസ്തരും നിരത്തിച്ചെന്നിരിക്കുന്നു.
സമർമ്മ.

[പല്ലവി. ഭാഗവർ]

മതി ചുതു ചതുരംഗവും, രാക്ഷസരെതു
ചതിയോ ചൊന്നതു നേരോ?

[അനുപല്ലവി]

ക്ഷിതിയിലുള്ളൊരു നാരി അതിരൂപിണിയെന്നാലും
ത്രിഭുശവാസികൾക്കേവം രതി വന്നതതികളുകും.
മതി.

[ച. 1-ഭാഗവർ]

മരിച്ചുപോയ് മഹാലക്ഷ്മി മനഷ്യഭൂവനേ ചെന്നു
ജനിച്ചാളല്ലയോ എന്നു നിനച്ചാലുണ്ടവകാശം.

[അനുപല്ലവി]

പുരുഷാർത്ഥങ്ങളിൽ - പ്രധാനമായ കളത്രലാഭത്തിനുള്ളി
ആശ്രമത്താൽ പരിന്നാലുലോകങ്ങളിൽ ഉജ്ജ്വലം എത്രയോ
വ്യാപകമല്ലെടുന്നു. ധർമ്മാർത്ഥകാമമോക്ഷങ്ങളായ നല്ല പുരുഷാ
ർത്ഥങ്ങളിൽ മൂന്നാമത്തേതിനെ സാധിക്കുന്നതിൽ ഉചിത കളത്ര
ലാഭമാണല്ലോ സാരം.

[ച. 1.]

(പ്രവൃത്തം) ആരഭിച്ചിരിക്കുന്ന അമൃതം സ്വയംവരത്തേ
ഒരു നിമിത്തമാക്കിട്ടു സകലമനോപേതം കണ്ഡിനത്തിൽ ഏർത്തി
യിരിക്കുന്നു.

തനിച്ചു നിദ്രകണ്ടേറ്റം അനിച്ഛാ വന്നിതു വിഷ്ണു;
ഗുണജ്ഞാക്ഷിപ്തനക്രമം ഇണക്കം നിധികാരനിൽ
മതി.

[ച. 2. രാക്ഷസൻ]

വധിഭേദം തൃപന്മാരെ; പതിഭേദം സുരന്മാരേ;
ചരിഭേദമധികമെ; ഹരിഭേദമവളെ നാം,
കൊതിഭേദമശക്തന്മാർ; നദക്ക നാമവിഭേദം;
മിനക്കെട്ടിങ്ങിരുന്നാലോ കനകേടു വരും പാരം.
സമത്വം.

[ശ്ലോകം 24

സാരം—ചെയ്യട്ടെ]

രാക്ഷസദാനവവീരം
രൂക്ഷരവാചോഷഭീഷണം ഗതപാ

[ച. 1]

ഇങ്ങനെ ഒരു സുന്ദരി ഭൂമിയിൽ ഉറങ്ങിക്കൊണ്ട് കാരണം
ദാനവർ ഉൽപ്രേക്ഷിക്കുന്നു.—ഒത്തായായ വിഷ്ണു ഒരു വികാരവും
കൂടാതെ സഭാ യോഗനിദ്രയിൽ കിടക്കുന്നതിനാൽ ഗുണജ്ഞ
യായ മഹാലക്ഷ്മിക്കു അവനിൽ വെറുപ്പുതോന്നീട്ടു ഭൂമിയിൽ
ചെന്നു ജനിച്ചവളായിരിക്കാം അക്കന്യക.

[ച. 2]

രാക്ഷസർ-രാജാക്കന്മാർ മനുഷ്യകന്യകയ്ക്കു ഞങ്ങൾക്കൊന്നവ
കാരം എന്തു ഭാവികുന്നതിനാൽ അവരെ കൊല്ലണം. ദേവന്മാർ
നിഗ്രഹാനുഗ്രഹശക്തന്മാരാകയാൽ അവരെ വഞ്ചിക്കണം. നാഗ
ങ്ങൾ അശക്തന്മാരാകയാൽ അവരെ പിടിച്ചു തിന്നുകയുമാണം.
എങ്ങനെയും കന്യയെ നമുക്കു കൈക്കലാക്കണം. ചരിക്കണം =
ഭക്ഷിക്കണം.

[ശ്ലോകം 24.]

രാക്ഷ...വീരഃ (അ. പു. പ്ര. ബ.) രാക്ഷസവീരരും ദാനവ
വീരരും

കുണ്ഡിനപുരപരിമിളിതാൻ
കിന്നരസുരപന്നഗാനവദൻ.

[പദം 29. പല്ലവി]

ഹിതമല്ല ഹിതന്മാരേ! യഷ്ടദീഹിതം
ഹിതമല്ല ഹിതന്മാരേ

[അനുപല്ലവി]

വിതതം ഗഗനം, ക്ഷിതിതലമപിഹിതം-
മഭിഹിതമപി ഹിതവചനം ന ശൃണുഥ. ഹിതം.

ആക്ഷ...ക്ഷണം (ക്രിയാവിശേഷണം) ക്രൂരമായ രണ്ടുത്തോട്ടു
കൂടിയുള്ള വിളികൾ
കൊണ്ടു ഭയങ്കരമാകും
വണ്ണം.

ഗതയാ (കപാതമവ്യയം) പോയിട്ട്
കുണ്ഡി...താൻ (അ. പു. ലി. ബ.) കുണ്ഡിനപുരത്തിൽകൂട്ടം
കൂടിയിരിക്കുന്ന

കിന്നര...ശാൻ (ടി) കിന്നരർ, സുരർ, പന്ന
ശർ ഇവരോടു

അവദൻ (ലുബ്ധപ. പ്ര. പു. ബ.) പറഞ്ഞു.

(വൃത്തം ആർദ്രം) “ഏഴു ഗണം ഗുരുവൊന്നും വേണം. ജഗണം
വരതെയെവരകളിൽ ഷഷ്ഠിരോലഹമയമോ വരണമിതാ
യ്യുപുവാർദ്ധം. ഷഷ്ഠം ലഹമയമയാലതിൻ മുൻ ലഹവികുലി
ഹയതിവരണം ഉത്തരമർദ്ധമതിൽ പിന്നുവാം ഗണമെവര ലഹ
മാത്രം” എന്നു ലക്ഷണം.

[പദം 29 പല്ലവി]

യഷ്ടദീഹിതം = നീങ്ങളുടെ ആശ്രമം.

[അനുപല്ലവി]

ആകാശം വിതതം = നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു; ക്ഷിതിതലം അപി
ഹിതം = മരത്തിരിക്കുന്നു. ഹിതം അപി = ഹിതമെങ്കിലും അഭി
ഹിതം = പറയപ്പെട്ട ഹിതവചനം = പത്മമയ വാക്കിന്റെ
ശൃണുഥ = നീങ്ങൾ കേൾക്കുന്നില്ല. നീങ്ങളോക്കെ ഏന്റിന്

[ച. 1.]

സ്ഥാനങ്ങളിലെല്ലാം മാന്യസ്ഥാനം മാന്യകളായ
ദാനവരാക്ഷസന്മാർക്കു നൃപൻ ബ്രഹ്മനിർമ്മിതം.
നമ്മുടെ നാടിപ്രപഞ്ചം, നിർമ്മയാദികളേ നിങ്ങൾ
നമ്മുടെ മതമറിഞ്ഞു നമ്മെസ്സേവിച്ചിരിക്കേണം
ധിത.

[ച. 2]

ദാരസുഖം ചോരാ എന്നു ഞങ്ങൾ ലോകസാമ്രാജ്യ-
സാരത്തിലുണ്ടാതി, രസഭംഗമതു കേട്ടപ്പോൾ
ധാതാവരൾവെട്ടു, ബഹുപ്രീതിയിൽ, ഞങ്ങൾക്കു-
വേണ്ടി
ചുതശരഭേവതയെ ഭൂതലേ സൃഷ്ടിച്ചെന്നു ധിത.

[ച. 3.]

ഇതരപരമതങ്ങളാരിഞ്ഞു? നിങ്ങളെന്തോത്തു?
കാഴ്ച കാണാനിരുന്ന, തെളിഞ്ഞു, ഭൂതത്തു നില്പിൻ.

ആകാശവും ഭൂമിയും നിറഞ്ഞു വന്നിരിക്കുന്നു? നിങ്ങൾക്കു ഗുണ
മായിട്ടുള്ള കാര്യം പറഞ്ഞാലും നിങ്ങൾ കേൾക്കയില്ലല്ലോ.
കന്യകയെ നിങ്ങൾക്കു കിട്ടുകയില്ല, പൊയ്ക്കാരംവിൻ
എന്നു താല്പര്യം.

[ച. 4]

ലോകസാമ്രാജ്യം ബ്രഹ്മദേവന്റെ സഭമുൻപാകെ ഞങ്ങൾ
കളത്രസുഖക്കരവീണെപ്പാറി സകടം മോശിപ്പിച്ചതിൽ അ
തിന്റെ നിവൃത്തിക്കായി നാമദേവതയെത്തന്നെ ഭൂമിയിൽ
സൃഷ്ടിക്കാം എന്നു കല്പന വന്നിട്ടുണ്ടു്. അങ്ങനെ ഉണ്ടായ ഇക്ക
ന്യകയ്ക്കു ഞങ്ങൾ തന്നെ അവകാശികൾ എന്നർത്ഥം. ഇതെല്ലാം
രാക്ഷസദാനവർ അഭിമാനം മുഴുത്തു പൊങ്ങച്ചം പറയുന്നതാണു്.

[ച. 5]

സംഗതി ഇങ്ങനെയൊക്കെയാണു്. നിങ്ങളെതിനു വന്നു
നോക്കിയിരിക്കുന്നു? കാഴ്ച കാണാൻ വന്നതേ ഉള്ളി എങ്കിൽ

ഇച്ചുപലതകൾ കണ്ടാലീഷ്യയുണ്ടാഞ്ഞങ്ങിരുകേറ്റം;
തീർച്ചചൊല്ലാം നിങ്ങരുകാക്കും വേഴ്ത്തവേണ്ട-
കന്യകയിൽ. ഹിത.

[ശ്ലോ. 25.   ഞ്ഞേയി—ചെമ്പട]

‘മട്ഭാത്യേയം’, ‘മമ ഹി മഹിഷീയം,’
‘മമൈവ പ്രിയേയം,’
‘യ്യയംമൂഡം’ ഇതികൃതമീമോരോഷ-
പോഷൈസഘോഷൈഃ

വിരോധമിച്ഛ. ചാപല്യം വല്ലഭംകാണിച്ചാൽ ഞങ്ങൾ പൊരുക
യില്ല. ഖേദത്തെ നിങ്ങളാകാ കന്യകയെ മോഹിക്കേണ്ട.

[ശ്ലോകം 25.]

ഇയം	(മ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	ഇവൾ
മട്ഭാത്യം	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	എന്റെ ഭാർയ്യാകന്നു
ഇയം	(മ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	ഇവൾ
മമ	(ദ. പു. ഷ. ഏ.)	എന്റെ
മഹിഷീ	(ജു. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	} പട്ടമഹിഷീ
ഹി	(അവ്യയം)	
ഇയം	(മ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	ഇവൾ
മമ	(ദ. പു. ഷ. ഏ.)	എന്റെ
ഏവ	(അവ്യയം)	തന്നെ
പ്രിയം	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	പ്രിയയാകന്നു
യ്യയം	(ദ. പു. പ്ര. ബ.)	നിങ്ങൾ
മൂഡം	(അ. പ. പ്ര. ബ.)	മൂഡന്മാരാണ്
ഇതി	(അവ്യയം)	ഇപ്രകാരം
കൃതം...ഷൈഃ	(അ. പു. തൃ. ബ.)	അന്യോന്യം കോപത്തെ പോഷിപ്പിച്ചവരായി
സഘോഷൈഃ	(അ. പു. തൃ. ബ.)	ലഹളകൂട്ടുന്നവരായിരി- ക്കുന്ന
ദേവാ...ന്ദരൈഃ	(ടി)	ദേവാസുന്മാരാമനുഷ- രാൽ

വ്യാപ്തേ ദേവാസുരഹണിനരൈഃ
 കണ്ഡിനേ ഭീതിമഹ്യദ്-
 ഭീമാരാജപ്രമുദിതഹരിപ്രേരിതാ
 വാണുഭാണീൽ.

[പദം 30. പല്ലവി]

ഭീമകാശ്യപീരമണമാ മാ ഭവാനയതു ഭീദം.

[അനുപല്ലവി]

മാമധുനാ മധുവൈരി ഭഗവാനരുളി നിൻ-
 പുത്രീയാം ദമയന്തിയെ ബോധയിതുമു-
 പേതാൻ പുരുഷാനശേഷാൻ സുവേഷാൻ. ഭീമ.

കണ്ഡിയേ	(അ. ന. സ. ഏ.)	കണ്ഡിനം
വ്യാപ്തേ	(ടി)	വ്യാപിക്കപ്പെട്ടരായ പ്ലോര
ഭീമാ....രിതാ	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	ഭയംകൊണ്ടു വ്യാകൃത നായിരിക്കുന്ന ഭീമന്മാർ ആരാധിക്കപ്പെട്ടു സ ന്തോഷിച്ചിരിക്കുന്ന വി ഷ്ണുവിനാൽ പാഞ്ഞയ് ക്കപ്പെട്ടവളായ
വാണീ	(ഊ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	സരസ്വതി
അഭാണീൽ	(ലു. ബ. പ. പ്ര. പ. ഏ.)	പാഞ്ഞു.

(മന്ദോക്രാന്ദാവൃത്തം)

[പദം. 30. പല്ലവി]

അല്ലയോ ഭീമരാജാവേ! ഭവാനു = അങ്ങു മാ മാ വേദം അ
 യതു = വേദത്തെ പ്രാപിക്കരുതു് - ദക്ഷിക്കരുതു്. "അയ" എന്ന
 ധാരത ആത്മനേപദമാകയാൽ "അയതു" എന്ന രൂപം "ഈ"
 എന്നു വേറെ ഗത്യർത്ഥധാരതവിന്റെ രൂപമെന്നു സഹായം നൽകപ്പെ
 ടണം.

[അനുപല്ലവി]

അധുനാ = ഇപ്പോൾ വിഷ്ണുഭഗവാൻ നിൻ പുത്രീയായ ദമ
 യന്തിയെ ഉപേതാൻ സുവേഷാൻ അശേഷാൻ പുരുഷാൻ = നല്ല

[ച 1.]

മൃതസായകൻ ലോകഭേദവും ഭവീ-
 ഭേദവുമതുണ്ടോ?
 ഭൂതലത്തിലുള്ളവരെല്ലാവരും-
 വിടെയുപഗമിതരായും-
 പ്രീതിയോടു നാകത്തിൽ വസിപ്പവരൊ-
 ക്കവേ ഇവിടെ വന്നു;
 ആദരാതിശയമുൾക്കൊണ്ടസുരന്മാരും
 ഫണിവരരുമെല്ലാം
 മോദമോടിന്നിവിടെ വന്നു മുഖലകിലുമു-
 ക്കുവരെല്ലാവരും

ഭീമ.

[ച 2.]

ഇന്നു കേളിവിടെ വന്ന പരിഷ്കൃതയെ-
 നപയം ഗുണവുമെല്ലാം
 എന്തോടേ മനസി തോന്നുമെന്നിഹ
 മുക്തനേകി വരവും മേ.
 നിന്നോടേ തനയത്താടെ സഖിയെ-
 നെന്നെന്ന നീയറിക രാജൻ!

വേഷത്തോടുകൂടി ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്ന എല്ലാ പുരുഷന്മാരെയും
 ബോധയുതം = പാഞ്ഞായിരിക്കുന്നതിന്നു് മാം = എന്തോടേ
 അരുളി.

[ച. 1]

മൗമൻ എല്ലാ ലോകത്തിലും ഭവീപിച്ചുള്ളവരെ എല്ലാം
 ഒരപോലെ ബോധിക്കും. അതുകൊണ്ടു് നാനാലോകവാസികളും
 ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്നു.

[ച. 2.]

അന്നപയം = വംശപരമ്പര. സഭസി വണ്ണനേ = സഭയിൽ
 വർണ്ണയം ചെയ്യുന്നതിൽ. മാത്സ്യം = മത്സ്യം = മത്സ്യം മടിച്ചിരി-
 ക്കേണ്ട.

വർണ്ണനേ സദസിയെന്നൊടു നേരിട്ടമ-
 ന്വനെന്നതു ശങ്കാ.
 ഭണ്ഡമേതുമില്ലൊന്നിന്നുമിന്നിഹ
 മന്നവർമെതലേ വൃഥാ മാന്യം.

ഭീമ.

[ച. 3.]

തുഗഭാഗ്യവിളനിലമേ! മങ്ങൽതെങ്ങും
 നിൻമകളുദാരാ?
 മംഗലാഗനകരം, ധാത്രികരം, വേത്രികരം
 കീങ്കരാവലിയുമെങ്ങു?
 മംഗലാപുവനമംഗ വൈകരുതു;
 സംഗതം ചെല്ല മുഹൂർത്തം.
 കങ്കമാദികരം ഭക്തലമാഭരണമിങ്ങു
 സർവ്വചനേയം.
 ശംഖമദ്രുളമുദോഗാദികളും ശീഘ്രമാനയിക്ക
 ശിബികയുമിവിടെ.

ഭീമ.

[പദം 31. സാവേരി—ചെമ്പട—പല്ലവി--ഭീമൻ]

തീൻ സങ്കടം; സാമ്പ്രതം വന്നു
 ചേൻ മംഗലം പൂണ്ണമായ്,

[ച 3.]

മംഗലംഗനകരം = സുമംഗലികരം = മംഗലമുളള സ്ത്രീകരം.
 ധാത്രികരം = വളർത്തമ്മമാർ. വേത്രികരം = ഹരിക്കാരന്മാർ. കീങ്ക
 രാവലി = ഭൃത്യസമൂഹം. മംഗലാപ്തമനം = വിവാഹംഗമായ
 മംഗലസ്നാനം. അംഗം = മൂലം. മുഹൂർത്തം സംഗതം ചെല്ല = മുഹൂർത്ത
 സമയമായല്ലോ. ഭക്തലം = ചെമ്പട. ഉപനേയം = കൊണ്ട
 വരപ്പെടേണ്ടതു്. ശിബിക = പല്ലക്കു്.

[പദം. 31. ച. 1]

ഏതു കാർത്തിനും മഹാവിഷ്ണുവിനെ സ്തുതിച്ചാൽ വിപു
 ങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിൽ അവ നശിക്കയും, കാർത്തിലിയുണ്ടാകയും

[അനുപല്ലവി]

പുണ്യചുമാനിന്നുണൊന്നെന്തെളിഞ്ഞുമന്ത്രേ. തീൻ

[ച. 1]

ഏതൊരു കാൽത്തീനും വേണം പൂമകൾ കാന്തൻ-
പാദകമലയുഗധ്യാനം; ഏ, ന്നാലൊഴിയും
ബാധകളുണ്ടാകിലും ന്നാനം. ചിന്തിതമെല്ലാം
സാധിക്കും; തീരുമവമാനം; വരുമഭിമാനം. തീൻ.

[ച. 2]

താത്തരണീ രമണൻ തന്റെ ആജ്ഞാകാരിണി!
ആർത്തിയാരിണി! ദേവി! നിന്റെ കങ്കമശോണം
കാൽത്തളിരിണ പണിയുന്നേൻ. വണ്ണയ ജന-
സാത്മഗുണഗണക; ഞാൻ നിന്നെ വിശ്വസി-
ക്കുന്നേൻ. തീൻ.

[ച. 3]

ബാലേ തനയേ ദമയന്തി! ഹന്ത നിനക്കൊ-
രാളിയിതല്ലോ വന്നു കാൺക. വന്നിരിക്കുന്ന
മാലോകരെ അറിഞ്ഞു ചൊന്നാൽ വേണുന്നവരെ
മാലയിട്ടു വരിക നന്നായ് മാൽ തീരുമെന്നാൽ.
തീൻ.

അവമാനത്തിനിടയാകാതിരിക്കയും ചെയ്യും. ഈ പദത്തിൽ
1-ാം ചരണം ഭീമൻ രതിയെ പറയുന്നതും, 2-ാമത്തു സരസ്വ
തിയോടുള്ള വാക്കും, 3-ാമത്തു ദമയന്തിയോടുള്ള നീയോടുവു
മാകുന്നു.

[ച. 2]

വിഷ്ണുവിന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരം മന്നവളും എന്റെ ദൈവങ്ങളെ
കളയുന്നവളുമായ ദേവി നിന്റെ കങ്കമപോലെ ചുമന്നിരിക്കുന്ന
കാൽത്തളിരിണ പണിയുന്നേൻ. ജനസമൂഹത്തിന്റെ ഗുണങ്ങളെ
എല്ലാം നീ വർണ്ണിച്ചാലും. നിന്നെ ഞാൻ വിശ്വസിച്ചിരിക്കുന്നു

[ശ്ലോകം 26.]

തോടി—ചെമ്പട]

താത വാഗ്ഭീരിതി ജാതഃമാദഭരമാത്ര -
 യോഭിതവധുജനൈഃ
 സ്ഫീതവാദ്യരവഃമദുരാവിതകൗതുകാ -
 പ്ലവമനോഹരാ
 നൃതനാംശുകനിവീതമൃത്തിരഥ
 ജാതരൂപരിബികാസ്ഥിതാ
 സാതിലോലയുവയുഥഗാവപനനാ -
 മയാകമി നൃപാത്മജാ.

[ശ്ലോകം 26]

അഥ	(അച്യയം)	അനന്തരം
ഇതി	(ടി)	ഇപ്രകാരമുള്ള
താതവാഗ്ഭീഃ	(ച. സ്ത്രീ. തൃ. ബ.)	അച്ഛന്ദൻ വാക്കുകളെ ക്കൊണ്ടു്
ജാതഃ...ജനൈഃ	(അ. പു. തൃ. ബ.)	സന്തോഷിച്ചിരിക്കുന്ന മാതാവിനാൽ പ്രേരി പ്പിക്കപ്പെട്ട സ്ത്രീകളാൽ
സ്ഫീതഃ...ഹര	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	വളരെ വാദ്യഘോഷ ത്തോടുകൂടെ ചെയ്യപ്പെ ട്ടിരിക്കുന്ന മംഗലസ്സാന
നൃതഃ...മൃത്തിഃ	(ജ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	ത്താൽ മനോഹരയായി കോടിവസ്ത്രം ഉടുത്ത വളായി
ജാതഃ...സ്ഥിതാ	(അ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	പൊൻ പല്ലക്കിൽ ഇരു ന്നവളായി
അതി...ഥഗാ	(ടി)	അതി ചപലനാരായി രിക്കുന്ന യുവാക്കന്മാരു ടെ കൂട്ടത്തെ പ്രാപിച്ച വളായിരിക്കുന്ന
സർ	(ദ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	} ആ രാജപുത്രി (ദേയന്തി)
നൃപാത്മജ	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	

[പദം 32. പല്ലവി]

ബാലേ സൽഗുണലോലേ മംഗല
ശീലശാലിനി ഭേദം നീ.

[അനുപല്ലവി]

പ്രാലേയതചിമുഖി ദമയന്തി
മാലകൊണ്ടൊരവനെ വരിച്ചീടുക നീ. ബാലേ.

[ച. 1.]

സമസ്തജനകൃതയശസ്കന്ദം ഏക-
മമത്പ്രപരിഷ്ഠയിൽ വരിക്ക നീ. അല്ലെ-
ന്നിരിക്കിലസുരരണ്ടിരിക്കുന്നു. ലോക-
മമത്തു സുഖിക്കുന്ന സമർത്ഥരാൽ.

വചനനാഥയാ

(ആ. സൂത്രീ. തൃ. ഏ.)

സരസപതിയാൽ

അകമി

(ഭൂഷ്. ആ. പ്ര. പ. ഏ.)

കമിക്കപ്പെട്ടു. കർമ്മനി
പ്രയോഗമാകയാൽ
ഭൈമിയോടു സരസപ
തികമിച്ചു എന്നർത്ഥം.

[കസുമമഞ്ജരീവൃത്തം] "രം നരം അനരം നിരന്നവരുമെങ്കിലൊ
കസുമമഞ്ജരീ" എന്നു ലക്ഷണം.

[പദം 32. പല്ലവി]

സൽഗുണലോലേ = നല്ല ഗുണങ്ങളിൽ ആശ്രയിച്ചിരിക്കും.

[അനുപല്ലവി]

പ്രാലേയതചിമുഖി = ചന്ദ്രമുഖി

[ച. 1]

സമസ്തസ്കന്ദം = എല്ലാ ജനങ്ങളോടും സ്നേഹിക്കപ്പെട്ടു തു
സ്സോടുകൂടിയവനായ ഏകം = ഒരുവനെ ഭവനത്തിൽ നിന്നു നീ
വരിക്കുക. ലോകമമത്തു സുഖിക്കുന്നു = ഈ അസുരന്മാർ ലോക
മമത്തെ ഉയിച്ചു സുഖിക്കുന്നവരാണ് യദി തവ ചെന്നതിൽ
കരുകനേഹിതമല്ലാത്തവരായിട്ടും നിറക്കുകകൃഷ്ടമില്ലെങ്കിൽ
ക്രോധമുപേക്ഷിക്കേണ്ടതല്ല. വരണിരൻ = ക്രോധമുപേക്ഷിക്കേണ്ടതി

പന്നഗവരരിതല്ലോ ചാരണകിന്നര-
 വരരുമിതാ യദിതവ
 ചൊന്നതിൽ നഹി കതുകാ കാൺക
 നീ മന്നവർപരിഷകളെ.

ലാഗ്രഹമുണ്ടോ? പ്രേക്ഷിതൻ = കാ നചുട്ടവൻ. കൃമുചി = സുന്ദരി. കരൂ = മനോഹരം, യോഗ്യതമുറങ്ങാണം. ദാരോരോ കൂട്ടരെ സരസപതി ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നതു്. ദേവന്മാർ, അസുന്മാർ, നാഗന്മാർ, പിന്നെ ചാരണാദി ദേവയോനിവിശേഷങ്ങൾ. അതിനുശേഷം മനുഷ്യാൽ പൃഷ്ണം, ശാകം, ക്രൗഞ്ചം, കരൂ, ശാപ്പലി, പ്ലക്ഷം, ജംബു എന്നു തെക്കേറിനു വടക്കോട്ടുവരും.

പുരാണപ്രകാരമുള്ള ഭൂമിശാസ്ത്രത്തെ ഉയിടെ സംഗ്രഹിച്ചു വിവരിക്കാം. ഗോളാകൃതിയായിട്ടുള്ള ഭൂമിയുടെ വടക്കേ അറ്റമായ ഉത്തരധ്രുവത്തിൽ മഹാമേഘപർവതം. തെക്കേ അറ്റമായ ദക്ഷിണധ്രുവത്തിൽ ബഡവാമുഖാഗ്നി. രണ്ടു ധ്രുവങ്ങളുടേയും നടുവേ കൂടി പോകുന്നതായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്ന മധ്യരേഖ കൊണ്ടു് ഭൂമി ഉത്തരഗോളമെന്നും ദക്ഷിണഗോളമെന്നും രണ്ടു ഗോളാർദ്ധമായി പിരിയുന്നു. അതിൽ ഉത്തരഗോളം മുഴുവൻ ജംബുദ്വീപം; ആ ജംബുദ്വീപത്തിന്റെ തെക്കെ അറ്റത്തിലവനസമുദ്രം. അതിനു തെക്കുപുറം ശാകദ്വീപം; അതിനു തെക്കുപുറം പാൽക്കടൽ പിന്നെ ശാപ്പലദ്വീപം; പിന്നെ തയീക്കടൽ. കരൂദ്വീപം; പൃതസമുദ്രം ക്രൗഞ്ചം; ഇക്ഷുസമുദ്രം പ്ലക്ഷം (ശോമേദകം); സുന്ദരസമുദ്രം. പൃഷ്ണം; ഇലജലസമുദ്രം. എന്നു മുറയ്ക്കു തെക്കോട്ടു ഈ ദ്വീപുകളും സമുദ്രങ്ങളും ഭൂഗോളത്തിനു മേഖലയായി ചുറ്റും പോകുന്നവയാണു്. ഇതിൽ പ്രധാനവും വലിപ്പംകൂടിയതുമായ ജംബുദ്വീപിനു് ദമ്പതു ഖണ്ഡങ്ങൾ (വർഷങ്ങൾ) ഉണ്ടു്. ഈ ഖണ്ഡങ്ങളുടെ അറ്റത്തികൾ പർവതങ്ങളാൽ കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. എൽകകൾ പറയുന്നതിലേയ്ക്കായി ഗോളപരിന്നാഹത്തിന്റെ നാലിലൊന്നു ദൂരം കണക്കാക്കി ആറു സ്ഥാനങ്ങളേയും കല്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. (1) വടക്കേ അറ്റം മഹാമേഘ; (2) തെക്കേഅറ്റം ബഡവാമുഖാഗ്നി. ഈ ധ്രുവങ്ങളിൽ കൂടി നേർ തെക്കുവടക്കു മധ്യരേഖയെ ഖണ്ഡിക്കുന്ന രേഖയിൽ നാം ഇരിക്കുന്ന വശത്തുള്ള സംഹാര (രേഖകൾ അന്യോന്യം

ഇവൻ കേൾ പൂഷ്കരദീപാധിപൻ.
 ഇവനല്ലോ ശാകദീപനായകൻ
 ക്രൗഞ്ചദീപേശപരനോ വാഞ്ചരിതൻ? ഭജിക്കനീ.
 കശദീപനാഥനെക്കണ്ടാലുമടോ

ഖണ്ഡിക്കുന്ന സ്ഥലം) ത്തിൽ (3) ലക്ഷപുരം. മരപുരത്തുളളതു (4) സിദ്ധപുരം. ശ്രുവങ്ങളിലൂടെ നേർകിഴക്കു പടിഞ്ഞാറുള്ള രോമയും മദ്ധ്യരോമയും മുട്ടുന്ന രണ്ടു ബീദുകളിൽ കിഴക്കേതു (5) യമകോടി, പടിഞ്ഞാറേതു (6) രോമകപത്തനം. ലക്ഷ്യം വടക്കു ഹിപയാൻ; അതിനു വടക്കു ഘോമകൂടം; അതിനുവടക്കു നിഷധം. എന്നുകിഴക്കും പടിഞ്ഞാറും സമുദ്രംവരെ വ്യാപിക്കുന്ന മൂന്നു പർവതങ്ങൾ. ഇവയുടെ അന്തരാളങ്ങൾ തെക്കുനിന്നു വടക്കോട്ടു മുറയ്ക്കു ഭാരതവർഷം, കിന്നരവർഷം, ഹരിവർഷം എന്നു മൂന്നു. ഇതു പോലെ സിദ്ധപുരത്തുനിന്നും വടക്കോട്ടു ശൃംഗവാൻ എന്ന പർവതംവരെ കരുവർഷം, അവിടെ നിന്നു ശൈത്യശീതീവരെ ഹിമന്മയവർഷം; അവിടെനിന്നു നീലശീതീവരെ രമ്യകവർഷം എന്നു മൂന്നു. ഈ പർവതങ്ങളും സമുദ്രംവരെ നീളുന്നു. പിന്നെ യമകോടിക്കു വടക്കു മാലുവാൻ പർവതം നിഷധനീലശീതീകൾ വരെ നീണ്ടുകിടക്കുന്നു. അതിന്റേയും സമുദ്രത്തിന്റേയും മദ്ധ്യം ഭദ്രാശ്വരവർഷം. ഇതുപോലെ രോമകപത്തനത്തിൽനിന്നു വടക്കു ശന്ധമാദനപർവതം; അതിനും സമുദ്രത്തിനും മദ്ധ്യം കേതുമാലം. ഇങ്ങനെ 3+3+1+1=3. നിഷധം. നീലം മാലുവാൻ ശന്ധമാദനം എന്നു വടക്കേ അറ്റത്തെ പർവതങ്ങളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ട മഹാമേന്ദ്രപ്രാന്തം, ഇളാവൃതം എന്നു ഒൻപതാമത്തെ വർഷം. ഇതാണു സ്വർഗ്ഗം എന്നു പറയുന്നതു്. ഈ വർഷങ്ങളിൽ ഭാരതവർഷമാണു് ഇന്ദ്രപ്രാജ്യം. അതിൽ (1) ഐന്ദ്രം (2) കശേരശകലം (3) താമ്രവർണ്ണം (4) ശബ്ദേന്ദ്രിമാൻ (5) കുമരരികം (6) തമിശം (7) സൗമ്യം (8) വാരുണം (9) ശാസ്വരവം എന്നു 9 ഖണ്ഡങ്ങളും; (1) മാഹേന്ദ്രം (2) ശുക്തി (3) മലയം (4) പ്രക്ഷം (5) പാരിയാത്രം (6) സഹ്യം (7) വിന്ധ്യം എന്നു ഏഴു കലപർവതങ്ങളുമുണ്ടു്. മുൻപാഞ്ഞ ഭാരതവർഷഖണ്ഡങ്ങളിൽ കുമരരിക

ശാലുലദപീപായീശം നിർമ്മലസുപ്രകാശം.
 പ്രേക്ഷിതനായോ നിന്നാൽപ്പക്ഷമഹാദപീപേന്ദ്രൻഃ
 നിൻമൂലം വന്നിരിക്കുന്ന ജംബൂദപീപഭ്രൂവന്മാരിൽ
 കൺമുനയങ്ങയയ്ക്കു നീ കരൂമുഖിമയന്ത്! ബാലേ.

[ച. 2]

അനന്തഗുണനിധി പരന്തപൻ ഇവ -
 നവന്തിജനചരപുരന്ദരൻ നിന -
 ക്കിവകലഭിരുചിലവം നലേൽ, പുന -
 രിമം കലിംഗനെ വരിക്ക നീ.
 കാശീസ്രപമഥവാ സുമശരദേശീയം വപുഷാ
കടീലസ്യ -
 കേശീകലകലികോ ശാരദ-രാജീവാഭമുഖി!
 ഇവനല്ലോ ദിനകരകലോദപഥൻ
 ഐതുവർണ്ണനൈന്ന ലോകവിശ്രുതൻ.

മണ്ണത്തിൽ മാത്രമേ വർണ്ണാശ്രമികൾ ഉള്ളൂ. ശേഷം എട്ടിലും
 ഗോമന്ദാരാണ വസിക്കുന്നതും.

മേൽ വിവരിച്ച ഭൂമിശാസ്ത്രം സിദ്ധാന്തശിരോമണിപ്രകാരം
 ഉള്ളതാകുന്നു. ഭൂപുഷ്പങ്ങളുടെ മുറിയിൽ ഉതിന്നും മൂലത്തിന്നും
 സ്വപ്നം വ്യത്യസ്തമുണ്ടു്. ശരകദപീപും പ്ലക്ഷദപീപും അന്യോ
 ഞ്ചം സ്ഥലം മറ്ററിയിട്ടാൽ രണ്ടും യോജിക്കും. കവി ഈ ക്ഷുദ്ര
 സംഗതിക്കു വേണ്ടി പുരാണങ്ങളും മറ്റും നോക്കാൻ പേരുകാതെ
 നൈഷധകാവ്യത്തിൽ കണ്ടപ്രകാരം ഏഴുതീയതായിരിക്കുമെന്നു
 തോന്നുന്നു.

[ച. 2]

അനന്തഗുണനിധിപരന്തപന്മാരുടെ വധിഗുണങ്ങളെക്കുറിച്ചും പരന്ത
 പൻ = ശത്രുക്കളെ തപിപ്പിക്കുന്നവൻ-പരായലും വിരോധ
 മില്ല. അപ...ൻ = അ.വന്തിരിക്കുമ്പോൾ. അ.വന്തിരേയം മറ്റൊരാൾ
 യുടെ പടിഞ്ഞാറേ നക്ഷത്രങ്ങളുടേ വടക്കുള്ള രാജ്യമായിരുന്നു.

ഗൌഡഗൃഹത്തിൽ വീശ്വരൻ ഇവനല്ലോ
 ലാടധരണീശ്വരൻ കന്ദർപ്പനിഭൻ.
 പാണ്ഡ്യക്ഷിതിപൻ വീരൻ. ചോളവിനേതാശ്ചരൻ.
 ഭീഷ്മിതവൈരിസാരൻ നൈഷധനല്ലോ സോയം
 ഇന്ദ്രനഗ്നിയമൻപാശിയെന്നു നാലരിതാ നളൻ -
 തന്നരികിൽ മരുവുന്നു സുന്ദരി തൽസ്വപത്രപന്മാർ.

ബാലേ.

ഇതിന്റെ പ്രധാനപുതനം സുപ്രാനദീതീരത്തുള്ള ഊജയിനിയായിരുന്നു. അഭിരുചിമയം നചേൽ = ലേശവും അഭിരുചിയില്ലെങ്കിൽ, ഇമാ കലിംഗം = ഈ കലിംഗരാജാവിനെ. കലിംഗദേശം ഒരീസാസ്തു തെക്കുശ്ചോദാവാരിവാരയുള്ള ഭാഗമായിരുന്നു. ഇതിന്റെ പ്രധാന പുതനം ഇപ്പോഴത്തെ രാജമന്ദിരമായിരുന്നു. വപുഷാ സുമരദേശീയം = ശരീരംകൊണ്ടു് കാമമുഖ്യനായ കാശിരാജാവിനെ. അഥവാ = അല്ലെങ്കിൽ അവനെ വരിക്കുക എന്നർത്ഥം. കടിലസുകേശികലകലികേ = ഹേ സുന്ദരി മനേ എന്നും, ശാരദരാജീയാഭമുഖി = ശരൽകാലത്തേ താമസിച്ചോലുള്ള മുഖത്തോടുകൂടിയവളേ എന്നും സംബോധനകൾ. ദിനകരകലോദപഥൻ = സൂർയ്യംരേണാഥൻ. ഗൌഡഗൃഹത്തി = ഗൌഡരാജാവു്. ഗൌഡരാജ്യം ബംഗോളത്തിന്റെ വടക്കുഭാഗമാകുന്നു. ഇതിനു് പുണ്യദേശമെന്നും ചേരണ്ടു്. ലാടധരണീശ്വരൻ = ലാട രാജാവു്. ഇപ്പോഴത്തെ ബഹോഡ അഥമദവാടു് ഈ സ്ഥലങ്ങളിലായിരുന്നു ലാടരാജ്യം. പാണ്ഡ്യക്ഷിതിപൻ = പാണ്ഡ്യരാജാ. ഇപ്പോഴത്തെ തിരുനൽവേലിപ്പുഴയായിരുന്നു പാണ്ഡ്യരാജ്യത്തിന്റെ പ്രധാനഭാഗം. ചോളവിനേതാ = ചോളരാജാവു്. കാന്തേരിതീരമായിരുന്നു ചോളരാജ്യം. ഭീഷ്മിതവൈരി = ശത്രുക്കളെ ഭയപ്പെടുത്തിട്ടുള്ളവൻ. സാരൻ = ശ്രേഷ്ഠൻ. നൈഷധൻ = നിഷധരാജാവായ നളൻ. നിഷധരാജ്യം ഇപ്പോൾ വടക്കേ ഇന്ത്യയിലുള്ള "ക്യുമയൂൺ" എന്ന ദേശമായിരുന്നു. സോയം = ആ ഇവൻ. തൽസ്വപത്രപന്മാർ = നളവേഷധാരികൾ.

[ചരണം 3 മേയന്തി]

ഹരിൽ പ്രഭുക്കളെയൊരിക്കലും അസൽ-
കർച്ചതില്ലാഹം കീനാവിലും. എന്ന-
ങ്ങിരിക്കവേ പുനരിവർക്കുവോ നമ്മെ-
ച്ചതിപ്പതിനു നമ്മി നിമിത്തവും.

എങ്കിലൊരപരായം വരികിലു
മിങ്ങനെ തുടരാമോ ത്രിഭുവന-
സങ്കടഹരരിവർ പോൽ. ഹരഹര
ശങ്കര കിര കരവൈ?

ചെറിയനാളിൽ തന്നെ തുടങ്ങി ഞാൻ
അറിവെൻ കണവൻ മമ നളനെന്നും.
മറവില്ലതിനിക്കെന്നു ചരികിലോ അറിയായ്-
വരിക മമ രമണനെ. ഒരു നാളും ഞാൻ

[ച. 3.]

സരസ്വതീയുടെ യാക്കുകൊണ്ടു നളവേഷത്തിൽ അത്യു
പേരെ കണ്ടതിൽ നാലുപേർ ഇന്ദ്രാദികളും. ഒരവൻ വാസ്തവ
നളനുമുണ്ടെന്നല്ലാതെ വിവരം തിരിച്ചറിവാൻ. മാതൃമില്ലാത്ത
തിനാൽ മേയന്തി ഇന്ദ്രാദികളെത്തന്നെ ശരണം പ്രാപിക്കുന്നു.
ഹരിൽപ്രഭുക്കൾ = ദീർഘവനാർ = ഇന്ദ്രാദികൾ, അസല്ലൂരികൾ =
നിന്ദിക്ക. ത്രിഭുവനസങ്കടഹരൻ = ശൈലോക്യത്തിനുള്ള സങ്ക
ടത്തെ മളയുന്നവർ. ഹരഹരശങ്കര എന്നു ള്ളഖദ്യോതകമായ
വ്യാജ്ഞപകനിലാതം. കിരകരവൈ = ഞാൻ എഴുതുമെഴുതും.
ചെറിയനാളിൽ = ബാല്യകാലത്തിൽ മറവില്ലതിനു...ലേലം =
ബാല്യത്തിൽതന്നെ ഞാൻ നളനെ വരിച്ചതു ഹൃദയപൂർവ്വമാണെന്ന
കിൽ, അറിയാത്തതുകൊണ്ട് മമ രമണനെ = എന്റെ വല്ലഭനെ അറി
യാറാകണം. മനസു വെച്ചു ചാ.ച നളൻ ഇതരം നളാനെ =
മനസ്സുകൊണ്ടും ശരീരംകൊണ്ടും യാക്കുകൊണ്ടും നളനെ അല്ലാതെ
വേറെ ഒരത്തനെ ഞാൻ അറിയുന്നില്ല.

“കായവാദം”മാനസങ്ങൾ എന്നു എല്ലാക്കരണങ്ങളെക്കൊ
ണ്ടും ഞാൻ നളനെത്തന്നെ വരിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നു താല്പര്യം.

മനസാ വപുഷാ വാചാ ന നളാഭിതരം ജാനേ.
 അതിനാൽ ദേവാ മുദിതാ ദദതാം മേ തം രമണം.
 ഇത്തൊഴിൽ വെടിഞ്ഞെന്നുടയത്തലൊഴിച്ചുരു-
 ഭൂണം.

ഭക്തജനചിത്തമുണ്ടോ തപ്തമാക്കമാറീശന്മാർ?

[പല്ലവി]

ഇന്ധാനേ ഹൃദി സന്താപേ ഭൃശ-
 മെന്തു ചെയ്തു ഞാനധുനാ?

[ശ്ലോകം 27.]

പുറം—ചെയ്യട്ടെ

അഥ ബത മേയന്തീ ചിന്തയാ ദൈവഗത്യാ
 സപദി ഹരിദയീശാ ഭേജിതേ സപസപചിഹ്നം;

ദേവാ മുദിതാഃ മേ തം രമണം ദദതാം = ദേവന്മാർ സന്തോഷി-
 ച്ച്ഛൂ എനിക്കു് ആ രമണനെ തരട്ടെ. ഇത്തൊഴിൽ=നളവേഷം
 ധരിച്ചു് എന്നെ വ്യാമോഹിപ്പിക്കുക, ഇശന്മാർ = ഇശ്വരന്മാർ.

[പല്ലവി]

ആധുനാ = ഇപ്പോൾ സന്താപം മനസ്സിൽ ഭൃശം ഇന്ധാനേ =
 ഹൃദയം ജ്വലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ എന്തുചെയ്തു?

[ശ്ലോകം 27.]

അഥ	(അവ്യയം)	അനന്തരം
ഹരിദയീശാഃ	(അ. പു. പ്ര. ബ.)	ദീക്ഷപാലന്മാർ
മേയന്തീചിന്തയാ	(ആ. സ്ത്രീ. തൃ. ഏ.)	മേയന്തീചിന്തിച്ചതി- നാൽ
ദൈവഗത്യാ	(ഇ. സ്ത്രീ. തൃ. ഏ.)	ദൈവയോഗത്താൽ
സപദി	(അവ്യയം)	വേഗത്തിൽ
സപസപചിഹ്നം	(അ. ന. ദ്വി. ഏ.)	അവരവരുടെ ചിഹ്ന- ങ്ങളെ
ഭേജിതേ	(ലിട്. ആ. പ്ര. പു. ബ.)	ഭജിച്ചു = സപീകരിച്ചു

തദനു നളഗളാന്തേ ബാലയാ ന്യാസി മാലാ;
പ്രമുദിതമനസസ്തേ വാചമാചക്ഷതൈവാ.

[പ. 33. പല്ലവി—ജന്മം.]

അനല്പം വാമസ്തു ഭവ്യം മമ പ്രസാദേന.

[അനുപല്ലവി]

വിദർഭനൈഷധവംശതീലകൗ യുവാനൗ അന.

[ച. 1.]

ബുലിക്ഷയമില്ലേതും ബോധിക്കു; ശ്രദ്ധിത-
ശ്രദ്ധിക്ഷപിതദോഷാ! ശൂര! നൈഷധ ഭ്രമി-

ബത	(അവ്യ)	ആശ്ചര്യം
തദനു	(ടി)	അതിന്റെശേഷം
നളഗളാന്തേ	(അ. പു. സ. ഏ.)	നളന്റെ കഴുത്തിൽ
ബാലയാ	(ആ. സ്ത്രീ. രൂ. ഏ.)	ബാലയാൽ (മെയന്തിയാൽ)
മാലാ	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	മാല
ന്യാസി	(ലുബ്. ആ. പ്ര. പു. ഏ.)	ചാർത്തപ്പെട്ടു
പ്രമുദിതമനസാഃ	(സ. പു. പ്ര. ബ.)	പ്രസാദിച്ചിരിക്കുന്ന
തേ	(ദ. പു. പ്ര. ബ.)	അവർ (ഇന്ദ്രാദികൾ)
ഏവം	(അവ്യ)	ഇപ്രകാരം
വാചാ	(ച. സ്ത്രീ. ദ. പി. ഏ.)	വാക്കിനെ
ആചക്ഷത	(ലുബ്. ആ. പ്ര. പു. ബ.)	പറഞ്ഞു

(മാലിനീവൃത്തം)

[പദം 33. പല്ലവി]

മമ പ്രസാദേന = എന്റെ പ്രസാദംകൊണ്ടു വാ. = തീക്കര
രണ്ടുപേർക്കും. അനല്പം ഭവ്യം അസ്തു = മഹത്തായ ക്ഷേമം ഭവീ
ക്കട്ടെ.

[അനുപല്ലവി]

വിദർഭനൈഷധവംശതീലകൗ = വിദർഭവംശത്തിനും നൈ
ഷധവംശത്തിനും തീലകമായ, യുവാനൗ = യുവതീയുവാക്കളേ
എന്നു സംബോധനം.

യുദ്ധലുക്കി നീ ചെയ്യുന്ന യജ്ഞേഷു ഹവിർഭാഗം
പ്രത്യക്ഷംഭജിപ്പെൻ ഞാൻ പ്രഥതാം തേ ശിവ-

സായുജ്യം. അന.

[ച. 2. അഗ്നി]

പാരിൽ ഞാനാഗ്രഹിച്ച ഭൈമി നിന്നെ വരിച്ചു;
പരഷമില്ലെനിക്കേതും പ്രത്യുത മുദിതോസ്തി.

പലനദഹനങ്ങളിൽ ഭവതഃ സപാധീനൻ ഞാനെ-
ന്നറിക; നീ വച്ചുണ്ടാക്കും കറികളുമൃതിനൊക്കും.

അന.

[ച. 3. യമൻ]

ദമയന്തിയെ ഞാൻ നിന്റെ ദയിതയാക്കുവാൻവന്നു;
മമ ചിന്തിതം സാധിച്ചു; തരവൻ വരങ്ങളെ ഞാൻ

ആപത്തിലും നിൻബുദ്ധി അധർമ്മവിമുഖിയാകും
ആയ്ത്താകും നിങ്കലായുധവിദ്യയെല്ലാം. അന.

[ച. 1]

ഇഹേ... ..ഭോഷ = ഇഹോയിരിക്കുന്ന ചിത്തത്തിന്റെ ഇലി
കൊണ്ടു ഭോഷങ്ങളെ ക്ഷയിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളോവേ. ഭൈമി നിന്നെ
തരിച്ചുകൊണ്ടു എനിക്കു ലേശവും ബുദ്ധിക്കുയമില്ല. നീ
ചെയ്യുന്ന യാഗങ്ങളിൽ ഞാൻ പ്രത്യക്ഷമായി ധനു ഹവിർ
ഭംഗം ഭജിക്കാം. നിനക്കു ഒടുവിൽ ശിവസായുജ്യം ഉണ്ടാകട്ടെ.

[ച. 2]

ഞാൻ ആഗ്രഹിച്ച ഭൈമി നിന്നെ വരിച്ചുകൊണ്ടു എ
നിക്കു കാലുഷ്യമില്ലെന്നു മാത്രമല്ലാ പ്രത്യുത = നേരേമറിച്ചു
മുദിതഃ അസ്തംഞാൻ സന്തോഷിക്കുന്നു. പാകം ചെയ്യുന്നതിലും
ഭവിപ്പിക്കുന്നതിലും ഞാൻ നിനക്കുയന്നൻ. "നളപാകം" എന്നു
പ്രസിദ്ധിക്കു ഈ വരമാണു കാരണം.

[ച. 3.]

അധർമ്മവിമുഖി = അധർമ്മത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കാത്തതു്.
ആയത്തം = സപാധീനം.

[ച. 4. വരണൻ]

മതിമുഖി ഭൈമിയോടും മദനകേളികരം പൂണ്ടു
മരുവുക നൈഷധ നീ തരുവൻ വരയുഗളം.
തരുവല്ലീസുനം കല്പതരുസുനമാം നീ തൊട്ടാൽ
മരുഭൂമിയിലും തവജലമുണ്ടാം വേണ്ടുവോളം. അന.

[ച. 5 സരസ്വതി]

കനക്കമത്ഥവും, സുധകണഃക്ക പദനീരയും,
അനക്തും യമകവും, അനുപ്രാസമുപമാദി
ഇണക്കുകലൻ രമ്യം ജനിക്കും നൽസാരസ്വതം
നിനക്കും നിൻഭയിതയ്ക്കുംനിനയ്ക്കുനാവക്കുംപിന്നെ.
അന.

[ശ്ലോകം 28.]

ഇത്യക്താ ത്രിദശവരാ സ്തീരോബഭൂവു-
സ്തൃത്യക്താ ത്രിദിവമിയായാ സാപി വാണീ.

[ച. 4]

ഒരു വല്ലീസുനം = വൃക്ഷങ്ങളുടേയും വല്ലികളുടേയും പുഷ്പം.

[ച. 5.]

അത്ഥം മുതലായതു കലന്നിട്ടു രമ്യമായ നൽസാരസ്വതം = സാഹിത്യവിദ്യ നിനക്കും നീന്റെ ഭാഷ്യം നിങ്ങളെ വിചാരിക്കുന്നവക്കും ജനിക്കും = ഉണ്ടാകും എന്നറിയും. കനക്കമർത്ഥം = ഗംഭീരമായ അർത്ഥം. സുധ കണക്കെ പദനീര = അമൃത പൊഴിയുന്നപോലുള്ള പദഗതി. അനക്തം = തടവില്ലാത്ത യമകം = അർത്ഥഭേദത്തോടുകൂടി അക്ഷരശ്രട്ടത്തിന്റെ ആവൃത്തി. അനുപ്രാസം = ഒറ്റയക്ഷരങ്ങളുടെ ആവൃത്തി. ഉപമാദി = അർത്ഥാലങ്കാരങ്ങൾ. ഇണക്കം = യോജിപ്പ്.

[ശ്ലോകം 28]

ഇത്യക്താ (ക്താന്തമവ്യയം) ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിട്ടും
ത്രിദശവരാ (അ. പു. പ്ര. ബ.) ദേവശ്രേഷ്ഠന്മാർ

വൈദർഭോ നിജതനയനാം നളേന സാർദ്ധം
വാദിത്രയപനിമുഖരം നിനായഗേഹം.

തിരോമ്പ്രഭുഃ	(ലിട്.പ.പ്ര.പു.ബ.)	മറഞ്ഞു
തദ്യുക്തം	(ആ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	അവരോടുകൂടി
സാ	(ദ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	} ആ സരസ്വതിയും
വാണീ	(ജ. സ്ത്രീ. പ്ര. ഏ.)	
അപി	(അവ്യയം)	
ത്രീദിവം	(അ. പു. ദ്വി. ഏ.)	സ്വപ്നത്തെ
ജയായ	(ലിട്.പ.പ്ര.പു.ഏ.)	ശമിച്ചു
വൈദർഭഃ	(അ. പു. പ്ര. ഏ.)	വിദർഭരാജാവു്
നിജതനയം	(ആ. സ്ത്രീ. ദ്വി. ഏ.)	തന്റെ പുത്രിയെ
നളേന	(അ. പു. തൃ. ഏ.)	നളയോടു്
സാർദ്ധം	(അവ്യയം)	കൂടെ
വാദിത്രയപനിമുഖരം	(അ. ന. ദ്വി. ഏ.)	വാദ്യഘോഷംകൊണ്ടു് മുഴങ്ങുന്ന
ഗേഹം	(ടി)	ഗൃഹത്തെ
നിനായ	(ലിട്.പ.പ്ര.പു.ഏ.)	പ്രാപിച്ചിട്ടു്.

(പ്രഹർഷി.നീച്ചു.തം)

